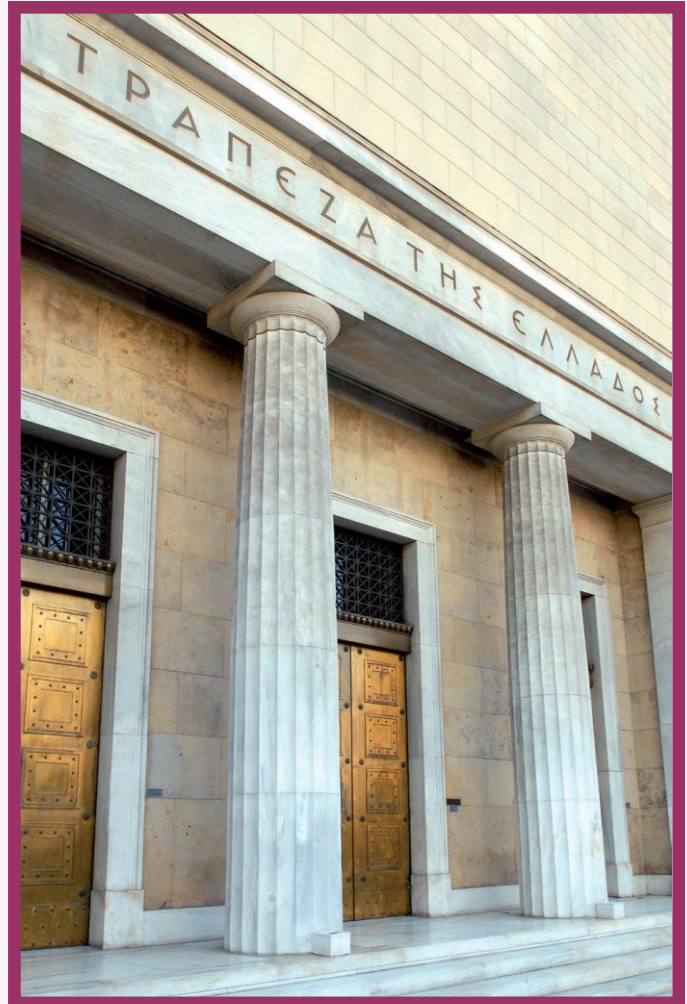

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ
2018

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ
2018

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ελευθ. Βενιζέλου 21

102 50 Αθήνα

www.bankofgreece.gr

Διεύθυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

Τηλ. +30 210 320 5103

Fax +30 210 320 5419

ISSN 2529-0681

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ανάλυση που παρατίθεται στις επόμενες σελίδες αποτελεί την τέταρτη έκδοση της Επισκόπησης του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος, η οποία έχει προγραμματιστεί να δημοσιεύεται δύο φορές το χρόνο από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Συμμετοχή στη συγγραφή της παρούσας έκδοσης είχε σημαντικός αριθμός στελεχών της Τράπεζας, όμως ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στους Daniela Marcelli, Ηλία Βελούδο, Μαρία Βεργέτη, Ελευθερία Γεωργουλέα, Γεώργιο Ευσταθίου, Κωνσταντίνο Ζαβαντή, Αλέξανδρο Καλιοντζόγλου, Κωνσταντίνο Κανελλόπουλο, Γεώργιο Καούδη, Ευαγγελία Καρδαρά, Ελένη Λουκίδου, Αλέξανδρο Μπράχο, Βασιλική Νυδριώτη, Σοφία Σαββίδου, Δημήτριο Σιδέρη, Νικόλαο Σταυριανού και Σταύρο Σταυρίτη.

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί η συνεισφορά, με σχόλια και διορθώσεις επί των σχεδίων και των κειμένων, της Διοίκησης της Τράπεζας, της Διεύθυνσης Οικονομικής Ανάλυσης και Μελετών, της Διεύθυνσης Χρηματοοικονομικών Δραστηριοτήτων και της Διεύθυνσης Εξυγίανσης Πιστωτικών Ιδρυμάτων.

Τέλος, είναι αναγκαίο να τονιστεί η άποψη συνεργασία με το Τμήμα Επικοινωνίας της Διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και Οργάνωσης και το Τμήμα Εκδόσεων και Μεταφράσεων της Διεύθυνσης Οικονομικής Ανάλυσης και Μελετών. Η ολοκλήρωση της παρούσας έκδοσης δεν θα ήταν δυνατή χωρίς τη βοήθεια των παραπάνω. Εννοείται βεβαίως ότι την ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις διατηρεί κατ' αποκλειστικότητα η Διεύθυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7	<i>Συναλλαγές με κάρτες πληρωμών</i>	44
I. ΣΥΝΟΨΗ	9	<i>Απάτη στις συναλλαγές με κάρτες πληρωμών</i>	45
II. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	12	1.2 <i>Μεταφορές πιστώσεων</i>	47
1. Εξελίξεις και προοπτικές της οικονομικής δραστηριότητας	12	<i>Συναλλαγές με μεταφορές πιστώσεων</i>	47
2. Δημοσιονομικές εξελίξεις	14	Απάτη στις συναλλαγές με μεταφορές πιστώσεων47	
III. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	17	1.3 <i>Άμεσες Χρεώσεις</i>	48
1. Τραπεζικός τομέας	17	<i>Συναλλαγές με άμεσες χρεώσεις</i>	48
1.1 <i>Εξέλιξη βασικών μεγεθών ισολογισμού</i>	17	<i>Απάτη στις συναλλαγές άμεσων χρεώσεων</i>	48
1.2 <i>Τραπεζικοί κίνδυνοι</i>	19	2. Συστήματα Διακανονισμού Τίτλων	48
<i>Πιστωτικός κίνδυνος</i>	19	2.1 <i>Σύστημα Διακανονισμού Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος</i>	49
<i>Κίνδυνος ρευστότητας</i>	30	2.2 <i>Σύστημα Αύλων Τίτλων της Εταιρίας «Ελληνικό Κεντρικό Αποθετήριο Τίτλων»</i>	50
<i>Κίνδυνος αγοράς</i>	34	3. Κεντρικός Αντισυμβαλλόμενος	51
<i>Έκθεση του Τραπεζικού Συστήματος σε Ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου (Ο.Ε.Δ.)</i>	35	3.1 <i>Εταιρία Εκκαθάρισης Συναλλαγών Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΕΤ.ΕΚ.)</i>	51
<i>Διεθνείς δραστηριότητες</i>	36	ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ I	53
1.3 <i>Ανθεκτικότητα</i>	38	ΠΩΛΗΣΗ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΑΝΟΙΓΜΑΤΩΝ (ΜΕΑ) ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	53
<i>Αποδοτικότητα</i>	38	<i>Εισαγωγή</i>	53
<i>Κεφαλαιακή Επάρκεια</i>	41	<i>Παράμετροι που επηρεάζουν την πώληση των ΜΕΑ</i>	54
2. Λοιπές Επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα	41	<i>Περίμετρος Ανάλυσης Ευαισθησίας – Δεδομένα – Παραδοχές</i>	55
<i>Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (leasing) – Εταιρίες Πρακτόρευσης Επιχειρηματικών Απαιτήσεων (factoring) – Εταιρίες Παροχής Πιστώσεων (consumer credit companies)</i>	41	<i>Αποτελέσματα ανάλυσης ευαισθησίας</i>	55
<i>Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ) – Θεσμικό πλαίσιο</i>	42	<i>Συμπεράσματα</i>	57
IV. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ	44	ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ II	59
1. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΗΣ	44	ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ	59
1.1 <i>Κάρτες πληρωμών</i>	44		
<i>Αριθμός καρτών πληρωμών</i>	44		

I. ΣΥΝΟΨΗ

Η σταδιακή πορεία ανάκαμψης του χρηματοπιστωτικού συστήματος συνεχίστηκε καθ' όλη τη διάρκεια του 2017. Η βελτίωση των οικονομικών συνθηκών και η πρόοδος στην εφαρμογή του τρίτου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής συνέβαλε στην εμπέδωση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, η οποία με τη σειρά της αναμένεται να συμβάλει στην περαιτέρω ενίσχυση της δραστηριότητας του πραγματικού τομέα της οικονομίας. Ωστόσο, σημαντικές προκλήσεις για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα παραμένουν, με κυριότερες την αποτελεσματική διαχείριση του υψηλού αποθέματος μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ), την απεξάρτηση των τραπεζών από το μηχανισμό παροχής έκτακτης ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance) και την ανταπόκρισή τους στις αυξανόμενες εποπτικές απαιτήσεις.

Η παρούσα Επισκόπηση καλύπτει το σύνολο του χρηματοπιστωτικού τομέα, αλλά δίνει έμφαση στην ανάλυση των τραπεζικών εξελίξεων, δεδομένης της μεγάλης σημασίας των τραπεζών στην Ελλάδα σε σχέση με τα λοιπά ιδρύματα του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η ανάλυση συμπληρώνεται από Ειδικά Θέματα που αναδεικνύουν επίκαιρα θέματα και τεχνικές αναλύσεις ευρύτερου ενδιαφέροντος.

Την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου του 2017 η ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα ενισχύθηκε. Οι ελληνικές τράπεζες κατέγραψαν οριακά κέρδη προ φόρων σε ενοποιημένη βάση (287 εκατ. ευρώ), βελτιωμένα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016. Στη βελτίωση της κερδοφορίας συνέβαλαν η αύξηση των καθαρών εσόδων από μη τοκοφόρες εργασίες και η περαιτέρω συρρίκνωση του λειτουργικού κόστους. Ο σχηματισμός προβλέψεων για τον πιστωτικό κίν-

δυνο παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο απορροφώντας το μεγαλύτερο μέρος των καθαρών εσόδων. Παράλληλα, οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών βελτιώθηκαν οριακά, καθώς μειώθηκε το σταθμισμένο για τον κίνδυνο ενεργητικό στο πλαίσιο της σταδιακής απομόχλευσης στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Όσον αφορά τους τραπεζικούς κινδύνους, ο πιστωτικός κίνδυνος εμφάνισε σταθεροποιητικές τάσεις. Το απόθεμα των ΜΕΑ συρρικνώνεται για έξι συνεχόμενα τρίμηνα, και διαμορφώθηκε το Σεπτέμβριο του 2017 σε 100,4 δισεκ. ευρώ, μειωμένο κατά 7,6% (ή 8,2 δισεκ. ευρώ) σε σχέση με τη μέγιστη τιμή που καταγράφηκε το Μάρτιο του 2016. Η βελτίωση κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2017 ήταν αποτέλεσμα κυρίως διαγραφών δανείων, ενώ θετικά συνέβαλε στη μείωση και η πώληση δανείων εκ μέρους των τραπεζών. Οριακή μείωση εμφάνισε και το ποσοστό των ΜΕΑ στο σύνολο των ανοιγμάτων (Σεπτέμβριος 2017: 44,6%, Δεκέμβριος 2016: 44,8%), ενώ επιπλέον, με βάση τις εκθέσεις προόδου που έχει δημοσιεύσει η Τράπεζα της Ελλάδος, κρίνεται ικανοποιητική η πρόοδος ως προς την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων, που έχουν προσδιοριστεί για τα ΜΕΑ.

Επιπροσθέτως, για την αποτελεσματική διαχείριση των ΜΕΑ, θετικά εκτιμάται ότι θα συμβάλουν ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών, η διενέργεια των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών ακινήτων και η σταδιακή ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς για τη διαχείριση ή/και μεταβίβαση μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ειδικό Θέμα Ι εξετάζει με τη χρήση εναλλακτικών σεναρίων ως προς τη σύσταση των προς πώληση δανειακών

χαρτοφυλακίων, την επίδραση στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών από ενδεχόμενες πιο συστηματικές πωλήσεις ΜΕΑ σε διάφορα επίπεδα τιμών. Επιπρόσθετα, προσδιορίζει, ότι ακόμη και στο επίπεδο μιας πολύ χαμηλής τιμής της τάξεως του 3% της ονομαστικής αξίας των ανοιγμάτων, θα μπορούσαν να διαθέσουν το 64,7% του συνόλου των καταγελλμένων και σε καθυστέρηση άνω των 360 ημερών, επιχειρηματικών και καταναλωτικών απαιτήσεων, ήτοι ποσό αθροιστικά 29,8 δισεκ. ευρώ, χωρίς ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της κατηγορίας 1 (CET1) να υποχωρήσει κάτω από το 12,5%.

Σημαντική βελτίωση παρατηρήθηκε στη ρευστότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα εμφάνισε συνεχή πτωτική τάση, τόσο ως απόλυτο μέγεθος, όσο και ως ποσοστό του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών. Η μείωση αυτή αποδίδεται α) στην πώληση ομολόγων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας στο πλαίσιο εφαρμογής των βραχυπρόθεσμων μέτρων για τη διαχείριση του χρέους και β) στη μείωση του ενεργητικού των τραπεζών εξαιτίας της πώλησης θυγατρικών και της απομόχλευσης. Σημαντική μείωση παρατηρήθηκε και στη χρηματοδότηση από το μηχανισμό παροχής έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (Emergency Liquidity Assistance – ELA), η οποία υποχώρησε κάτω από 20 δισεκ. ευρώ ήδη από το Νοέμβριο του 2017, σε σύγκριση με τα 43,7 δισεκ. το Δεκέμβριο του 2016.

Οι ευνοϊκές αυτές εξελίξεις συνέβαλαν στη μείωση του κινδύνου χρηματοδότησης των τραπεζών και των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων. Οι τράπεζες προχώρησαν το Νοέμβριο στην έκδοση καλυμμένων ομολογίων, ενώ παρατηρήθηκε εμβάθυνση της αγοράς εταιρικών ομολόγων. Το Ειδικό Θέμα 2

εξετάζει την πορεία της αγοράς εταιρικών ομολόγων ελληνικών μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων σε όρους εκδόσεων και αποδόσεων.

Τέλος, σε χαμηλό επίπεδο παρέμεινε ο κίνδυνος αγοράς των τραπεζών, εξαιτίας της μικρής έκθεσής τους σε μετοχές και Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου.

Θετική επίδραση στη σταθερότητα του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος άσκησε η απρόσκοπτη λειτουργία των συστημάτων εκκαθάρισης και διακανονισμού των συναλλαγών, δηλαδή των υποδομών της αγοράς, οι οποίες συνέβαλαν στην αποτελεσματική διεκπεραίωση των συναλλαγών. Επίσης, αξίζει να επισημανθεί η εκτενής χρήση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής, εν μέρει εξαιτίας της εφαρμογής των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Η εξέλιξη αυτή ενίσχυσε τα έσοδα προμηθειών των τραπεζών, συνέβαλε στην πιο αποτελεσματική διενέργεια των συναλλαγών (π.χ. κόστος καταμέτρησης και διακίνησης χαρτονομισμάτων) και στην προσπάθεια καταπολέμησης της φοροδιαφυγής.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα εμφανίζονται ευοίωνες. Το 2018 αναμένεται θετικός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα, με τη νεώτερη εκτίμηση της Τράπεζας της Ελλάδος για αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος κατά 2,4%. Επίσης, η ενιαία νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ παραμένει διευκολυντική. Σε συνδυασμό με την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταθετών και των επενδυτών, οι παραπάνω παράγοντες αναμένεται να διευκολύνουν τον τραπεζικό τομέα στην προσπάθειά του για αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων

και διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησής τους.

Ωστόσο, δεν υπάρχουν περιθώρια εφησυχασμού. Το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα παραμένει ευάλωτο σε μακροοικονομικές και χρηματοπιστωτικές διαταραχές. Το 2018 οι τράπεζες καλούνται να προσαρμοστούν σε νέες προκλήσεις, με κυριότερες την εφαρμογή του Διεθνούς Προτύπου Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (ΔΠΧΑ 9), την αυστηροποίηση του χειρισμού των προβλέψεων για τα νέα ΜΕΑ, αλλά και τη διενέργεια της πανευρωπαϊκής άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων από την ΕΚΤ. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι θετικό που υπάρχει ένα απόθεμα ασφαλείας, με σκοπό τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, για την ενδεχόμενη στήριξη του τραπεζικού τομέα εάν αυτή καταστεί αναγκαία.

Στο αμέσως προσεχές διάστημα οι τράπεζες πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για

την επίτευξη των επιχειρησιακών τους στόχων για τα ΜΕΑ, οι οποίοι για τα επόμενα δύο έτη είναι υψηλοί και φιλόδοξοι, ιδίως τώρα που η οικονομία έχει επανέλθει σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Οι τράπεζες επιβάλλεται να διευρύνουν το ταχύτερο δυνατόν τις λύσεις που προτείνουν στους δανειολήπτες και να προχωρήσουν στη λήψη πιο δραστηκών αποφάσεων, ιδίως όσον αφορά τις ενέργειες αναδιάρθρωσης βιώσιμων επιχειρήσεων, τον εντοπισμό των στρατηγικών κακοπληρωτών και την εφαρμογή οριστικής λύσης για τις μη βιώσιμες επιχειρήσεις.

Παράλληλα, οι τράπεζες θα πρέπει να αναθεωρήσουν το επιχειρησιακό τους σχέδιο δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη νέων εργασιών και την περαιτέρω περιστολή του λειτουργικού τους κόστους.

II. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

1. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Το 2017 είναι η χρονιά που σηματοδοτεί την επιστροφή στην ανάπτυξη ύστερα από την οριακή πτώση του ΑΕΠ το 2016. Η ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας στηρίζεται κυρίως στο δυναμισμό της βιομηχανικής δραστηριότητας, στην αύξηση των εξαγωγών αγαθών, που αυξάνονται με ταχύτερους ρυθμούς από την εξωτερική ζήτηση, στην αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών (του τουρισμού και της ναυτιλίας), και τη συνεχιζόμενη βελτίωση της αγοράς εργασίας μέσω της αύξησης της απασχόλησης και της σταθερής πτώσης του ποσοστού ανεργίας. Η επικείμενη ολοκλήρωση της τρίτης αξιολόγησης και οι προσδοκίες για την ολοκλήρωση του Προγράμματος Στήρι-

ξης τον Αύγουστο του 2018 ενισχύουν την εμπιστοσύνη στις προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας. Παρόλα αυτά, η υστέρηση των επενδύσεων και το υψηλό απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων παραμένουν οι σημαντικότερες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Το πρώτο εννεάμηνο του 2017 η ιδιωτική κατανάλωση συνέβαλε θετικά στην αύξηση του ΑΕΠ υποστηριζόμενη κυρίως από την ανάλωση των αποταμιευτικών πόρων των νοικοκυριών, καθώς και από την αύξηση του εισοδήματος της εξαρτημένης εργασίας, που οφείλεται κυρίως στην ενίσχυση της μισθωτής απασχόλησης και δευτερευόντως στην αύξηση των αμοιβών ανά εργαζόμενο.

Οι επενδύσεις ενισχύθηκαν το α' εννεάμηνο του 2017 εξαιτίας της επίδοσης του α' τριμή-

Πίνακας II.1 Το ΑΕΠ και οι κύριες συνιστώσες του (2015 – γ' τρίμηνο 2017)

Ποσοστιαίες μεταβολές (σταθερές αγοραίες τιμές 2010)

	2015	2016	α' τρίμ. 2017	β' τρίμ. 2017	γ' τρίμ. 2017
Ιδιωτική κατανάλωση	-0,5	0,1	0,9	1,0	0,0
Δημόσια Δαπάνη	1,1	-1,4	-3,5	-2,1	-2,2
Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	-0,2	1,5	17,0	1,0	-8,5
<i>Κατοικίες</i>	-25,8	-12,4	-10,7	-5,1	-7,7
<i>Άλλες κατασκευές</i>	-9,1	25,8	-3,2	-6,6	-20,9
<i>Εξοπλισμός</i>	5,1	-11,1	68,1	6,1	-0,1
Εγχώρια ζήτηση	-0,1	-0,1	1,6	0,3	-1,5
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	2,9	-1,9	5,2	9,8	7,8
<i>Εξαγωγές αγαθών</i>	8,2	3,7	3,3	8,9	2,8
<i>Εξαγωγές υπηρεσιών</i>	-2,9	-8,0	7,9	12,4	12,6
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	0,4	1,3	11,1	5,0	9,3
<i>Εισαγωγές αγαθών</i>	3,5	4,1	11,6	3,0	9,2
<i>Εισαγωγές υπηρεσιών</i>	-11,6	-10,8	11,5	15,5	6,9
Πραγματικό ΑΕΠ σε τιμές αγοράς	-0,3	-0,3	0,4	1,6	1,3

Πηγές: Ελληνική Στατιστική Αρχή και Τράπεζα της Ελλάδος.

νου, ενώ αντίθετα κατέγραψαν πτώση το γ' τρίμηνο. Παράλληλα, οι επενδύσεις στις κατασκευές σημείωσαν κάμψη, ενώ παρατηρήθηκε σημαντική υστέρηση στις εκταμιεύσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Πάντως η επενδυτική δαπάνη της οικονομίας αναμένεται να ενισχυθεί μεσοπρόθεσμα ως αποτέλεσμα και της βελτίωσης του οικονομικού κλίματος.

Οι εξαγωγές αγαθών συνέχισαν την ανοδική τους πορεία, η οποία και αποτυπώνεται στο αυξημένο μερίδιό τους στο ΑΕΠ. Τόσο οι εξαγωγές αγαθών όσο και υπηρεσιών ενισχύθηκαν εξαιτίας της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας, της υλοποίησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, της ανάκαμψης του εμπορίου και των διεθνών ναυτιλιακών μεταφορών και στην άμβλυση των επιπτώσεων από τους κεφαλαιακούς περιορισμούς.

Το α' δεκάμηνο του 2017, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών εμφάνισε πλεόνασμα 712 εκατ. ευρώ, μεγαλύτερο κατά 326 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2016. Για το σύνολο του 2017 προβλέπεται να είναι σχεδόν ισοσκελισμένο, μιας και η ανατίμηση του ευρώ και η αύξηση της τιμής του πετρε-

λαίου έχουν περιορισμένο αντίκτυπο.

Η αγορά εργασίας βελτιώνεται με σταθερούς ρυθμούς και η ανεργία υποχωρεί σταθερά, αν και παραμένει η υψηλότερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η απασχόληση αυξήθηκε κατά 2,1% το α' εννεάμηνο του 2017 εξαιτίας κυρίως της αύξησης των μισθωτών και των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό. Οι πιο δυναμικοί κλάδοι (τουρισμός, μεταποίηση, εμπόριο) είναι εκείνοι που παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά αύξησης της απασχόλησης. Οι ευέλικτες μορφές απασχόλησης αποτελούν την πλειοψηφία των νέων προσλήψεων, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνεται το ποσοστό μερικής απασχόλησης. Παρά την αποκλιμάκωση του ποσοστού ανεργίας, τα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας και ανεργίας των νέων παραμένουν υψηλά και χρειάζεται να ενισχυθούν οι στοχευμένες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης με στόχο την αποτελεσματικότερη κάλυψη των αναγκών της αγοράς σε εξειδικευμένο προσωπικό. Παράλληλα, θα πρέπει να εντατικοποιηθεί το σχέδιο δράσης ενάντια στην αδήλωτη εργασία ώστε να ενισχυθεί η νόμιμη εργασία και να τονωθούν τα δημόσια έσοδα από τις ασφαλιστικές εισφορές.

Πίνακας ΙΙ.2 Μακροοικονομικές εκτιμήσεις για την Ελλάδα (μεταβολές έναντι της προηγούμενης περιόδου)

	2016	2017	2018	2019
ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές)	-0,2	1,6	2,4	2,5
Ιδιωτική κατανάλωση	-0,0	1,0	1,2	1,1
Δημόσια κατανάλωση	-1,5	0,6	-0,1	3,7
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	1,6	5,7	11,5	9,3
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-1,8	6,7	5,6	4,6
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	0,3	5,9	4,6	4,5
Εν. ΔΤΚ	0,0	1,2	0,9	1,0
Εν. ΔΤΚ εκτός της ενέργειας	0,5	0,6	0,7	1,1
Σύνολο απασχολούμενων	1,8	2,3	2,4	2,1
Ποσοστό ανεργίας (% του εργατικού δυναμικού)	23,5	21,8	19,9	18,3
Ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	-1,1	-0,1	-0,4	-0,1

Πηγές: Ελληνική Στατιστική Αρχή και Τράπεζα της Ελλάδος.

Ο πληθωρισμός, όπως καταγράφεται από τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή, εισήλθε σε θετικό έδαφος το 2017 εξαιτίας της αύξησης των διεθνών τιμών του πετρελαίου και της επίδρασης από την αύξηση ορισμένων έμμεσων φόρων που τέθηκαν σε ισχύ από τις αρχές του έτους.

Οι προβλέψεις για την ελληνική οικονομία δείχνουν ενίσχυση της ανάκαμψης της οικονομικής δραστηριότητας για τα επόμενα έτη. Αναλυτικότερα, αναμένεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης το 2017 θα κυμανθεί στο 1,6%, ενώ θα επιταχυνθεί στο 2,4% και 2,5% για το 2018 και το 2019 αντίστοιχα (βλ. Πίνακα Π.2). Η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να επιταχυνθεί λόγω της βελτίωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών τόσο εξαιτίας της αύξησης της απασχόλησης, όσο και της αύξησης των αμοιβών. Οι επενδύσεις θα έχουν επίσης θετική συμβολή εξαιτίας της προβλεπόμενης επιτάχυνσης του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων αλλά και της αύξησης των επιχειρηματικών επενδύσεων ως αποτέλεσμα της ενίσχυσης της ρευστότητας και της αποκατάστασης της εμπιστοσύνης. Τόσο οι εξαγωγές όσο και οι εισαγωγές αναμένεται να συνεχίσουν να αναπτύσσονται χάριν της παγκόσμιας ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών και της αύξησης της εσωτερικής ζήτησης αντίστοιχα. Η απασχόληση αναμένεται να συνεχίσει να αυξάνεται παράλληλα με την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ ο πληθωρισμός θα συνεχίσει την ανοδική του πορεία με σχετικά ήπιους ρυθμούς.

Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν το βασικό σενάριο προβλέψεων της Τράπεζας της Ελλάδος είναι ισορροπημένοι. Η πιο θετική του αναμενόμενου έκβαση σχετίζεται με την ταχύτερη από το αναμενόμενο αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και των προσδοκιών και την ταχύτερη βελτίωση της ρευστότητας σε

συνδυασμό με την περαιτέρω χαλάρωση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Μια πιο αρνητική έκβαση σχετίζεται με τις επιπτώσεις πιθανών καθυστερήσεων στην υλοποίηση των συμφωνημένων μέτρων, με την επίδραση της αυξημένης φορολογίας στην οικονομική δραστηριότητα και με τυχόν αρνητικές εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον.

2. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Το 2016 το αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης ήταν πλεονασματικό έπειτα από 45 έτη και ανήλθε στο 0,5% του ΑΕΠ έναντι ελλείμματος 5,7% του ΑΕΠ το 2015. Αντίστοιχα, το πρωτογενές αποτέλεσμα του 2016 διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα 3,7% του ΑΕΠ, έναντι ελλείμματος 2,1% του ΑΕΠ το 2015. Το πρωτογενές πλεόνασμα σε όρους του Προγράμματος Στήριξης ανήλθε στο 3,8% του ΑΕΠ ξεπερνώντας κατά πολύ τον στόχο για πλεόνασμα 0,5% του ΑΕΠ.

Το χρέος της γενικής κυβέρνησης το 2016 αυξήθηκε σε 315.036 εκατ. ευρώ ή 180,8% του ΑΕΠ, από 311.763 εκατ. ευρώ ή 176,8% του ΑΕΠ το 2015. Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2018, το χρέος της γενικής κυβέρνησης εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 318.300 εκατ. ευρώ ή 178,2% του ΑΕΠ το 2017 και σε 332.000 εκατ. ευρώ ή 179,8% του ΑΕΠ το 2018.

Η πρόοδος της δημοσιονομικής προσαρμογής και οι προβλέψεις ότι οι θετικές επιδόσεις είναι διατηρήσιμες οδήγησαν το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να κλείσει τη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος το Σεπτέμβριο του 2017, ύστερα από σχετική σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Ιούλιο του ίδιου έτους.

Στην επίτευξη του υψηλού πρωτογενούς πλεονάσματος συνέβαλε τόσο η αυξημένη ει-

σπραξιμότητα των άμεσων και έμμεσων φόρων, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στην υλοποίηση δημοσιονομικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, όσο και σε συγκυριακούς παράγοντες όπως η υπεραπόδοση του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων και οι μειωμένες δαπάνες δημοσίων επενδύσεων.

Εντούτοις, η υπέρβαση του δημοσιονομικού στόχου είχε ως αποτέλεσμα τη στέρηση πόρων από την πραγματική οικονομία που θα τη βοηθούσαν στην ανάκαμψή της και στην ενίσχυση της ρευστότητας. Σε αυτό συνέβαλε τόσο η συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών όσο και η διατήρηση υψηλών ληξιπρόθεσμων οφειλών της γενικής κυβέρνησης προς τους ιδιώτες.

Το α' εξάμηνο του 2017 ολοκληρώθηκε η αξιολόγηση στο πλαίσιο της οποίας νομοθετήθηκε μία σειρά δημοσιονομικών μέτρων που θα εξασφάλιζαν τους στόχους του αποτελέσματος για το 2018, καθώς και μία σειρά μεσοπρόθεσμων ασφαλιστικών και φορολογικών μεταρρυθμίσεων για την περίοδο 2019-2021, ενώ ψηφίστηκε και το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018-2021, όπου περιγράφονται οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις της γενικής κυβέρνησης.

Στο Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών της ευρωζώνης (Eurogroup) της 15^{ης} Ιουνίου 2017 εγκρίθηκε η ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης και αποφασίσθηκε η εκταμίευση ποσού ύψους 8,5 δισεκ. ευρώ σε δύο υποδόσεις, η πρώτη εκ των οποίων (ύψους 7,7 δισεκ. ευρώ) εκταμιεύτηκε τον Ιούλιο του 2017 και η δεύτερη (ύψους 0,8 δισεκ. ευρώ) τον Οκτώβριο του 2017. Για την εξυπηρέτηση των τρεχουσών χρηματοδοτικών αναγκών του Δημοσίου, διατέθηκαν τα 6,9 δισεκ. ευρώ της πρώτης υποδόσης, ενώ τα υπόλοιπα κατευθύνθηκαν για την εξόφληση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου.

Ταυτόχρονα, το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών της ευρωζώνης αποφάσισε τη μείωση του στόχου του πρωτογενούς πλεονάσματος σε ίσο με ή λίγο μεγαλύτερο από 2% του ΑΕΠ για την περίοδο 2023-2060, ενώ επαναδιατύπωσε τη δυνατότητα λήψης μεσοπρόθεσμων μέτρων για την ελάφρυνση του χρέους μετά το τέλος του προγράμματος και στο βαθμό που είναι αναγκαία για την επίτευξη των συμφωνηθέντων στόχων. Τα μέτρα που αποφασίστηκαν ήταν σύμφωνα με παλαιότερες προτάσεις πολιτικής της Τράπεζας της Ελλάδος για μία πιο ρεαλιστική δημοσιονομική προσαρμογή που θα ενισχύει την ανάπτυξη χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα το χρέους.

Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης, ξεκίνησε η τρίτη αξιολόγηση, όπου το Δεκέμβριο του 2017 επιτεύχθηκε συμφωνία σε τεχνικό επίπεδο και αναμένεται να εγκριθεί από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών της ευρωζώνης στις αρχές του 2018.

Αναφορικά με το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2017 προβλέπεται εκ νέου υπέρβαση, αν και όχι στον ίδιο βαθμό με το 2016. Πιο συγκεκριμένα, σε όρους του Προγράμματος Στήριξης, η Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2018 προβλέπει την επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων ύψους 2,44% του ΑΕΠ το 2017 και 3,82% του ΑΕΠ το 2018, έναντι στόχων 1,75% του ΑΕΠ και 3,5% του ΑΕΠ αντιστοίχως.

Η εκτίμηση για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2017 είναι υψηλότερη από την αντίστοιχη πρόβλεψη του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018-2021, που προέβλεπε πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 1,9% του ΑΕΠ. Η καλύτερη επίδοση οφείλεται κυρίως στο αναμενόμενο βελτιωμένο αποτέλεσμα των Οργανισμών

Κοινωνικής Ασφάλισης, λόγω αυξημένων εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές καθώς και μειωμένης συνταξιοδοτικής δαπάνης. Αντίθετα, το αποτέλεσμα του Κρατικού Προϋπολογισμού αναμένεται σημαντικά επιδεινωμένο, εξαιτίας κυρίως χαμηλότερων εσόδων από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, υψηλότερων επιστροφών φόρων και αυξημένων πρωτογενών δαπανών λόγω της διανομής του κοινωνικού μερίσματος. Αντίθετα, τα έσοδα από έμμεσους φόρους αυξήθηκαν εξαιτίας της καλής πορείας των εσόδων από ΦΠΑ.

Όμως η εκ νέου υπέρβαση των δημοσιονομικών στόχων έχει αρνητικές επιδράσεις στην πραγματική οικονομία αφού της στερεί αναγκαίους πόρους και ρευστότητα. Η συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού και του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων κινείται προς αυτήν την κατεύθυνση. Αυτό αντικατοπτρίζεται και στα χαμηλότερα από τους στόχους δηλωθέντα εισοδήματα.

Χρειάζεται, λοιπόν, μία αλλαγή του μίγματος δημοσιονομικής πολιτικής που θα είναι πιο

φιλική προς την ανάπτυξη. Παράλληλα, θα πρέπει να εντατικοποιηθούν και οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της εισφοροδιαφυγής για την αύξηση των δημοσίων εσόδων και την ενίσχυση του ανταγωνισμού. Η αύξηση των δημοσίων εσόδων και η διεύρυνση της φορολογικής βάσης θα ανοίξουν το δρόμο για τη μείωση των φορολογικών συντελεστών και θα ενισχύσουν περαιτέρω την ανάπτυξη.

Οι δράσεις που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν προς τους παραπάνω στόχους είναι η υποχρεωτική χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών ως μέσου περιορισμού της φοροδιαφυγής, η εντατικοποίηση των φορολογικών ελέγχων, η άμεση εφαρμογή του ηλεκτρονικού περιουσιολογίου, η επέκταση του θεσμού των συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, η ταχύτερη απορρόφηση των κοινοτικών πόρων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020, η κατάλληλη νομοθεσία για τις χρήσεις γης, η αποτελεσματικότερη λειτουργία του Κράτους και η επιτάχυνση του Προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων.

III. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

1. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Κατά τη διάρκεια του 2017 οι κυριότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τη διάρθρωση του ενεργητικού και του παθητικού του ελληνικού τραπεζικού τομέα παρέμειναν οι ίδιοι με εκείνους του 2016: η μείωση του δανεισμού από το Ευρωσύστημα, η αποεπένδυση των συστημικών τραπεζών από τις μη βασικές δραστηριότητές τους και η εξυγίανση του δανειακού χαρτοφυλακίου.

Την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2017, το ενεργητικό των ελληνικών εμπορικών

τραπεζικών ομίλων μειώθηκε κατά 11,8% (δηλαδή κατά 35,2 δισεκ. ευρώ) και διαμορφώθηκε σε 262,6 δισεκ. ευρώ (βλ. Πίνακα III.1). Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως:

α) Στη μείωση κατά 24,0 δισεκ. ευρώ του χαρτοφυλακίου ομολόγων, κυρίως λόγω της πώλησης ομολόγων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης (ΕΜΣ) στο πλαίσιο της εφαρμογής των βραχυπρόθεσμων μέτρων για την ελάφρυνση του δημοσίου χρέους. Σύμφωνα με τη σχετική σύμβαση ανταλλαγής ομολόγων, τα ομόλογα εκδόσεως ΕΤΧΣ και ΕΜΣ που κατέχουν οι τράπεζες ανταλλάσσονται σταδιακά με ίσης

Πίνακας III.1 Διάρθρωση του ενεργητικού και του παθητικού των ελληνικών εμπορικών τραπεζικών ομίλων

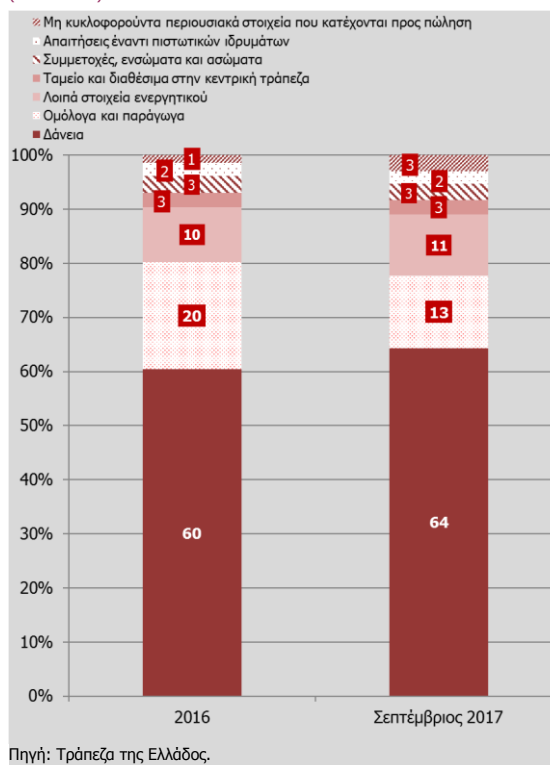
(ποσά σε εκατ. ευρώ)

Ενεργητικό	2016		Σεπτέμβριος 2017		Μεταβολή
		%		%	
Ταμείο και διαθέσιμα στην κεντρική τράπεζα	7.730	2,6%	7.098	2,7%	-632
Απαιτήσεις έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων	7.178	2,4%	6.164	2,3%	-1.014
Δάνεια	179.907	60,4%	168.946	64,3%	-10.945
Ομόλογα και παράγωγα	59.112	19,8%	35.068	13,4%	-24.044
Συμμετοχές, ενσώματα και ασώματα	9.249	3,1%	7.748	2,9%	-1.601
Μη κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία που κατέχονται προς πώληση	4.370	1,5%	7.813	3,0%	3.443
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	30.314	10,2%	29.804	11,3%	-422
Σύνολο	297.860	100%	262.640	100%	-35.214
Παθητικό	2016		Σεπτέμβριος 2017		Μεταβολή
		%		%	
Καταθέσεις πελατών	153.782	51,7%	151.682	57,8%	-2.100
Υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα	87.363	29,3%	56.454	21,5%	-30.909
Ομόλογα έκδοσης των τραπεζών	1.521	0,5%	1.112	0,4%	-409
Υποχρεώσεις σχετιζόμενες με μη κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία προοριζόμενα προς πώληση	3.408	1,1%	6.120	2,3%	2.712
Λοιπά	16.884	5,7%	12.731	4,8%	-4.135
Ίδια κεφάλαια	34.902	11,7%	34.541	13,2%	-373
Σύνολο	297.860	100%	262.640	100%	-35.214

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα III.1 Διάρθρωση του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζικών ομίλων

(ποσοστά %)

ονομαστικής αξίας μακροχρόνια ομόλογα σταθερού επιτοκίου εκδόσεως ΕΤΧΣ και ΕΜΣ αντίστοιχα, τα οποία θα επαναγοράζονται εντός ενός μήνα από το ΕΤΧΣ και το ΕΜΣ αντίστοιχα έναντι καταβολής μετρητών. Το μερίδιό του χαρτοφυλακίου ομολόγων στο συνολικό ενεργητικό μειώθηκε κατά έξι ποσοστιαίες μονάδες (Σεπτέμβριος 2017: 13,4%, Δεκέμβριος 2016: 19,8% - βλ. Πίνακα III.1 και Διάγραμμα III.1).

β) Στη μείωση του υπολοίπου των δανείων μετά από προβλέψεις κατά 10,9 δισεκ. ευρώ λόγω της διενέργειας διαγραφών και της σταδιακής απομόχλευσης. Ωστόσο, διευρύνθηκε η συμμετοχή τους ως ποσοστό του ενεργητικού (Σεπτέμβριος 2017: 64,3%, Δεκέμβριος 2016: 60,4%).

Η μείωση του υπολοίπου των δανείων οφείλεται εν μέρει στη λογιστική αναταξινόμηση δανειακών χαρτοφυλακίων με μεταφορά τους στα περιουσιακά στοιχεία που κατέχονται

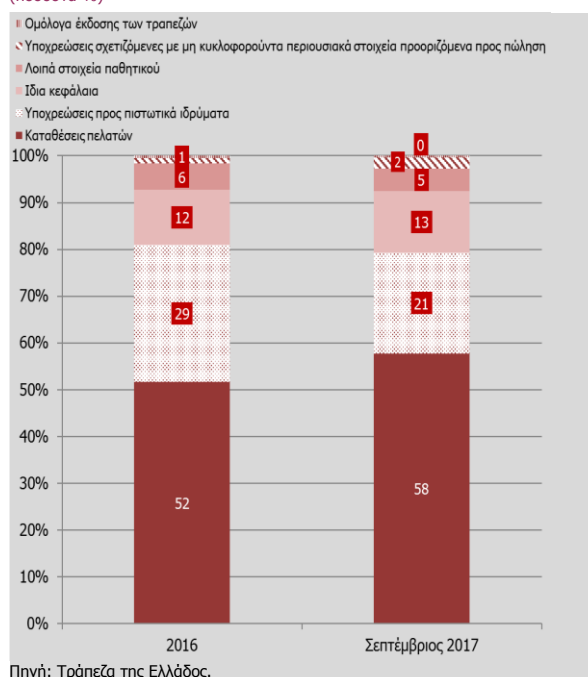
προς πώληση, τα οποία αυξήθηκαν κατά 3,4 δισεκ. ευρώ με αποτέλεσμα να διπλασιαστεί το μερίδιό τους ως ποσοστό του ενεργητικού (Σεπτέμβριος 2017: 3,0%, Δεκέμβριος 2016: 1,5% - βλ. Διάγραμμα III.1). Η αύξηση αυτή οφείλεται σε νέες προγραμματισμένες πωλήσεις θυγατρικών των συστημικών τραπεζών στην Ελλάδα (π.χ. Ανώνυμες Εταιρείες Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία, ασφαλιστικές εταιρείες) και στο εξωτερικό στο πλαίσιο της εφαρμογής των εγκεκριμένων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού σχεδίων αναδιάρθρωσης.

Από την πλευρά του παθητικού, η μείωσή του κατά 35,2 δισεκ. ευρώ οφείλεται κυρίως:

α) Στη μείωση των υποχρεώσεων προς πιστωτικά ιδρύματα κατά 30,9 δισεκ. ευρώ, οι οποίες μειώθηκαν και ως ποσοστό του παθητικού (Σεπτέμβριος 2017: 21,5%, Δεκέμβριος 2016: 29,3% - βλ. Διάγραμμα III.2 & Πίνακα III.1). Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα κυρίως της μείωσης της χρηματοδότησης των τραπεζών από το Ευρωσύστημα λόγω της

Διάγραμμα III.2 Διάρθρωση του παθητικού των ελληνικών τραπεζικών ομίλων

(ποσοστά %)

συμμετοχής τους στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων έκδοσης ΕΤΧΣ και ΕΜΣ και της απομόχλευσης του δανειακού χαρτοφυλακίου.

β) Στη μείωση των καταθέσεων πελατών κατά 2,1 δισεκ. ευρώ, οι οποίες παρά τη μείωσή τους ως απόλυτο μέγεθος αυξήθηκαν ως ποσοστό του παθητικού (Σεπτέμβριος 2017: 57,8%, Δεκέμβριος 2016: 51,6%).

Παράλληλα, οι υποχρεώσεις σχετιζόμενες με μη κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία προοριζόμενα προς πώληση αυξήθηκαν κατά 2,7 δισεκ. ευρώ, λόγω της σταδιακής αποεπένδυσης των τραπεζών από τις μη βασικές δραστηριότητές τους στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Στην υπό εξέταση περίοδο, οι ασφαλιστικές προβλέψεις της Εθνικής Ασφαλιστικής αντιπροσωπεύουν 2,2 δισεκ. ευρώ από τη μεταβολή αυτή.

1.2 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Πιστωτικός κίνδυνος

Γενική αποτίμηση

Κατά τη διάρκεια του β' και του γ' τριμήνου του 2017 παρατηρήθηκε βελτίωση στην ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών. Αυτό οφείλεται στο ότι η μεταφορά ενός μέρους ανοιγμάτων από την κατηγορία των μη εξυπηρετούμενων στην κατηγορία των εξυπηρετούμενων αντιστάθμισε σε πολύ μεγάλο βαθμό τη δημιουργία νέων μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων. Οι αναδιαρθρώσεις μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων έχουν καταστήσει κάποια από αυτά εξυπηρετούμενα, ενώ βελτιώθηκε ο ρυθμός ανάκτησης μη εξυπηρετούμενων δανείων σε μετρητά, δηλαδή οι εισπράξεις των τραπεζών τόσο από αποπληρωμές όσο και από ρευστοποιήσεις και μεταβιβάσεις δανείων. Τέλος, η επιτάχυνση των διαγραφών χαρτοφυλακίων καταναλωτικών δανείων που δεν εξυπηρετούνταν, αλλά και παλαιών επιχειρηματικών δανείων που,

αν και δεν εξυπηρετούνταν για μεγάλο χρονικό διάστημα παρέμεναν στους ισολογισμούς των τραπεζών, έχει συντελέσει στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, τα οποία διαμορφώθηκαν σε 100,4 δισεκ. ευρώ το γ' τρίμηνο του 2017, από 102,9 δισεκ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2017 και 105 δισεκ. ευρώ το α' τρίμηνο του 2017.

Από την άλλη μεριά, συνεχίστηκε και η απομόχλευση των πιστοδοτήσεων του εγχώριου ιδιωτικού τομέα, με μειωμένους όμως ρυθμούς, για το β' και γ' τρίμηνο του 2017 σε σχέση με το δ' τρίμηνο του 2016 και το α' τρίμηνο του 2017. Όμως, ενώ ο ετήσιος ρυθμός απομόχλευσης των χρηματοδοτήσεων προς νοικοκυριά μειώνεται με πολύ αργούς ρυθμούς από το δ' τρίμηνο του 2016 μέχρι και το γ' τρίμηνο του 2017, οι πιστοδοτήσεις προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις εμφάνισαν για πρώτη φορά θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το β' και το γ' τρίμηνο του 2017, γεγονός που παρατηρήθηκε για τελευταία φορά το 2011. Τέλος, η μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (non-performing exposures – NPEs) το β' και γ' τρίμηνο του 2017, όπως επίσης και η μείωση των συσσωρευμένων προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο – με ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων – παρέχουν πλέον σαφείς ενδείξεις ότι ο πιστωτικός κίνδυνος βρίσκεται σε ύφεση, με θετικές προοπτικές περαιτέρω αποκλιμάκωσης εφόσον εκπληρωθούν οι υποθέσεις για την εξέλιξη των κύριων μακροοικονομικών μεγεθών.

Η βελτίωση των μακροοικονομικών συνθηκών συνετέλεσε σε σταθεροποίηση της ζήτησης για πιστοδοτήσεις εκ μέρους των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, κατά μέσο όρο, το β' και γ' τρίμηνο του 2017, ενώ αύξηση της ζήτησης αναμένεται να παρατηρη-

θεί κατά τη διάρκεια του 2018-2019. Πάντως, ήδη συγκεκριμένοι κλάδοι έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για περισσότερες πιστοδοτήσεις, όπως ο τομέας των νεοφυών μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αλλά και επιχειρήσεις που προάγουν την απασχόληση των νέων. Από την άλλη πλευρά, οι τράπεζες στοχεύουν στη χορήγηση δανείων σε εκείνες τις επιχειρήσεις, που δραστηριοποιούνται σε κλάδους με υψηλή προστιθέμενη αξία (τουρισμός, υποδομές κ.λπ.).

Συγκεκριμένα, οι τράπεζες, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), έχουν επεκτείνει τις χορηγήσεις δανείων για επενδυτικούς σκοπούς ή και δάνεια κεφαλαίου κίνησης¹ σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης που δραστηριοποιούνται στη γεωργία, τον τουρισμό, τη μεταποίηση, τις υπηρεσίες και άλλους τομείς. Ακόμη, μια συστημική τράπεζα έχει προχωρήσει σε συνεργασία με την ΕΤΕπ, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤαΕ) και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΒΡΔ) για την έκδοση καλυμμένων ομολογιών με στόχο τη χρηματοδότηση επενδύσεων μικρομεσαίων επιχειρήσεων 700 εκατ. ευρώ².

¹ Στις 7 Ιουλίου 2017 η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και η Alpha Bank υπέγραψαν δανειακή σύμβαση ύψους 150 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο της πιστωτικής γραμμής "Δάνεια για ΜμΕ και επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης" ύψους 1 δισεκ. ευρώ, την οποία έχει εγκρίνει η ΕΤΕπ για τη χρηματοδότηση επιλέξιμων επενδυτικών σχεδίων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) και επιχειρήσεων μεσαίας κεφαλαιοποίησης στην Ελλάδα. Επίσης στο ίδιο πλαίσιο, στις 22 Σεπτεμβρίου 2017 η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και η Eurobank υπέγραψαν δανειακή σύμβαση ύψους 150 εκατ. ευρώ. Οι δανειακές αυτές συμβάσεις συμπεριλαμβάνουν την πρωτοβουλία της ΕΤΕπ «Δεξιότητες και θέσεις απασχόλησης – Επενδύοντας για τους νέους», μέσω της οποίας προσφέρονται ανταγωνιστικά επιτόκια και πρόσθετα χρηματοδοτικά πλεονεκτήματα στις επιχειρήσεις που προάγουν την απασχόληση των νέων.

² Στις 29 Σεπτεμβρίου 2017 η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤαΕ) και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΒΡΔ) εξέδωσαν κοινό δελτίο τύπου σύμφωνα με το οποίο «Επενδύσεις 700 εκατ. ευρώ από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις σε

Η ζήτηση για χορηγήσεις από τα νοικοκυριά παρέμεινε υποτονική τόσο το β' όσο και το γ' τρίμηνο του 2017, ενώ για το δ' τρίμηνο του 2017 αναμένεται αύξηση της ζήτησης για καταναλωτικά δάνεια. Γεγονός είναι ότι το πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής αλλά και η ολοκλήρωση των μέτρων του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής μπορούν στο άμεσο μέλλον να παράσχουν έναν ορίζοντα προβλεπτικότητας για τα νοικοκυριά σε ό,τι αφορά την ικανοποίηση κάποιων από τις καταναλωτικές τους ανάγκες που για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα δεν είχαν ικανοποιηθεί. Βεβαίως, η ελκυστικότητα του τραπεζικού δανεισμού από τη σκοπιά του κόστους ευνοεί περισσότερο τον τραπεζικό δανεισμό προς επιχειρήσεις σε σύγκριση με τον τραπεζικό δανεισμό προς νοικοκυριά.

Παρά το γεγονός ότι η βελτίωση των μακροοικονομικών μεγεθών συνετέλεσε στη μείωση του σχηματισμού νέων μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, αλλά και στην ακόμη μεγαλύτερη μείωση των σχετιζόμενων προβλέψεων, η κερδοφορία των τραπεζών παραμένει αναιμική και για το λόγο αυτό αρκετές τράπεζες συνεχίζουν να υλοποιούν σχέδια περικοπής του λειτουργικού κόστους τους, τα οποία περιλαμβάνουν περαιτέρω μείωση του δικτύου των υποκαταστημάτων και των θυγατρικών τους στο εξωτερικό, καθώς και του προσωπικού τους.

Λόγω της ισχνης κερδοφορίας, παρατηρείται αδυναμία δημιουργίας εσωτερικού κεφαλαίου μέσω των διανεμητών κερδών, ωστόσο οι τράπεζες έχουν βελτιώσει τους δείκτες κεφα-

όλη την Ελλάδα θα χρηματοδοτηθούν από την Τράπεζα Πειραιώς μετά τη συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤαΕ) και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΒΡΔ) για έκδοση καλυμμένου ομολόγου που υπογράφηκε σήμερα στην Αθήνα, στα κεντρικά γραφεία του Ομίλου της Πειραιώς».

λαιακής τους επάρκειας. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη μείωση του πιστωτικού κινδύνου για το α' εξάμηνο του 2017. Οι τράπεζες έχουν προβεί σε αναδιάταξη των χαρτοφυλακίων τους προς όφελος στοιχείων ενεργητικού χαμηλότερου κινδύνου. Το συμπέρασμα αυτό είναι συνεπές τόσο σε ό,τι αφορά την τυποποιημένη προσέγγιση όσο και σε ό,τι αφορά την προσέγγιση εσωτερικών διαβαθμίσεων για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου.

Η μεγαλύτερη μείωση των κινδύνων παρατηρείται σε σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού που υπάγονται εποπτικά σε κατηγορίες υψηλού κινδύνου, ωστόσο μείωση των κινδύνων παρατηρείται και σε ό,τι αφορά τα δάνεια προς επιχειρήσεις και τη λιανική τραπεζική.

Παρά τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου, το επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων εξακολουθεί να παραμένει ιδιαίτερα υψηλό και ο δείκτης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων διαμορφώθηκε στο τέλος του Σεπτεμβρίου 2017 στο επίπεδο του 44,6%, έναντι 44,8% στο τέλος του Δεκεμβρίου 2016.

Ήδη οι τράπεζες είχαν διαμορφώσει ένα σύνολο ενεργειών με στόχο την αντιμετώπιση του μεγάλου ύψους των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων. Οι ενέργειες αυτές επικεντρώνονται στην αξιολόγηση της βιωσιμότητας των πελατών και στην ανάπτυξη στρατηγικών που θα εξυπηρετούν καλύτερα τα συμφέροντα της τράπεζας και του πελάτη και έχουν συμβάλει στην αύξηση του ρυθμού ανάκτησης από δάνεια προς δανειολήπτες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες. Κατά συνέπεια, η ενίσχυση της διαχείρισης των χαρτοφυλακίων που περιέχουν μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα είναι εν μέρει απόρροια της λειτουργικής αναδιοργάνωσης των τραπεζών. Τέλος, έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις σε υποδομές

που αφορούν την ανάπτυξη μοντέλων πρόβλεψης της πορείας των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων.

Κατά τη διάρκεια του εννεαμήνου του 2017 παρατηρήθηκε σταδιακή πτώση του λόγου κάλυψης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων από συσσωρευμένες προβλέψεις, ο οποίος πάντως διατηρήθηκε ελαφρά κάτω από το 50% (2017 γ' τρίμηνο: 48,0%, 2017 β' τρίμηνο: 48,3%, 2017 α' τρίμηνο: 49,1%, 2016 δ' τρίμηνο: 49,7%).

Επισημαίνεται ότι, η κάλυψη των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων από συσσωρευμένες προβλέψεις σε ένα ολοένα βελτιούμενο μακροοικονομικό περιβάλλον θα πρέπει να υλοποιείται με συνετό τρόπο, παρέχοντας τη δυνατότητα δημιουργίας ενός αντικυκλικού αποθέματος προβλέψεων στα επόμενα έτη, πλέον της κάλυψης του υφιστάμενου πιστωτικού κινδύνου. Πρέπει να επισημανθεί ότι στις 4 Οκτωβρίου 2017 η ΕΚΤ δημοσίευσε για διαβούλευση μια Προσθήκη στις Οδηγίες της προς τις τράπεζες για μη εξυπηρετούμενα δάνεια, η οποία όταν υιοθετηθεί θα καθορίζει τις εποπτικές προσδοκίες σε ό,τι αφορά τον χειρισμό των προβλέψεων για τα νέα μη εξυπηρετούμενα δάνεια από το 2018³.

Η απομόχλευση των ελληνικών τραπεζών το εννεάμηνο του 2017 έλαβε χώρα εν μέσω συνεχιζόμενων αναδιαρθρώσεων των δραστηριοτήτων τους στο εξωτερικό και την επικέντρωσή τους στις κύριες δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, οι τράπεζες, μέσω των επικαιροποιημένων σχεδίων αναδιάρθρωσης προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχουν σταδιακά αποσυρθεί από τις εγχώριες μη βασικές τραπεζικές τους δραστηριότητες, ενώ έχει συντε-

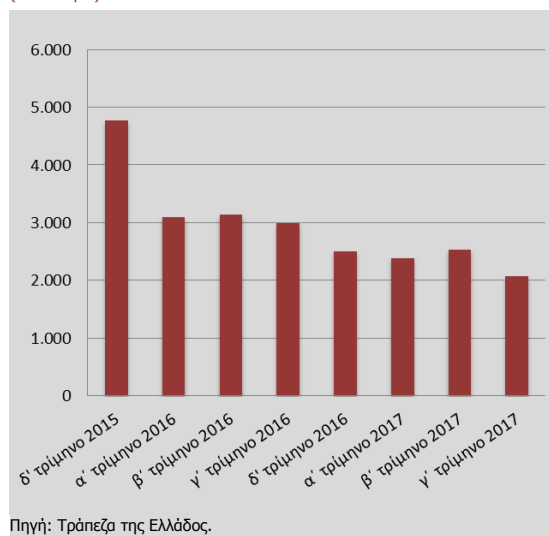
³Βλ. https://www.bankingsupervision.europa.eu/legalframework/publications/pdf/npl2/ssm.npl_addendum_draft_201710.en.pdf

λεστεί ήδη ένα μεγάλο μέρος της πώλησης των τραπεζικών θυγατρικών στο εξωτερικό.

Ως αποτέλεσμα των ενεργειών εκ μέρους των τραπεζών, ο σχηματισμός νέων μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων κυμαίνεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα κατά τη διάρκεια του εννεαμήνου του 2017 λόγω της διαρκούς μείωσης των ληξιπρόθεσμων οφειλών (βλ. Διάγραμμα III.3). Η εν λόγω μείωση αναμένεται να βελτιώσει την ποιότητα του χαρτοφυλακίου των τραπεζών δεδομένου ότι η μείωση του πιστωτικού κινδύνου αντανακλάται από τη μείωση της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης (Probability of default – PD) που χρησιμοποιείται στα υποδείγματα πιστοληπτικής ικανότητας.

Διάγραμμα III.3 Εξέλιξη του σχηματισμού νέων μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων ανά τρίμηνο

(εκατ. ευρώ)

Χρηματοπιστωτική κατάσταση νοικοκυριών και επιχειρήσεων

Τα δάνεια προς τα νοικοκυριά αποτελούσαν το Σεπτέμβριο του 2017 το 45,2% της συνολικής χρηματοδότησης των τραπεζών προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα, με το 70% αυτής να αφορούν στεγαστικά δάνεια. Από την Έ-

ρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων⁴ που διενεργεί η Τράπεζα της Ελλάδος σε τριμηνιαία βάση παρατηρείται ότι το γ' τρίμηνο του 2017 τα κριτήρια χορήγησης δανείων προς νοικοκυριά, οι όροι χορήγησης δανείων καθώς και η ζήτηση για στεγαστικά και για καταναλωτικά δάνεια παρέμειναν αμετάβλητοι σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2017, ενώ αναμένεται αύξηση της ζήτησης καταναλωτικών δανείων για το δ' τρίμηνο του 2017.

Ο πιστωτικός κίνδυνος που σχετίζεται με τα νοικοκυριά παρέμεινε σε σχετικά υψηλά – πλην όμως σταθερά – επίπεδα και το β' τρίμηνο του 2017, ενώ η αρχή της αποκλιμάκωσης του διαφαίνεται από το τέλος του 2017, οπότε και ο ετήσιος ρυθμός μείωσης της χρηματοδότησης αναμένεται να μηδενιστεί.

Βεβαίως, το κατά κεφαλήν διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών συνέχισε να μειώνεται λόγω της μείωσης του εισοδήματος από την ακίνητη περιουσία, καθώς και από ένα πλέγμα υψηλής φορολόγησης των εισοδημάτων μιας ευρύτερης κατηγορίας μισθωτών και συνταξιούχων, παρά το γεγονός ότι λαμβάνονται μέτρα στήριξης των οικονομικά ασθενέστερων νοικοκυριών. Η μεταβολή του Δείκτη των Τιμών Διαμερισμάτων σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Τράπεζας της Ελλάδος συνεχίζει να είναι αρνητική σε ετήσια βάση (2017: γ' τρίμηνο -0,6%, 2016: δ' τρίμηνο: -1,0%, 2015: δ' τρίμηνο: -5,1%), αν και ο ρυθμός της μείωσης αυτής ελαττώθηκε από το δ' τρίμηνο του 2015 μέχρι και το γ' τρίμηνο του 2017. Από την άλλη μεριά, αντισταθμιστικό παράγοντα για την εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος αποτελεί η αύξηση της μισθωτής απασχόλησης. Ωστόσο η βελτίωση στον τομέα αυτό είναι μια σταδιακή

⁴<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/monetary/BankLendingSurvey.aspx>

και χρονοβόρα διαδικασία, δεδομένου και του τρέχοντος βαθμού υποαπασχόλησης του εργατικού δυναμικού. Αναμένεται ότι η εφαρμογή ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και προγραμμάτων επιμόρφωσης και η ορθή αξιοποίηση των διαθέσιμων ευρωπαϊκών πόρων θα οδηγήσει στην αποκλιμάκωση της μακροχρόνιας ανεργίας, που παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα.

Τα δάνεια προς τις επιχειρήσεις αποτελούσαν το 54,8% της συνολικής χρηματοδότησης των τραπεζών προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα το Σεπτέμβριο του 2017.

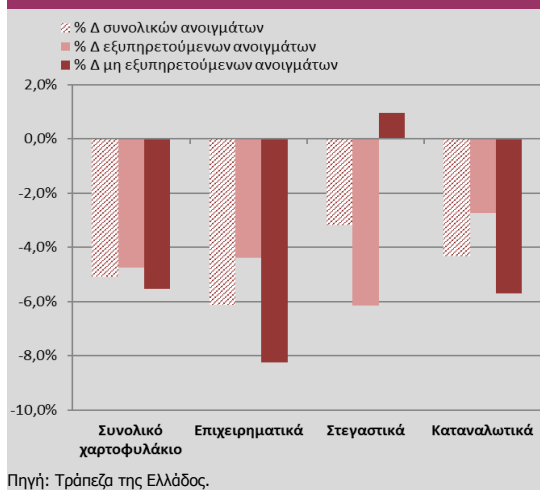
Όπως προκύπτει και από την Έρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων, το γ' τρίμηνο του 2017 τόσο τα κριτήρια χορήγησης δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις όσο και οι όροι χορήγησης δανείων παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητοι σε σχέση με το β' τρίμηνο του 2017, σύμφωνα με τις προσδοκίες που είχαν διατυπωθεί στην έρευνα του προηγούμενου τριμήνου, ενώ δεν αναμένεται κάποια μεταβολή το δ' τρίμηνο του 2017, με εξαίρεση τα μακροπρόθεσμα δάνεια, όπου αναμένεται τα κριτήρια να γίνουν περισσότερο αυστηρά.

Τα εταιρικά κέρδη ενισχύθηκαν περαιτέρω το α' εξάμηνο του 2017, δεδομένου ότι μία ομάδα ισχυρών και εξωστρεφών επιχειρήσεων κατάφεραν να βελτιώσουν το λειτουργικό περιθώριο και να μειώσουν την εξάρτηση από την τραπεζική χρηματοδότηση, ενώ ενίσχυσαν και τα μερίδια αγοράς τους έναντι των μικρών και πιο αδύναμων εταιριών κατά τη διάρκεια της ύφεσης. Για τους προαναφερθέντες λόγους, παρατηρήθηκε βελτίωση του χρέους του μη χρηματοπιστωτικού τομέα το α' εξάμηνο του 2017, παρά το γεγονός ότι εξακολουθεί να παραμένει υψηλό βάσει διεθνών προδιαγραφών.

Διάρθρωση και μεταβολή μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων

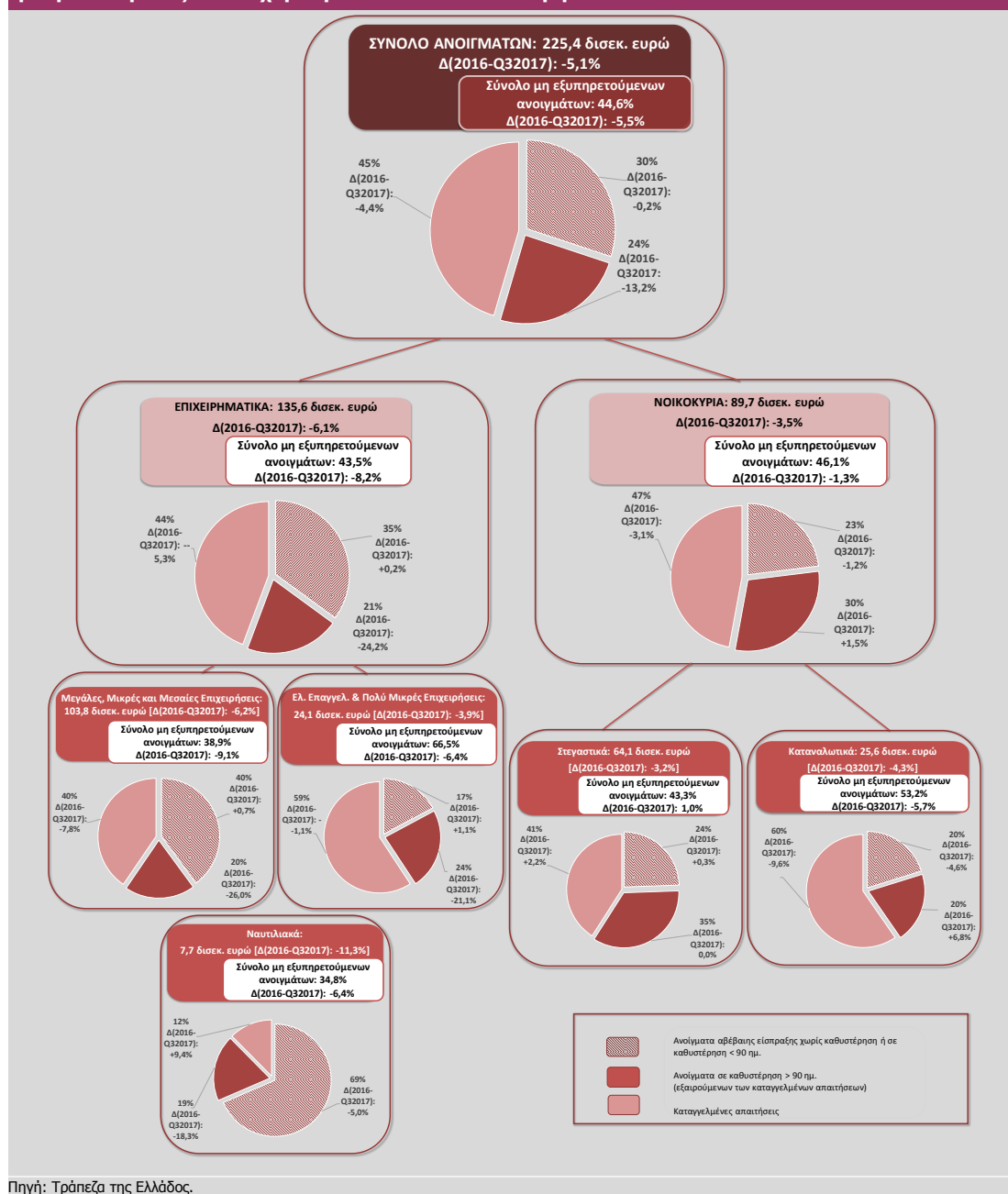
Οριακή μείωση εμφανίζει ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ) προς το σύνολο των ανοιγμάτων κατά το εννεάμηνο του 2017 (44,6% έναντι 44,8% στο τέλος του 2016), γεγονός που αποδίδεται κυρίως στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων λόγω και των αυξημένων διαγραφών ύψους 5,2 δισεκ, ευρώ που σωρευτικά διενεργήθηκαν την εν λόγω περίοδο. Συγκεκριμένα, ενώ το σύνολο των τραπεζικών πιστώσεων συρρικνώθηκε με ρυθμό 5,1% το εννεάμηνο του 2017, το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων υποχώρησε εντονότερα κατά 5,5%. Η μεγαλύτερη μείωση το εννεάμηνο του 2017 καταγράφεται στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο (-8,3%) (βλ. Διάγραμμα III.4)

Διάγραμμα III.4 Ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών ανοιγμάτων, των εξυπηρετούμενων και μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων των ελληνικών τραπεζών ανά χαρτοφυλάκιο κατά το εννεάμηνο του 2017

Ωστόσο εξαίρεση αποτελεί το χαρτοφυλάκιο των στεγαστικών δανείων, το οποίο εμφανίζει την εν λόγω χρονική περίοδο αύξηση 1% στα ΜΕΑ. Σημειώνεται ότι το γ' τρίμηνο οι τράπεζες πέτυχαν τον επιχειρησιακό στόχο μείωσης των ΜΕΑ καθώς τα εν λόγω ανοίγματα (εξαιρουμένων των ανοιγμάτων εκτός ισολο-

Διάγραμμα III.5 Διάρθρωση και μεταβολή των συνολικών ανοιγμάτων και των ΜΕΑ των ελληνικών εμπορικών τραπεζών ανά χαρτοφυλάκιο κατά το εννεάμηνο του 2017

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

γισμού) ανήλθαν σε 99,1 δισεκ. ευρώ, υποχωρώντας κατά 0,8% (ή 796 εκατ. ευρώ) σε σχέση με το στόχο που είχε τεθεί.

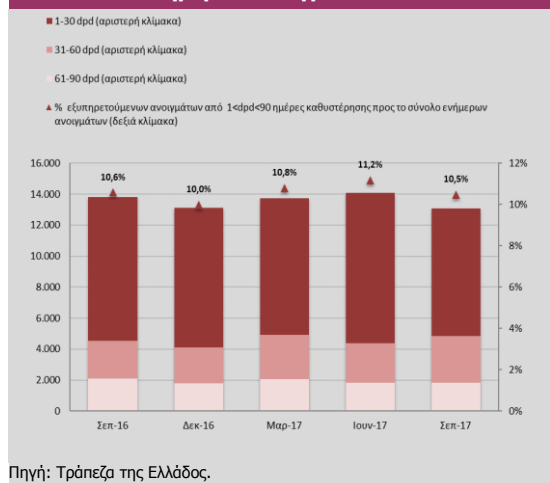
Μεγαλύτερη ανάλυση για τη διάρθρωση και τη μεταβολή των ΜΕΑ ανά χαρτοφυλάκιο για το εννεάμηνο του 2017 παρουσιάζεται στο Διάγραμμα III.5.

Το ύψος των ανοιγμάτων αβέβαιης είσπραξης⁵, όπως επίσης και το σύνολο των εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων τα οποία είναι σε

⁵ Σύμφωνα με το υφιστάμενο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (European Banking Authority – EBA) και τις κανονιστικές διατάξεις της Τράπεζας της Ελλάδος, τα ανοίγματα «Αβέβαιης Είσπραξης» (Unlikely To Pay) θεωρούνται «Μη Εξυπηρετούμενα» με ποιοτικά κριτήρια, παρόλο που είναι είτε ενήμερα, είτε παρουσιάζουν μικρή καθυστέρηση <90dprd

καθυστέρηση από 1 έως 90 ημέρες αποτελούν σημαντικούς δείκτες για την περαιτέρω πορεία του πιστωτικού κινδύνου. Ο λόγος των ανοιγμάτων αβέβαιης είσπραξης προς το σύνολο των ΜΕΑ αυξήθηκε την υπό εξέταση περίοδο και ανήλθε στο 30,1%, έναντι 28,5% στο τέλος του 2016, ενώ ο λόγος των εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων τα οποία είναι σε καθυστέρηση από 1 έως 90 ημέρες προς το σύνολο των εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (πρώιμες ληξιπρόθεσμες οφειλές) ανήλθε στο 10,5% το εννεάμηνο του 2017, σε επίπεδα υψηλότερα του τέλους του 2016 (10%) (βλ. Διάγραμμα III.6).

Διάγραμμα III.6 Εξέλιξη των υπολοίπων των πρώιμων ληξιπρόθεσμων οφειλών και του λόγου των πρώιμων ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το σύνολο των ενήμερων ανοιγμάτων

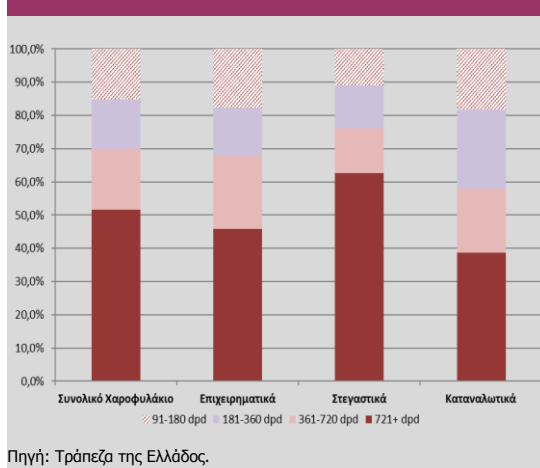
Θετικά αξιολογείται το γεγονός ότι τα ανοίγματα σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών ως προς το σύνολο των ΜΕΑ συνεχίζουν την πτωτική τους πορεία και μειώθηκαν σε 24,4% το εννεάμηνο του 2017 έναντι 26,6% στο τέλος του 2016.

Επισημαίνεται ότι το 69,9% του συνόλου των ΜΕΑ που εμπίπτουν στην κατηγορία καθυστέρησης μεγαλύτερης των 90 ημερών (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι καταγγελλόμενες απαιτήσεις) έχουν καθυστέρηση μεγαλύτερη του ενός έτους. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα στεγαστικά διαμορφώνεται σε 76,1% και για

τα επιχειρηματικά σε 67,8%. Ενώ για τα καταναλωτικά τα οποία έχουν καθυστέρηση μεγαλύτερη του εξαμήνου το ποσοστό διαμορφώνεται σε 81,8%. Τα ανωτέρω ποσοστά είναι σημαντικά χαμηλότερα έναντι αυτών στο τέλος του 2016.

Στο ίδιο πλαίσιο, το 51,6% των ΜΕΑ που εμπίπτουν στην κατηγορία καθυστέρησης μεγαλύτερης των 90 ημερών (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι καταγγελλόμενες απαιτήσεις) έχουν καθυστέρηση μεγαλύτερη των 720 ημερών (βλ. Διάγραμμα III.7), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο τέλος του 2016 ανέρχόταν σε 52,3%. Σημειώνεται, ότι ο εν λόγω δείκτης είναι υψηλότερος στο χαρτοφυλάκιο των στεγαστικών δανείων (62,6%) με το 66,1% να έχει υπαχθεί σε καθεστώς νομικής προστασίας.

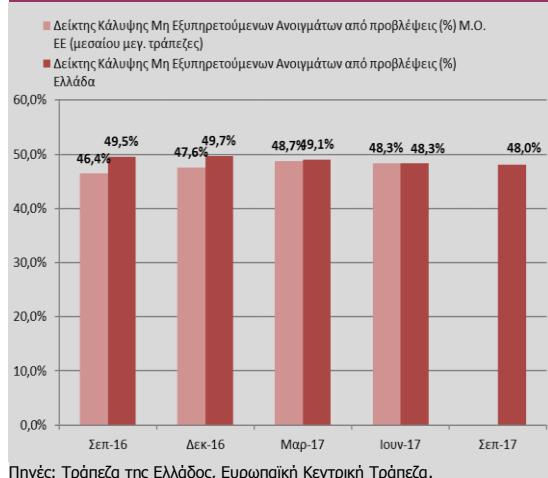
Διάγραμμα III.7 Διάρθρωση των υπολοίπων των ΜΕΑ στην κατηγορία καθυστέρησης μεγαλύτερης των 90 ημερών (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται καταγγελλόμενες απαιτήσεις) ανά χαρτοφυλάκιο

Παράλληλα, επισημαίνεται ότι το 45,5% των ΜΕΑ αφορά καταγγελλόμενες απαιτήσεις, ποσοστό οριακά αυξημένο σε σχέση με το τέλος του 2016. Το ποσοστό αυτό θα ήταν υψηλότερο εάν οι τράπεζες δεν είχαν διαγράψει καταγγελλόμενες απαιτήσεις ύψους 1,8 δισεκ. ευρώ.

Δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων

Διάγραμμα III.8 Δείκτες κάλυψης μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων από προβλέψεις

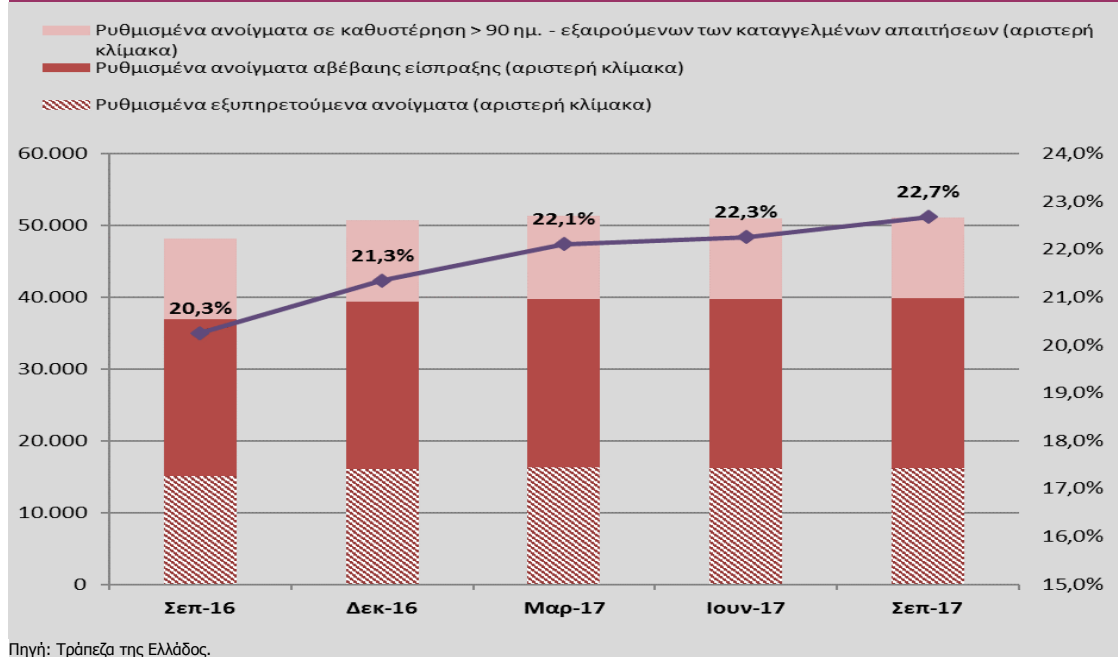
Σχετικά με τους δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης της διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων παρατηρούνται τα εξής:

- Ο δείκτης κάλυψης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων από προβλέψεις μειώθηκε το εννεάμηνο του 2017 σε 48,3% από 49,7% στο τέλος του 2016. Ταυτόχρονα, ο

λόγος Texas Ratio (ήτοι τα συνολικά μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα προς τις συνολικές προβλέψεις και τα εποπτικά κεφάλαια) διαμορφώθηκε σε 129,2%. Ειδικότερα, οι προβλέψεις που έχουν σχηματίσει οι τράπεζες μέχρι και το εννεάμηνο του 2017 για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου ανέρχονται σωρευτικά στο επίπεδο των 48,2 δισεκ. ευρώ, έναντι 52,8 δισεκ. ευρώ στο τέλος του 2016. Η μείωση των προβλέψεων αποδίδεται κυρίως στη διαγραφή απαιτήσεων στις οποίες προχώρησαν οι τράπεζες εντός του 2017. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι η κάλυψη των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων από προβλέψεις το β' τρίμηνο του 2017 ανήλθε σε 48,3% ήτοι στο ίδιο επίπεδο με το μέσο όρο των ευρωπαϊκών ομίλων μεσαίου μεγέθους για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα (βλ. Διάγραμμα III.8).

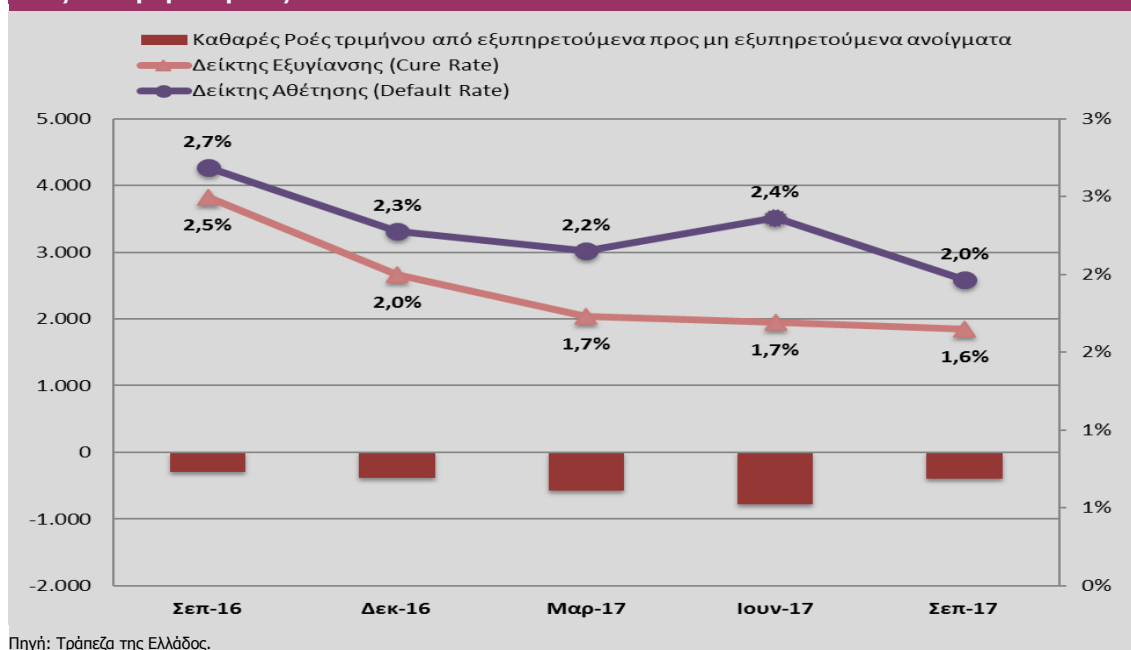
- Το σύνολο των ρυθμισμένων ανοιγμάτων⁶ (Forborne) ανήλθε σε 51,1 δισεκ. ευ-

Διάγραμμα III.9 Εξέλιξη των ρυθμισμένων ανοιγμάτων (forborne) ανά κατηγορία και του λόγου του συνόλου των ρυθμισμένων ανοιγμάτων προς το σύνολο των ανοιγμάτων

⁶ Σύμφωνα με την ΠΕΕ 47/9.2.20105, περιγράφονται ενδεικτικά οι δυνατοί τύποι ρυθμίσεων και διευθετήσεων για τους δανειολήπτες για τα εξυπηρετούμενα ανοίγματα και τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα.

Διάγραμμα III.10 Εξέλιξη των καθαρών ροών τριμήνου από εξυπηρετούμενα προς μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα και του δείκτη εξυγίανσης (cure rate) και δείκτη αθέτησης (default rate)-στοιχεία εντός ισολογισμού Τραπεζών.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

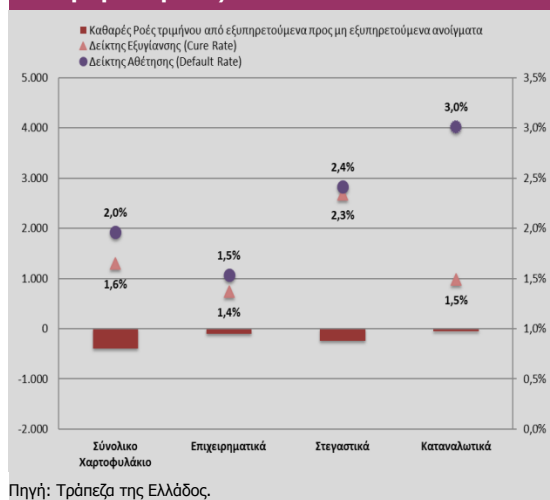
ρώ σημειώνοντας οριακή αύξηση το εννεάμηνο του 2017 κατά 0,8% σε σχέση με το τέλος του 2016 (βλ. Διάγραμμα III.9), ενώ το 21,9% των ήδη ρυθμισμένων ανοιγμάτων εμφανίζει καθυστέρηση άνω των 90 ημερών.

- Το 54,3% των ΜΕΑ άνω των 90 ημερών δεν έχουν ρυθμιστεί, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τα στεγαστικά, καταναλωτικά και επιχειρηματικά δάνεια ανέρχονται σε 49,9%, 42,9% και 60,4% αντίστοιχα.
- Οι διαγραφές δανείων το εννεάμηνο του 2017 ανήλθαν σε 5,2 δισεκ. ευρώ και αφορούν σε σημαντικό βαθμό καταγγελλόμενες απαιτήσεις επιχειρηματικών δανείων, επιβεβαιώνοντας τη δέσμευση των τραπεζών για μείωση των ΜΕΑ και ενεργότερη διαχείριση του χαρτοφυλακίου τους.
- Ο δείκτης «αξία εξασφαλίσεων προς συνολικά ΜΕΑ» συνεχίζει να παραμένει σε χαμηλά επίπεδα (49,9%), ωστόσο ο δείκτης «αξία εξασφαλίσεων ρυθμισμένων δανείων προς συνολικές ρυθμίσεις» ανέρχεται σε

61,1%. Επισημαίνεται ότι 87,7% των συνολικών εξασφαλίσεων των μη εξυπηρετούμενων δανείων αφορά ακίνητα και η συνολική τους αξία ανέρχεται σε 44 δισεκ. ευρώ, 4,6% χαμηλότερα σε σχέση με το τέλος του 2016.

- Σημειώνεται ότι κατά τη διάρκεια του α΄ και του β΄ τριμήνου οι ροές εντός του ισολογισμού των τραπεζών από τα εξυπηρετούμενα ανοίγματα στα μη εξυπηρετούμενα ήταν υψηλότερες των ροών από τα μη εξυπηρετούμενα στα εξυπηρετούμενα ανοίγματα. Ειδικότερα, το α΄ και β΄ τρίμηνο του 2017 οι αρνητικές καθαρές ροές διαμορφώθηκαν σε 576 και 781 εκατ. ευρώ αντίστοιχα. Ωστόσο, το γ΄ τρίμηνο του 2017 εμφανίζεται αποκλιμάκωση της εν λόγω τάσης, με τις αρνητικές καθαρές ροές να διαμορφώνονται σε 393 εκατ. ευρώ και το δείκτη αθέτησης (default rate) να μειώνεται για πρώτη φορά εντός του 2017 αγγίζοντας το 2%, αλλά ξεπερνώντας και πάλι τον δείκτη εξυγίανσης (cure rate) ο οποίος ανήλθε σε 1,6% (βλ. Διάγραμμα III.10 και III.11).

Διάγραμμα III.11 Εξέλιξη των καθαρών ροών από εξυπηρετούμενα προς μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα και του δείκτη εξυγίανσης (cure rate) και δείκτη αθέτησης (default rate) ανά χαρτοφυλάκιο κατά το εννεάμηνο 2017-στοιχεία εντός ισολογισμού Τραπεζών.

Οι τράπεζες συνεχίζουν να προσανατολίζονται στην υλοποίηση μακροπρόθεσμων ρυθμίσεων, δεδομένου ότι οι εν λόγω ρυθμίσεις έχουν αυξηθεί κατά 28% από το Σεπτέμβριο του 2016, με το μεγαλύτερο μέρος να αφορά τα στεγαστικά δάνεια, καθώς το αντίστοιχο ποσοστό αύξησης ανέρχεται σε 89% (Διάγραμμα III.12).

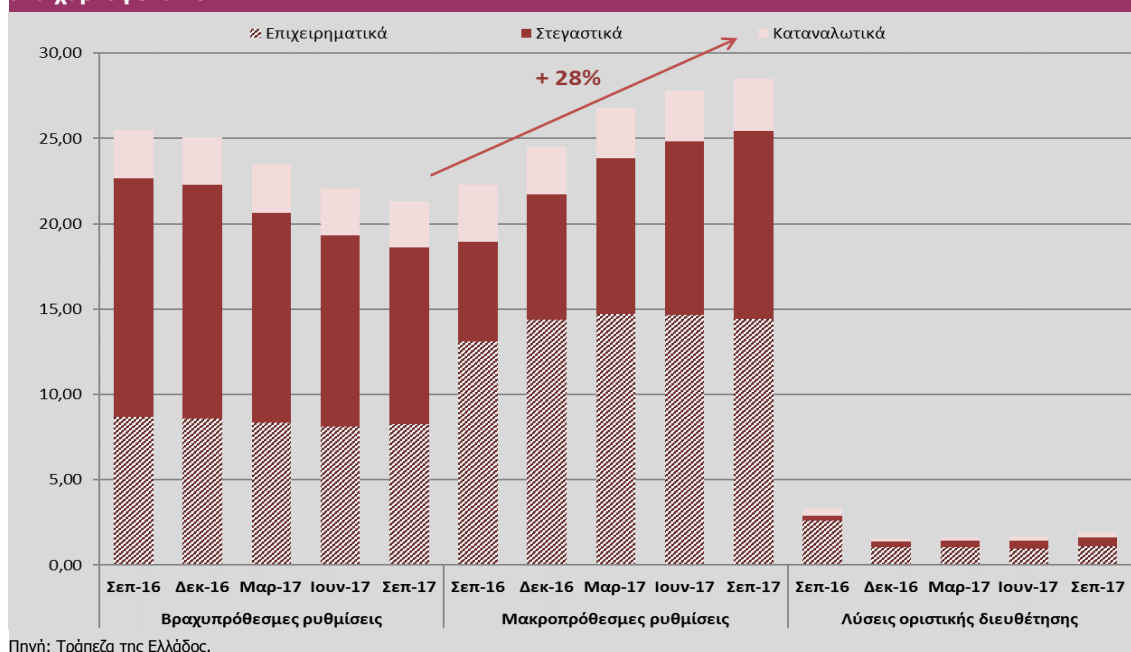
Πιστωτικός κίνδυνος ανά κλάδο

Τα δάνεια προς τις επιχειρήσεις ανέρχονται στο εννεάμηνο του 2017 σε 135,6 δισεκ. ευρώ και αποτελούν το 60,2% της συνολικής χρηματοδότησης των ελληνικών εμπορικών τραπεζών. Όπως διαφαίνεται και στο Διάγραμμα III.5, ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο συνεχίζει να επηρεάζεται κυρίως από το υψηλό ποσοστό στην κατηγορία των μεγάλων και μικρομεσαίων (38,9%) και των πολύ μικρών επιχειρήσεων (66,5%).

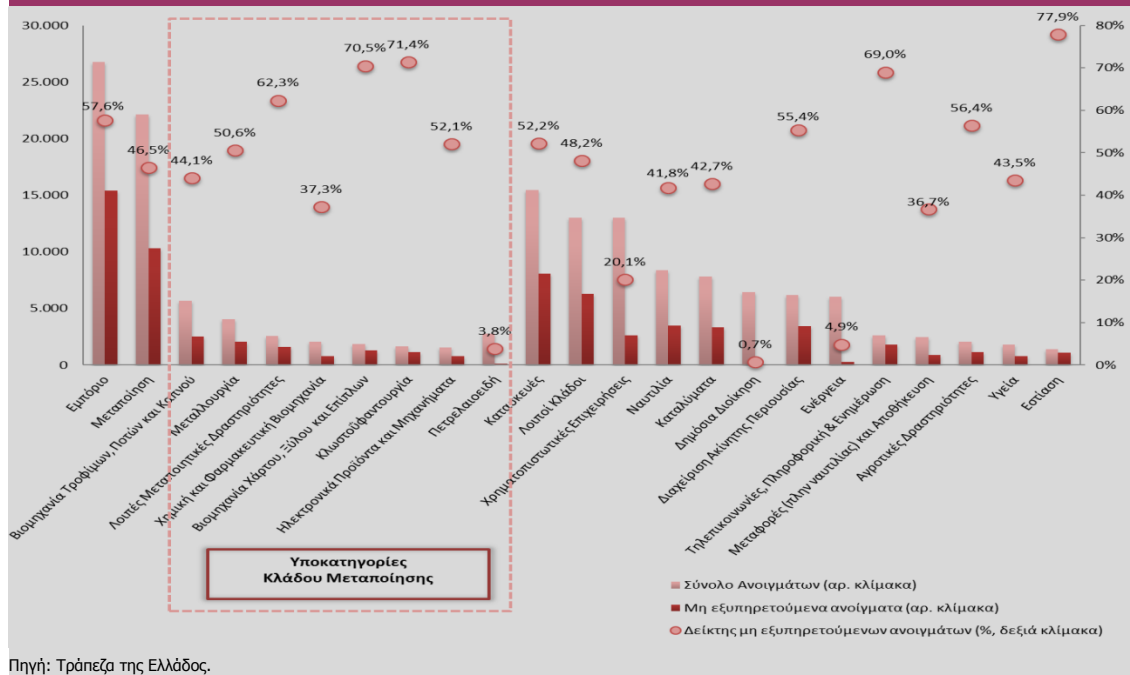
Σχετικά με τη διάρθρωση των χρηματοδοτήσεων στους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, σημειώνεται ότι το 19,7% των συνολικών χρηματοδοτήσεων προς επιχειρήσεις έχουν δοθεί σε εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του εμπορίου, με το δείκτη μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων για τον εν λόγω κλάδο να κυμαίνεται σε επίπεδα μεγαλύτερα του μέσου όρου του αντίστοιχου δείκτη των επιχειρηματικών ανοιγμάτων (57,6% έναντι 43,5%).

Όπως αποτυπώνεται και στο Διάγραμμα

Διάγραμμα III.12 Εξέλιξη του ύψους των ρυθμισμένων (forborne) ανοιγμάτων ανά είδος ρύθμισης και ανά χαρτοφυλάκιο

Διάγραμμα ΙΙΙ.13 Κλαδική ανάλυση επιχειρηματικών δανείων κατά το εννεάμηνο του 2017

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

ΙΙΙ.13, πολύ υψηλά ποσοστά μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων παρατηρούνται στους κλάδους της εστίασης (77,9%), των αγροτικών δραστηριοτήτων (56,4%), των τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και ενημέρωσης (69%), της μεταποίησης (46,5%) και των κατασκευών (52,2%), ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται ενδεικτικά στους κλάδους της ενέργειας (4,9%), της δημόσιας διοίκησης (0,7%) και των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (20,1%).

Προκλήσεις, κίνδυνοι και πηγές αβεβαιότητας

Οι οργανωτικές και λειτουργικές αναδιαρθρώσεις που έχουν υλοποιήσει οι τράπεζες έχουν μειώσει στο σύνολό του τον πιστωτικό κίνδυνο, αλλά και πιο συγκεκριμένα την έκθεση στους δανειολήπτες με υψηλό πιστωτικό κίνδυνο.

Παρ’ όλα αυτά, οι προκλήσεις για την αντιμετώπιση του κληροδοτήματος του υψηλού αποθέματος μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων παραμένουν σημαντικές για το τραπεζικό σύ-

στημα και πρέπει να αντιμετωπιστούν στο άμεσο μέλλον.

Οι τράπεζες έχουν πραγματοποιήσει πωλήσεις μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων στα χαρτοφυλάκιά τους. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις ανοιγμάτων στο καταναλωτικό χαρτοφυλάκιο, έχουν καθυστερήσει αποφάσεις λόγω του γεγονότος ότι τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα έχουν τιμολογηθεί από την αγορά με πολύ μικρή αξία έναντι της αρχικής ονομαστικής τους αξίας. Βεβαίως, στις περιπτώσεις πώλησης μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων στο χαρτοφυλάκιο στεγαστικών δανείων υπάρχει ευνοϊκότερη τιμολόγηση, αν και υπολείπεται σημαντικά της ονομαστικής τους αξίας. Σε κάθε περίπτωση, οι τράπεζες θα πρέπει να προχωρήσουν σε μια πιο επιθετική πολιτική πώλησης ή μεταβίβασης, αναγνωρίζοντας τις ζημιές. Οι τράπεζες θα πρέπει ακόμα να δημιουργήσουν πρόσθετα κεφαλαιακά αποθέματα για να αντιμετωπίσουν μελλοντικές πωλήσεις ή μεταβιβάσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων και ανοιγμάτων. Μέσα θωράκισης και περαιτέρω εξυγίανσης των ισολογισμών αποτελούν η συνέχιση των

πωλήσεων υποκαταστημάτων και θυγατρικών στο εξωτερικό και η επιτάχυνση των μέτρων μείωσης του λειτουργικού κόστους.

Κίνδυνος ρευστότητας

Γενική ανασκόπηση

Κατά τη διάρκεια του β' και του γ' τριμήνου του 2017 παρατηρήθηκε ενίσχυση της καταθετικής βάσης των τραπεζών, λόγω της επανόδου τραπεζογραμματίων και του επαναπατρισμού κεφαλαίων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η βελτίωση αυτή παρατηρήθηκε παρά τη συνεχιζόμενη απομόχλευση στο δανειακό χαρτοφυλάκιο των τραπεζών και τη σταδιακή χαλάρωση των περιορισμών στην ανάληψη μετρητών και τη μεταφορά κεφαλαίων.

Βεβαίως, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των καταθέσεων των νοικοκυριών κατά το β' και το γ' τρίμηνο του 2017 υπολείπεται σημαντικά του ετήσιου ρυθμού αύξησης των καταθέσεων των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις έχουν ταμειακές ροές πολύ μεγαλύτερες από τα νοικοκυριά. Για το λόγο αυτό, οι επιχειρήσεις έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα να επαναπατρίσουν καταθέσεις από το εξωτερικό όταν έχει διασφαλιστεί η εγχώρια χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

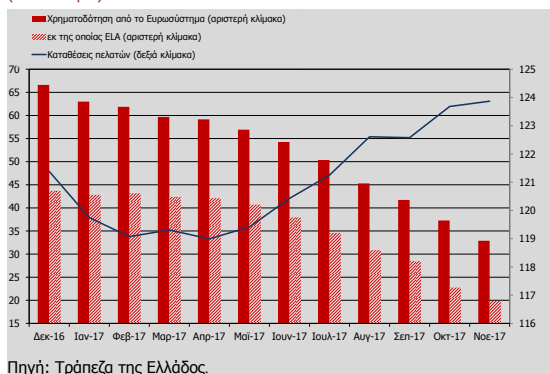
Σε ό,τι αφορά το ύψος των καταθέσεων για το β' και το γ' τρίμηνο του 2017, αυτό αυξήθηκε κατά 1,1 δισεκ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2017 και 2,2 δισεκ. ευρώ το γ' τρίμηνο του 2017 (Σεπτέμβριος 2017: 122,6 δισεκ. ευρώ, Ιούνιος 2017: 120,4 δισεκ. ευρώ, Μάρτιος 2017: 119,3 δισεκ. ευρώ). Η ανοδική αυτή τάση συνεχίστηκε και κατά τον Οκτώβριο και το Νοέμβριο του 2017, όταν το ύψος των καταθέσεων διαμορφώθηκε σε 123,7 δισεκ. ευρώ και 123,9 δισεκ. ευρώ, αντίστοιχα. Ειδικότερα, η μεγαλύτερη αύξηση των καταθέσεων τους καλοκαιρινούς μήνες αποδίδεται στη σημαντική αύξηση της τουριστικής δραστη-

ριότητας, που συνέβαλε στην αύξηση των εισπράξεων εκ μέρους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό κλάδο, μετά και την επίτευξη συμφωνίας τον Ιούνιο του 2017 για την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης, η οποία συνέβαλε καθοριστικά στη βελτίωση της εμπιστοσύνης στην εγχώρια αγορά.

Οι τράπεζες έχουν υπερκαλύψει τους στόχους τους για τη μείωση της εξάρτησης από το μηχανισμό έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ELA) το 2017, ενώ καθίσταται πλέον εφικτός ο στόχος για την πλήρη απεξάρτηση από τον ELA εντός του 2018⁷. Το Διάγραμμα III.14 αποτυπώνει την εξέλιξη του ύψους των καταθέσεων και της παροχής ρευστότητας από το Ευρωσύστημα, μέσω πράξεων νομισματικής πολιτικής και μέσω του μηχανισμού παροχής έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ELA) αντίστοιχα. Η συνολική χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα (συμπεριλαμβανομένου και του ELA) μειώθηκε το εννεάμηνο του 2017 (Σεπτέμβριος 2017: 41,7 δισεκ. ευρώ, Ιούνιος 2017: 54,3 δισεκ. ευρώ, Μάρτιος

Διάγραμμα III.14 Καταθέσεις Μη Χρηματοπιστωτικών Επιχειρήσεων και Νοικοκυριών έναντι Χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα

(δισεκ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

⁷ Συγκεκριμένα, το ύψος της έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ELA) ανήλθε σε 7,3 δισεκ. ευρώ για την Alpha Bank (Νοέμβριος 2017), 1,0 δισεκ. ευρώ για την Εθνική Τράπεζα (Οκτώβριος 2017), 6,0 δισεκ. ευρώ για την Τράπεζα Πειραιώς (α' δεκαπενθήμερο Νοεμβρίου 2017) και 7,5 δισεκ. ευρώ για τη Eurobank (α' δεκαήμερο Νοεμβρίου 2017).

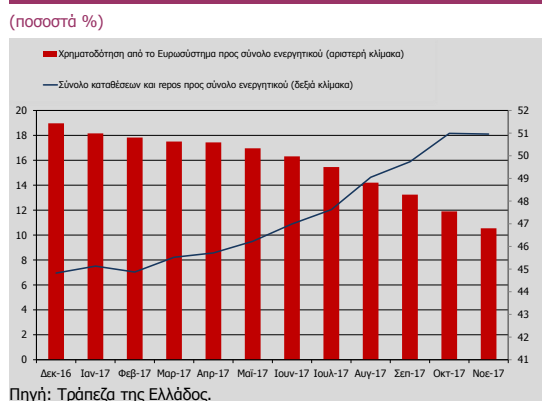
2017: 59,7 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2016: 66,6 δισεκ. ευρώ). Η ίδια τάση συνεχίστηκε και κατά τον Οκτώβριο και το Νοέμβριο του 2017, όταν η χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα μειώθηκε περαιτέρω και ανήλθε σε 37,3 δισεκ. ευρώ και 32,9 δισεκ. ευρώ, αντίστοιχα. Ανάλογη μείωση παρουσιάστηκε και στο μηχανισμό παροχής έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ELA) την εξεταζόμενη περίοδο (Νοέμβριος 2017: 19,9 δισεκ. ευρώ, Οκτώβριος 2017: 22,8 δισεκ. ευρώ, Σεπτέμβριος 2017: 28,5 δισεκ. ευρώ, Ιούνιος 2017: 37,9 δισεκ. ευρώ).

Παρατηρείται ότι κατά το γ' τρίμηνο του 2017 ο ρυθμός αύξησης των καταθέσεων μεγεθύνθηκε περαιτέρω σε σχέση με το β' τρίμηνο του 2017, ενώ κατ' αντιστοιχία ο ρυθμός μείωσης της χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα και από τον ELA επιταχύνθηκε περαιτέρω το γ' τρίμηνο του 2017 σε σχέση με το β' τρίμηνο, λόγω της άντλησης ρευστότητας μέσω γeros στη διατραπεζική αγορά. Συγκεκριμένα, η δραστηριότητα μέσω γeros διενεργήθηκε με διεύρυνση των κατηγοριών των χρησιμοποιούμενων εξασφαλίσεων, σε μια προσπάθεια να αντισταθμιστεί η μείωση των ομολόγων του ΕΤΧΣ ως αποτέλεσμα της συμμετοχής των τραπεζών στην ανταλλαγή ομολόγων του ΕΤΧΣ/ΕΜΣ. Σημειώνεται ότι, λόγω της ανταλλαγής, οι τράπεζες διαθέτουν πλέον ως αποδεκτές εξασφαλίσεις για σκοπούς χρηματοδότησης μέσω της ΕΚΤ κυρίως τίτλους του ελληνικού δημοσίου καθώς και επιλέξιμα δάνεια. Επιπρόσθετα, οι τράπεζες προβαίνουν είτε σε αγορές υψηλής ποιότητας κρατικών ομολόγων είτε σε συναλλαγές reverse γeros με δανεισμό ανάλογων τίτλων, τα οποία θα χρησιμεύσουν ως αποδεκτές εξασφαλίσεις από την ΕΚΤ.

Ο λόγος της χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα προς το σύνολο του ενεργητικού

παρουσίασε πτωτική τάση (Νοέμβριος 2017: 10,5%, Οκτώβριος 2017: 11,9%, Σεπτέμβριος 2017: 13,2%, Ιούνιος 2017: 16,3%, Απρίλιος 2017: 17,4%). Αντίθετα, ο λόγος του συνόλου των καταθέσεων και γeros προς το σύνολο του ενεργητικού παρουσίασε ανοδική τάση (Νοέμβριος 2017: 51,0%, Οκτώβριος 2017: 51,0%, Σεπτέμβριος 2017: 49,7%, Ιούνιος 2017: 47,0%, Απρίλιος 2017: 45,7%). Το Διάγραμμα III.15 αποτυπώνει την εξέλιξη του ύψους της χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα ως προς το σύνολο του ενεργητικού και του συνόλου των καταθέσεων και γeros ως προς το ύψος του ενεργητικού, αντίστοιχα.

Διάγραμμα III.15 Καταθέσεις Μη Χρηματοπιστωτικών Επιχειρήσεων και Νοικοκυριών έναντι Χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα προς σύνολο του ενεργητικού

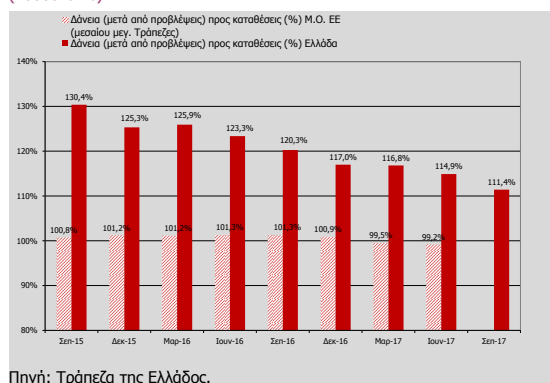
Η προαναφερθείσα επίτευξη των στόχων των τραπεζών για την πλήρη απεξάρτηση από τον μηχανισμό έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ELA) καθίσταται πλέον εφικτή εντός του 2018 λόγω της ενίσχυσης της καταθετικής βάσης, της έκδοσης καλυμμένων ομολογιών στις διεθνείς χρηματαγορές και της συνέχισης της πώλησης των θυγατρικών στο εξωτερικό. Η ενίσχυση της ρευστότητας, σε συνδυασμό με το χαμηλό κόστος χρηματοδότησης, επιτρέπει στις τράπεζες να χρηματοδοτήσουν την αναμενόμενη αύξηση της ζήτησης επιχειρηματικών δανείων.

Η απομόγλευση του δανειακού χαρτοφυλακίου των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με την

ελαφρά αύξηση των καταθέσεων το β' τρίμηνο του 2017, αλλά και η ηπιότερη απομόχλευση σε συνδυασμό με τη σημαντικότερη αύξηση των καταθέσεων το γ' τρίμηνο του 2017, συνετέλεσαν στη συνεχιζόμενη μείωση του λόγου Δάνεια προς Καταθέσεις. Το Διάγραμμα III.16 αποτυπώνει την εξέλιξη του λόγου Δάνεια προς Καταθέσεις, ο οποίος όμως εξακολουθεί να παραμένει αρκετά υψηλότερος σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Διάγραμμα III.16 Δάνεια (μετά από προβλέψεις) προς Καταθέσεις των εμπορικών τραπεζών (σε ενοποιημένη βάση)

(ποσοστά %)

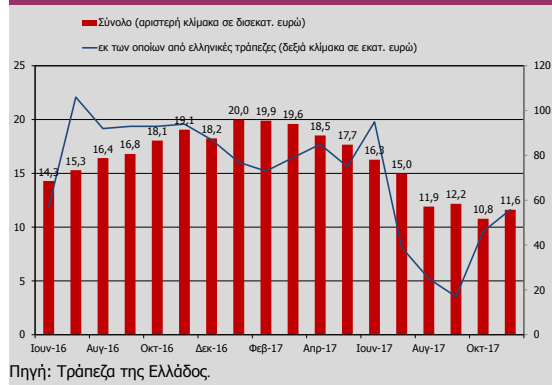
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ήδη η ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης τον Ιούνιο του 2017 έχει συμβάλει στην αντιστροφή της πορείας μείωσης των καταθέσεων το β' και γ' τρίμηνο του 2017, ενώ η επικείμενη ολοκλήρωση και της τρίτης αξιολόγησης θα αποκαταστήσει σε μεγάλο βαθμό την εμπιστοσύνη των καταθετών στο τραπεζικό σύστημα και θα συμβάλει στην περαιτέρω μείωση του κινδύνου ρευστότητας. Η αύξηση των καταθέσεων συνεχίστηκε στο υπόλοιπο του 2017 και προήλθε κυρίως από τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και συγκεκριμένα από τους μεγάλους πελάτες και την επιχειρηματική τραπεζική.

Ο όγκος συναλλαγών στη διατραπεζική αγορά προέρχεται κυρίως από ξένες τράπεζες και παρουσίασε πτωτική τάση το β' τρίμηνο του 2017 και οφείλεται κυρίως στην ανταλλαγή

ομολόγων (Σεπτέμβριος 2017: 12,2 δισεκ. ευρώ, Ιούνιος 2017: 16,3 δισεκ. ευρώ, Μάρτιος 2017: 19,6 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2016: 18,2 δισεκ. ευρώ). Η πτωτική αυτή τάση συνεχίστηκε και κατά τον Οκτώβριο του 2017, όταν το ύψος του όγκου των συναλλαγών διαμορφώθηκε σε 10,8 δισεκ. ευρώ, ενώ αντίθετα αυξήθηκε κατά το Νοέμβριο του 2017, όταν το ύψος του όγκου των συναλλαγών διαμορφώθηκε σε 11,6 δισεκ. ευρώ (Διάγραμμα III.17). Πρέπει να επισημανθεί ότι, στο πλαίσιο των συνεχιζόμενων προσπαθειών για πιο αποδοτική χρήση του συνόλου του ενεργητικού των τραπεζών εντός του 2017, οι τράπεζες έχουν προβεί σε συγκεκριμένες επιπρόσθετες ενέργειες όπως ενεχυρίαση και μη αποδεκτών από την ΕΚΤ περιουσιακών στοιχείων, τα οποία είναι μέρος των διακρατούμενων τιτλοποιήσεων.

Διάγραμμα III.17 Εξέλιξη του δανεισμού των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω της διατραπεζικής αγοράς

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

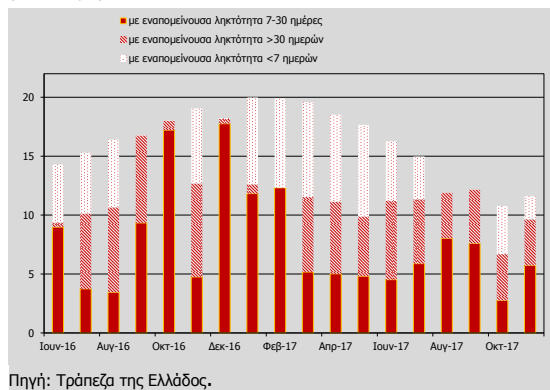
Γενικά, η χρηματοδότηση από τη διατραπεζική αγορά μέσω μη αποδεκτών από την ΕΚΤ περιουσιακών στοιχείων προβλέπεται ότι θα αυξηθεί το δ' τρίμηνο του 2017 και το 2018.

Οι όροι των συναλλαγών αυτών (επιτόκιο, περικοπή αποτίμησης στις εξασφαλίσεις) βελτιώνονται διαρκώς, φθάνοντας σε καλύτερες τιμές σε σχέση με τα αντίστοιχα επίπεδα του ΕΛΑ.

Το Διάγραμμα III.18 αποτυπώνει την εξέλιξη του δανεισμού από τη διατραπεζική αγορά με

Διάγραμμα ΙΙΙ.18 Διάρθρωση δανεισμού από τη διατραπεζική αγορά ανά ληκτότητα

(δισεκ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

πολύ βραχυπρόθεσμη ληκτότητα (<7 ημερών), βραχυπρόθεσμη ληκτότητα (7-30 ημερών) και μακροπρόθεσμη ληκτότητα (>30 ημερών). Πρέπει να επισημανθεί ότι η αύξηση των καταθέσεων που παρατηρήθηκε το γ' τρίμηνο του 2017 ενδέχεται να συνέβαλε στη μείωση της ζήτησης της πολύ βραχυπρόθεσμης ρευστότητας και στη μικρότερη μείωση της μακροπρόθεσμης ρευστότητας από τη διατραπεζική αγορά, εν μέσω συνολικής μείωσης του όγκου των διατραπεζικών συναλλαγών. Έτσι, ενώ ο δανεισμός από τη διατραπεζική αγορά με μακροπρόθεσμη ληκτότητα αποτελεί το 32,5% του συνολικού διατραπεζικού δανεισμού το Μάρτιο του 2017, το ποσοστό αυτό αυξάνεται σε 37,5% το Σεπτέμβριο του 2017. Τον Οκτώβριο του 2017 η αύξηση της ζήτησης για βραχυπρόθεσμη ρευστότητα οφείλεται στην ανταλλαγή ομολόγων.

Πρέπει να επισημανθεί ότι από τον Οκτώβριο του 2017 η διεύρυνση των συνολικών πηγών χρηματοδότησης ενισχύθηκε σημαντικά λόγω της έκδοσης καλυμμένων ομολογιών από τις τράπεζες⁸, που έχει διοχετευτεί κατά ένα με-

⁸ Συγκεκριμένα, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος προέβη στην έκδοση καλυμμένης ομολογίας ύψους €750εκατ. με 2,9% επιτόκιο, η Τράπεζα Πειραιώς €500εκατ με 2,17% επιτόκιο και η Eurobank €500εκατ. με 2,98% επιτόκιο.

γάλο μέρος στην αγορά, ενώ θεμιτός στόχος παραμένει η μερική υποκατάσταση της χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα μέσω πράξεων συμφωνιών επαναγοράς (repos).

Η πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές συνεχίζει να παραμένει δυσχερής, ενώ και το 2017 καμία τράπεζα δεν προέβη στην έκδοση ομολόγων χωρίς εξασφάλιση. Η τάση αυτή όμως αναμένεται να αντιστραφεί εφόσον επιβεβαιωθούν οι μακροοικονομικές προβλέψεις για την ελληνική οικονομία που εμπεριέχονται στις αξιολογήσεις των θεσμών. Σε κάθε περίπτωση, οι τράπεζες έχουν δρομολογήσει την έκδοση ομολόγων χωρίς εξασφάλιση από το 2018 και μετά.

Κίνδυνοι και προοπτικές

Η παρατηρούμενη βελτίωση των συνθηκών ρευστότητας θα μπορούσε να αντιστραφεί εφόσον εξωγενείς κίνδυνοι αλληλεπιδράσουν σημαντικά με τους ενδογενείς κινδύνους που αφορούν τόσο το μακροοικονομικό περιβάλλον όσο και το εγχώριο τραπεζικό σύστημα.

Για το έτος 2018 εκτιμάται ότι ο κίνδυνος ρευστότητας και οι συνακόλουθες συστημικές επιπτώσεις θα υποχωρήσουν υπό την προϋπόθεση ότι οι προοπτικές ανάπτυξης θα συνεχίσουν να βελτιώνονται με την επιτυχή ολοκλήρωση του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής. Παρ' όλα αυτά, μία μη αναμενόμενη επιδείνωση των μακροοικονομικών μεγεθών θα μπορούσε να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στα οικονομικά αποτελέσματα του τραπεζικού συστήματος, με συνακόλουθη συνέπεια την αναστροφή της τάσης βελτίωσης της δυνατότητας άντλησης ρευστότητας από τη διατραπεζική αγορά. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι θετικό που υπάρχει ένα απόθεμα ασφαλείας, με σκοπό τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, για την ενδεχόμενη στήριξη του τραπεζικού τομέα εάν αυτή καταστεί αναγκαία.

Επιπρόσθετα, η διατήρηση μακροπρόθεσμα μιας υψηλής φορολογικής επιβάρυνσης νοικοκυριών και επιχειρήσεων σε σχέση με το διαθέσιμο εισόδημα θα συντελούσε σε μείωση των καταθέσεων και αύξηση των χρηματοδοτικών πιέσεων. Παράλληλα, ενδεχόμενη μείωση των τιμών των ακινήτων και των κινητών αξιών θα είχε πτωτική επίδραση και στην αξία των εξασφαλίσεων που διακρατούν οι τράπεζες ως ενέχυρο. Τυχόν μείωση της αξίας των εξασφαλίσεων θα μπορούσε να δυσχεράνει την άντληση ρευστότητας εκ μέρους των τραπεζών με χρήση ενεχύρων υψηλής ποιότητας.

Τέλος, η δυνατότητα των τραπεζών να αντεπεξέρχονται σε περιόδους τυχόν επιδείνωσης των συνθηκών ρευστότητας σε μακροπρόθεσμο επίπεδο θα εξαρτηθεί και από τις συνθήκες χορήγησης μέσω του μηχανισμού έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (Emergency Liquidity Assistance – ELA).

Κίνδυνος αγοράς

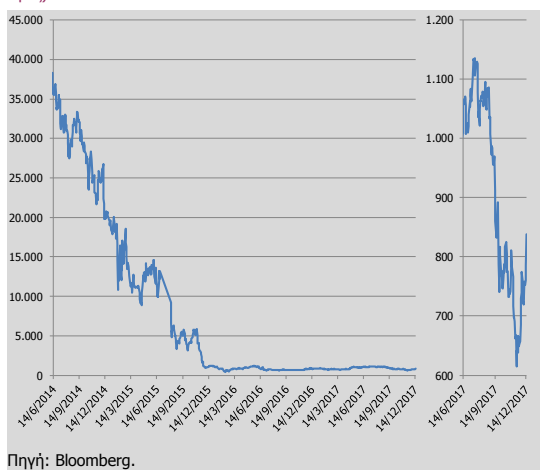
Σημάδια κόπωσης εμφάνισε η ελληνική χρηματιστηριακή αγορά κατά το διάστημα μέσα Ιουλίου – μέσα Νοεμβρίου του 2017, μετά το υψηλό της 17ης Ιουλίου, με τις βαριές απώλειες των τραπεζικών, κυρίως, μετοχών να ανακόπτουν την ανοδική τάση της αγοράς. Οι ανησυχίες για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, που συνετέλεσαν ώστε να βρεθούν οι τραπεζικές μετοχές στο επίκεντρο των ρευστοποιήσεων, αντιστάθμισαν τα θετικά εταιρικά αποτελέσματα εξαμήνου, την επιτυχή έκβαση των διαπραγματεύσεων για την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης και τους βελτιούμενους μακροοικονομικούς δείκτες της ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο, η βραχυπρόθεσμη καθοδική τάση της αγοράς αντιστράφηκε από τα μέσα Νοεμβρίου του 2017 και μετά, λόγω των θετικών μακροοικονομικών ειδήσεων, των εν-

θαρρυντικών δηλώσεων ξένων αξιωματούχων για την πορεία της ελληνικής οικονομίας και της ραγδαίας υποχώρησης των αποδόσεων των ελληνικών κρατικών ομολόγων. Παρά τις διακυμάνσεις της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς, ο κίνδυνος αγοράς των ελληνικών τραπεζών εξακολουθεί να παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, λόγω του μικρού μεγέθους του χαρτοφυλακίου μετοχών τους.

Η υποχώρηση των αποτιμήσεων των τραπεζικών μετοχών (βλ. Διάγραμμα III.19) οφείλεται στον προβληματισμό που προκαλούν οι φήμες για το ενδεχόμενο πρόσθετων κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών, λόγω των επιτόπιων ελέγχων για τον πιστωτικό κίνδυνο των δανειακών τους χαρτοφυλακίων, της επερχόμενης εφαρμογής του νέου Διεθνούς Προτύπου Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης 9 (“IFRS 9”) και της μελλοντικής άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress test) του 2018. Ειδικότερα, η δημόσια συζήτηση εκτιμήσεων διεθνών οργανισμών περί προκαθορισμένου αποτελέσματος στο stress test του 2018 αποδείχθηκε επιζήμια. Άλλωστε, οι μακροοικονομικές παραδοχές και η μεθοδολογία του stress test, οι οποίες θα οριστικοποιηθούν εντός Ιανουαρίου του 2018, αναμένεται να είναι ενιαίες για όλες τις

Διάγραμμα III.19 Τραπεζικός δείκτης

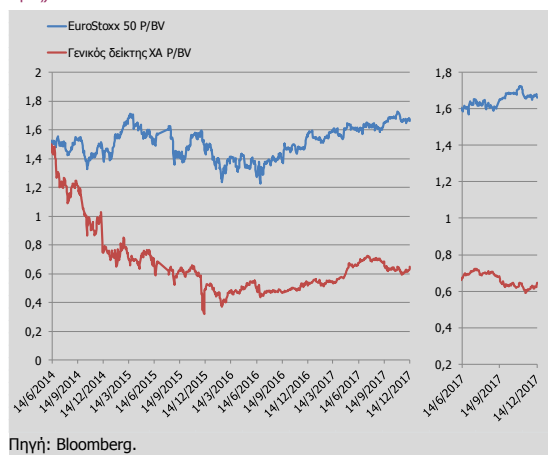
(αριστερά: 14.6.2014-14.12.2017, δεξιά: 14.6.2017-14.12.2017, ημερήσιες τιμές)

Πηγή: Bloomberg.

Διάγραμμα III.20 Χρηματιστηριακοί δείκτες

(αριστερά: 14.6.2014-14.12.2017, δεξιά: 14.6.2017-14.12.2017, ημερήσιες τιμές)

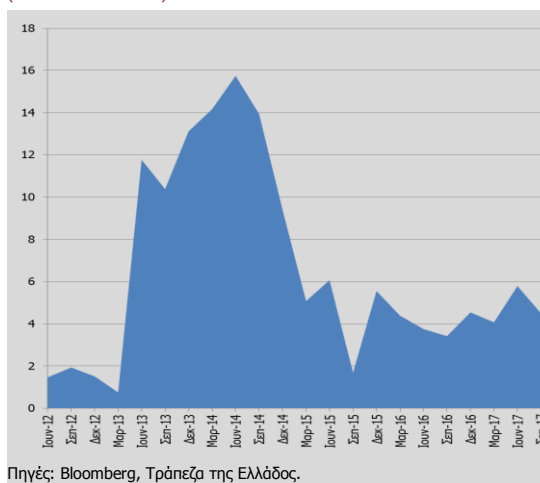
ευρωπαϊκές τράπεζες. Στον τραπεζικό κλάδο, συνέχιση του θετικού επενδυτικού κλίματος θα σηματοδοτήσουν η ομαλή ολοκλήρωση των προαναφερθέντων ελέγχων, η διαρκής βελτίωση της ρευστότητας, η αύξηση των εσόδων με τον ταυτόχρονο περιορισμό των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και η σταθερή επιστροφή στην κερδοφορία.

Η υποχώρηση των εγχώριων χρηματιστηριακών δεικτών, κατά το τελευταίο εξάμηνο, σε αντίθεση με την παράλληλη άνοδο των ευρωπαϊκών, συνέβαλε στην περαιτέρω απόκλιση των αποτιμήσεων των ελληνικών μετοχών από τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές, με συνέπεια οι αποτιμήσεις να εξακολουθούν να παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (βλ. Διαγράμματα III.20 και III.21).

Η έγκαιρη ολοκλήρωση της τρίτης αξιολόγησης από τους διεθνείς πιστωτές, η θετική εξέλιξη στη συζήτηση για το δημόσιο χρέος, η εξάλειψη της αβεβαιότητας λόγω του δημοσιονομικού κινδύνου και η ισχυρή ανάπτυξη της οικονομίας μπορούν να συντελέσουν στην περαιτέρω αύξηση των αποτιμήσεων μεσοπρόθεσμα.

Διάγραμμα III.21 Χρηματιστηριακή αξία τραπεζών προς σταθμισμένο ενεργητικό

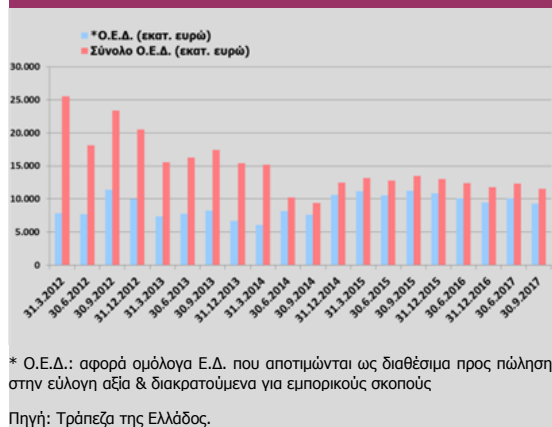
(30.6.2012-30.9.2017)

Έκθεση του Τραπεζικού Συστήματος σε Ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου (Ο.Ε.Δ.)

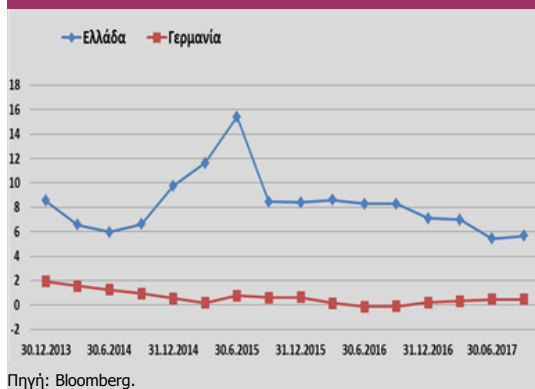
Η αξία του χαρτοφυλακίου ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου, περιλαμβανομένων των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου που κατέχεται από το τραπεζικό σύστημα στις 30.9.2017 ανήλθε σε 11,5 δισεκ. ευρώ και είναι μειωμένη κατά 214 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη αξία του στις 31.12.2016 (-2%). Το χαρτοφυλάκιο Ο.Ε.Δ. αντιπροσωπεύει το 4% του συνόλου του ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος της χώρας. Από το σύνολο του χαρτοφυλακίου ομολόγων, ομόλογα αξίας 9,3 δισεκ. ευρώ αποτιμώνται σε τρέχουσες αξίες και αφορούν τα χαρτοφυλάκια των ομολόγων που κατηγοριοποιούνται ως διαθέσιμα προς πώληση, στην εύλογη αξία και ως διακρατούμενα για εμπορικούς σκοπούς (Διάγραμμα III.22).

Διάγραμμα III.22 Κατοχή Ο.Ε.Δ. από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Οι αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων 10ετούς διάρκειας στις 30.9.2017 παρουσιάζουν σημαντική μείωση κατά 20% σε σχέση με τις αντίστοιχες αποδόσεις στις 31.12.2016 μολονότι εξακολουθούν να παραμένουν σε υψηλά επίπεδα. Συγκεκριμένα στο τέλος του α' εξαμήνου του 2017 οι αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων 10ετούς διάρκειας ανέρχονταν σε 5,24% ενώ στις 31.12.2016 ανέρχονταν σε 7,10% αποτυπώνοντας τη θετική επίδραση της ολοκλήρωσης της δεύτερης αξιολόγησης στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Κατ' αντιστοιχία μειώθηκαν κατά 26% οι αποκλίσεις των αποδόσεων των ελληνικών ομολόγων 10ετούς διάρκειας από τα αντίστοιχα γερμανικά ομόλογα στις 30.6.2017 σε σχέση με τις 31.12.2016 με την απόδοση των γερμανικών ομολόγων να ανέρχεται σε 0,46% στις 30.6.2017 (Διάγραμμα III.23). Σημειώνεται ότι στο τέλος του γ' τριμήνου του 2017 οι αποδόσεις των εν λόγω ομολόγων παρουσίασαν μικρή αύξηση φθάνοντας στο 5,66% στις 30.9.2017 αποτυπώνοντας το γεγονός πως παρά τις θετικές ενδείξεις της ελληνικής οικονομίας εξακολουθεί να υπάρχει συγκρατημένη αισιοδοξία και εμπιστοσύνη.

Διάγραμμα III.23 Αποδόσεις Ελληνικών και Γερμανικών ομολόγων 10ετούς διάρκειας

Διεθνείς δραστηριότητες

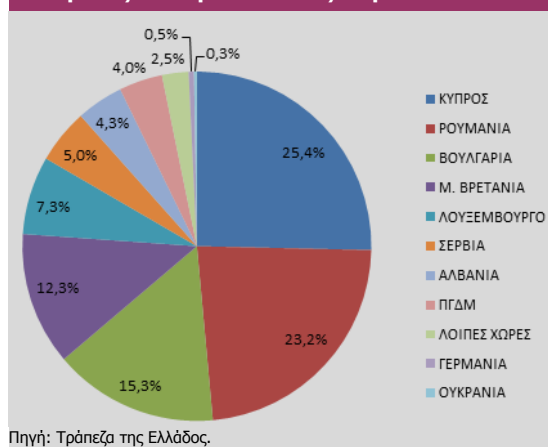
Το 2017 η τάση συρρίκνωσης των διεθνών δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζικών ομίλων περιορίστηκε. Στο πλαίσιο εφαρμογής των εγκεκριμένων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχεδίων αναδιάρθρωσής τους, η Alpha Bank αποχώρησε από την αγορά της Σερβίας και η Εθνική Τράπεζα από τη Ρουμανία ενώ το Νοέμβριο του 2017 η Eurobank ανακοίνωσε την αποεπένδυσή της από τη Ρουμανία.

Το ενεργητικό των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό ανήλθε το Σεπτέμβριο του 2017 σε 34,3 δισεκ. ευρώ, μειωμένο μεν κατά 10% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2016, αλλά καταγράφηκε οριακή αύξηση στο μερίδιο των διεθνών δραστηριοτήτων στο συνολικό ενεργητικό σε ενοποιημένη βάση (Σεπτέμβριος 2017: 13,1%, Δεκέμβριος 2016: 12,8%).

Ως προς τη γεωγραφική κατανομή, η Νοτιοανατολική Ευρώπη (ΝΑ Ευρώπη)⁹ αντιπροσωπεύει το 78% του συνολικού ενεργητικού των διεθνών δραστηριοτήτων με κυριότερη παρουσία στην Κύπρο, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία (βλ. Διάγραμμα III.24). Τα χρηματοοικονομικά κέντρα, δηλαδή το Ηνωμένο

⁹ Η δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη αφορά τραπεζικές θυγατρικές και υποκαταστήματα σε Αλβανία, Βουλγαρία, Κύπρο, Ουκρανία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ), Ρουμανία και Σερβία.

Διάγραμμα III.24 Κατανομή του ενεργητικού των τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό

Βασιλείο, το Λουξεμβούργο και η Γερμανία, αντιπροσωπεύουν το 20%, με τη μεγαλύτερη παρουσία να εμφανίζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το μερίδιο της ΝΑ Ευρώπης στις καταθέσεις και στα δάνεια εξωτερικού είναι ακόμη μεγαλύτερο (86,7% και 86,8% αντίστοιχα βλ. Πίνακα III.2), όπου συγκεντρώνεται και ο μεγαλύτερος αριθμός υπηρεσιακών μονάδων και προσωπικού.

Οι διεθνείς δραστηριότητες παρέμειναν κερ-

δοφόρες. Την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του 2017 τα κέρδη προ φόρων ανήλθαν σε 167 εκατ. ευρώ (έναντι 155 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2016 σε συγκρίσιμη βάση). Κερδοφόρες ήταν οι δραστηριότητες σε Βουλγαρία, ΠΓΔΜ, Ρουμανία και Σερβία, ενώ ζημιογόνες σε Αλβανία, Αίγυπτο και Ουκρανία. Επισημαίνεται ότι η σταδιακή αποεπένδυση από θυγατρικές εξωτερικού είχε ως αποτέλεσμα τη διαχρονική συρρίκνωση των εσόδων και των κερδών από τις διεθνείς δραστηριότητες (για παράδειγμα την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του 2016 τα κέρδη ανέρχονταν σε 202 εκατ.).

Η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου βελτιώθηκε. Τα δάνεια σε καθυστέρηση¹⁰ ανήλθαν σε 6,5 δισεκ. ευρώ (μειωμένα κατά 3% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2016 σε συγκρίσιμη βάση), αντιπροσωπεύοντας το 26% του δανειακού χαρτοφυλακίου το Σεπτέμβριο του 2017. Αναλυτικότερα, το ποσοστό δανείων σε καθυστέρηση στο σύνολο των

Πίνακας III.2 Βασικά μεγέθη ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό (Σεπτέμβριος 2017)

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

Χώρες παρουσίας ελληνικών τραπεζικών ομίλων	Ενεργητικό	Δάνεια (πριν από προβλέψεις)	Καταθέσεις	Αριθμός υπηρεσιακών μονάδων	Αριθμός προσωπικού
Νοτιοανατολική Ευρώπη	26.613	21.237	18.400	954	13.965
Αλβανία	1.494	784	1.152	99	1.156
Βουλγαρία	5.243	3.548	4.111	246	3.234
Κύπρος	8.707	7.529	6.711	43	1.251
Ουκρανία	91	72	48	17	431
ΠΓΔΜ	1.385	1.072	1.114	66	1.042
Ρουμανία	7.964	6.794	4.705	376	5.168
Σερβία	1.729	1.438	1.007	107	1.683
Χρηματοοικονομικά κέντρα	6.889	2.700	2.523	6	223
Γερμανία	168	15	134	1	12
Λουξεμβούργο	2.491	453	1.211	1	85
Μ. Βρετανία	4.230	2.232	1.178	4	126
Λοιπές Χώρες	847	558	333	18	259

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

¹⁰ Δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών.

δανείων για τα επιχειρηματικά δάνεια ανέρχεται σε 27%, για τα στεγαστικά δάνεια σε 26% και για τα καταναλωτικά δάνεια σε 14%. Τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2016 εμφάνισαν τα επιχειρηματικά δάνεια σε καθυστέρηση (-7% σε συγκρίσιμη βάση). Το ποσοστό κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση από συσσωρευμένες προβλέψεις ανήλθε σε 70% (Δεκέμβριος 2016: 69%).

Όσον αφορά τη ρευστότητα, ο δείκτης δάνεια προς καταθέσεις βελτιώθηκε (Σεπτέμβριος 2017: 1,13%, Δεκέμβριος 2016: 1,17%). Αναλυτικότερα, οι καταθέσεις εμφάνισαν οριακή μείωση κατά 0,7% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2016 σε συγκρίσιμη βάση, ενώ οι χορηγήσεις μειώθηκαν κατά 4% σε συγκρίσιμη βάση. Θετική εξέλιξη αποτελεί η μείωση της καθαρής χρηματοδότησης από τις μητρικές κατά 53% σε σχέση με το Δεκέμβριο 2016 σε συγκρίσιμη βάση.

Οι προοπτικές για την κερδοφορία, τη ρευστότητα και την ποιότητα χαρτοφυλακίου των διεθνών δραστηριοτήτων διαγράφονται θετικές, λαμβάνοντας υπόψη τους υψηλούς

ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης των χωρών της ΝΑ Ευρώπης και τη σταδιακή επिकέντρωση των ελληνικών τραπεζών σε συγκεκριμένες αγορές.

1.3 ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ανθεκτικότητα των ελληνικών τραπεζών ενισχύθηκε κατά τη διάρκεια του 2017. Την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του 2017 οι ελληνικές τράπεζες βελτίωσαν περαιτέρω την οργανική κερδοφορία τους σε ενοποιημένη βάση. Ο σχηματισμός προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο απορροφώντας το μεγαλύτερο μέρος των καθαρών εσόδων. Η κεφαλαιακή επάρκεια εμφάνισε οριακή βελτίωση.

Αποδοτικότητα

Την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου του 2017 οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες ενίσχυσαν τα κέρδη προ φόρων σε ενοποιημένη βάση. Στη βελτίωση της κερδοφορίας συνέβαλαν η αύξηση των καθαρών εσόδων από μη τοκοφόρες εργασίες και η περαιτέρω συρρίκνωση του λειτουργικού κόστους (βλ. Πίνακα III.3).

Πίνακας III.3 Αποτελέσματα χρήσεως του ελληνικού τραπεζικού τομέα

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

	Εννεάμηνο 2016	Εννεάμηνο 2017	Μεταβολή (%)
Λειτουργικά έσοδα	6.353	6.456	1,6
Καθαρά έσοδα από τόκους	5.250	5.166	-1,6
- Έσοδα από τόκους	7.357	6.832	-7,1
- Έξοδα τόκων	-2.107	-1.666	-20,9
Καθαρά έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες	1.103	1.290	17,0
- Καθαρά έσοδα από προμήθειες	774	918	18,5
- Έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις	203	261	28,4
- Λοιπά έσοδα	125	112	-11,0
Λειτουργικά έξοδα	-3.353	-3.211	-4,2
Δαπάνες προσωπικού	-1.776	-1.656	-6,8
Διοικητικά έξοδα	-1.300	-1.279	-1,6
Αποσβέσεις	-277	-276	-0,3
Καθαρά έσοδα (λειτουργικά έσοδα – λειτουργικά έξοδα)	3.000	3.245	8,2
Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο	-2.677	-2.819	5,3
Λοιπές ζημιές απομείωσης	-114	-116	1,6
Μη επαναλαμβανόμενα κέρδη/ζημιές	-61	-24	-60,8
Κέρδη(+)/Ζημιές(-) προ φόρων	148	287	93,5
Φόροι	-58	-124	>100
Κέρδη(+)/Ζημιές(-) από διακοπόμενες δραστηριότητες ¹	-2.824	-243	-91,4
Κέρδη(+)/Ζημιές(-) μετά από φόρους	-2.734	-80	-97,1

Πηγή: Οικονομικές καταστάσεις για τις τέσσερις συστημικές τράπεζες (SIs) και εποπτικά στοιχεία για τις μη συστημικές τράπεζες (LSIs).

¹ Το εννεάμηνο του 2016 καταγράφηκε ζημία από διακοπόμενες δραστηριότητες ύψους €3.120 εκατ. λόγω της πώλησης της Finansbank από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ). Η εν λόγω ζημιά είχε ήδη αναγνωρισθεί στα λοιπά συνολικά έσοδα/έξοδα προηγούμενων περιόδων και κατά συνέπεια δεν υπήρξε καμία επίπτωση στο κεφάλαιο κοινών μετοχών και στα εποπτικά ίδια κεφάλαια.

Ειδικότερα, τα καθαρά έσοδα από τόκους μειώθηκαν κατά 1,6% σε σχέση με το εννεάμηνο του 2016, καθώς η σημαντική ποσοστιαία μείωση των εξόδων για τόκους δεν αντιστάθμισε πλήρως τη συρρίκνωση των εσόδων από τόκους. Η υποχώρηση των εξόδων για τόκους οφείλεται κυρίως στη μείωση της χρηματοδότησης από τον Έκτακτο Μηχανισμό Ενίσχυσης σε Ρευστότητα της Τράπεζας της Ελλάδος και σε μικρότερο βαθμό στην περαιτέρω αποκλιμάκωση των επιτοκίων των νέων καταθέσεων, τα οποία δείχνουν σημάδια σταθεροποίησης από τις αρχές του έτους. Όσον αφορά τα έσοδα από τόκους, αυτά επηρεάστηκαν αρνητικά από τη συρρίκνωση του δανειακού χαρτοφυλακίου, τη

μείωση των εσόδων από το χαρτοφυλάκιο ομολόγων και τη μείωση του επιτοκίου Euribor κατά την επισκοπούμενη περίοδο. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο μειώθηκε κατά 33 μονάδες βάσης το εννεάμηνο του 2017 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016 (βλ. Πίνακα III.4) παραμένοντας σημαντικά υψηλότερο από το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο που εμφανίζουν μεσαίου μεγέθους τραπεζικοί όμιλοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Τα καθαρά έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες ενισχύθηκαν κατά 17% σε ετήσια βάση, ως αποτέλεσμα της περαιτέρω ενίσχυσης των εσόδων από προμήθειες λιανικής τραπεζικής και της αποπληρωμής μέρους των ομολόγων

του Πυλώνα II του ν. 3723/2008, τα οποία επιβαρύνονταν με προμήθειες. Θετική επίδραση στα συνολικά έσοδα είχε και η αύξηση των εσόδων από χρηματοοικονομικές πράξεις.

Όσον αφορά τα λειτουργικά έξοδα, παρατηρήθηκε μικρή μείωση ως αποτέλεσμα της περαιτέρω συρρίκνωσης του προσωπικού και του δικτύου καταστημάτων. Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με την οριακή ενίσχυση των λειτουργικών εσόδων είχε ως συνέπεια τη βελτίωση τόσο των λειτουργικών κερδών το εννεάμηνο του 2017 όσο και του δείκτη αποτελεσματικότητας (λόγος λειτουργικών εξόδων προς έσοδα) των ελληνικών τραπεζών, ο οποίος διαμορφώνεται πλέον σε επίπεδο χαμηλότερο έναντι του μέσου όρου των μεσαίου μεγέθους τραπεζικών ομίλων στην ΕΕ.

Το γ' τρίμηνο του 2017 οι τράπεζες σχημάτισαν αυξημένες προβλέψεις για τον πιστωτικό

κίνδυνο με αποτέλεσμα οι προβλέψεις χρήσεως για την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2017 να εμφανίζονται αυξημένες κατά περίπου 5% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016. Οι λοιπές ζημιές απομείωσης επίσης αυξήθηκαν, ενώ αντίθετα οι μη επαναλαμβανόμενες ζημιές υποχώρησαν.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω οι δείκτες αποδοτικότητας του ενεργητικού (ROA) και των ιδίων κεφαλαίων (ROE) των τραπεζικών ομίλων βελτιώθηκαν (βλ. Πίνακα III.4).

Οι ζημιές από διακοπτόμενες δραστηριότητες ήταν σημαντικά μικρότερες έναντι του πρώτου εννεάμηνου του 2016, αλλά σε συνδυασμό με την καταβολή φόρων οδήγησαν στην καταγραφή ζημιών ύψους 80 εκατ. ευρώ μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες.

Όσον αφορά στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές για την κερδοφορία, αυτές είναι άρρηκτα

Πίνακας III.4 Δείκτες αποδοτικότητας τραπεζικών ομίλων στην Ελλάδα και τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(ποσοστά %)

	Ελλάδα ^{1,2}		ΕΕ 28 ³ α' εξάμηνο 2017
	Εννεάμηνο 2016	Εννεάμηνο 2017	
Καθαρό επιτοκιακό περιθώριο	2,3	2,6	1,3
Λειτουργικά έξοδα/ενεργητικό	1,5	1,6	1,4
Δείκτης αποτελεσματικότητας	52,8	49,7	60,8
Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο/ενεργητικό	0,9	1,1	
Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο/λειτουργικά έσοδα	42,1	43,7	
Αποδοτικότητα ενεργητικού (μετά από φόρους)	0,04	0,08	0,4
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων (μετά από φόρους)	0,3	0,6	5,1

Πηγές: Οικονομικές καταστάσεις τεσσάρων ελληνικών συστημικών τραπεζών και εποπτικά στοιχεία για τις μη συστημικές τράπεζες (LSIs), Στατιστική Βάση Δεδομένων (SDW) της ΕΚΤ.

¹ Για τον υπολογισμό των δεικτών χρησιμοποιείται το ενεργητικό στο τέλος της υπό εξέταση περιόδου.

² Ο υπολογισμός των δεικτών αποδοτικότητας ενεργητικού (ROA) και αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (ROE) λαμβάνει υπόψη τα κέρδη μετά από φόρους και πριν από διακοπτόμενες δραστηριότητες. Με βάση τα αποτελέσματα μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες οι δείκτες θα διαμορφώνονταν ως εξής: α) ROA εννεάμηνο 2016: -1,20%, εννεάμηνο 2017: -0,04%, β) ROE εννεάμηνο 2016: -9,85%, εννεάμηνο 2017: -0,31%.

³ Τραπεζικοί όμιλοι μεσαίου μεγέθους, με βάση το ενεργητικό τους. Οι δείκτες αποδοτικότητας ενεργητικού και ιδίων κεφαλαίων υπολογίζονται μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες.

συνδεδεμένες με τη σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης προς τον τραπεζικό τομέα. Παράλληλα, οι τράπεζες οφείλουν να επαναπροσδιορίσουν το επιχειρησιακό τους πρότυπο δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη νέων καινοτόμων εργασιών και στην περαιτέρω μείωση του λειτουργικού κόστους. Στο πλαίσιο αυτό αποφασιστική σημασία θα έχουν οι προσπάθειες των τραπεζών να επιτύχουν ή ακόμα και να υπερβούν τους επιχειρησιακούς τους στόχους για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Επιπλέον οι τράπεζες καλούνται να αντιμετωπίσουν την αυστηροποίηση του θεσμικού και εποπτικού πλαισίου, με σημαντικότερες εξελίξεις την εφαρμογή του νέου Διεθνούς Προτύπου Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (ΔΠΧΑ 9/ IFRS 9) και τις κυοφορούμενες οδηγίες της ΕΚΤ σχετικά με το χειρισμό των προβλέψεων για τα νέα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

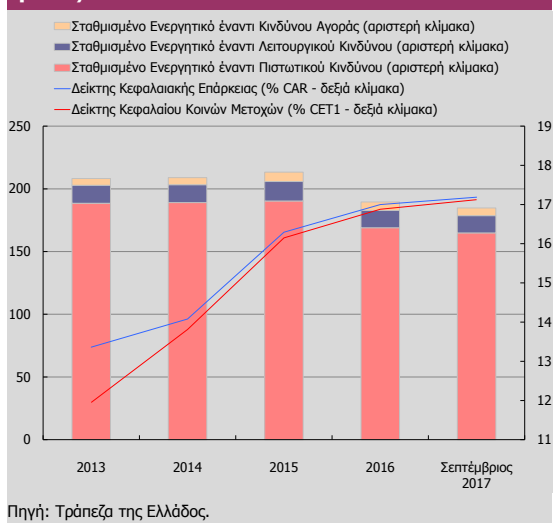
Κεφαλαιακή Επάρκεια

Η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζικών ομίλων παρουσίασε οριακή βελτίωση το εννεάμηνο του 2017. Αναλυτικότερα, ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών (Common Equity Tier 1 – CET1) σε ενοποιημένη βάση ανήλθε στο 17,1% το Σεπτέμβριο του 2017 έναντι 16,9% το Δεκέμβριο του 2016 και ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας αυξήθηκε σε 17,2% από 17,0% αντίστοιχα (βλ. Διάγραμμα III 25).

Η οριακή βελτίωση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας οφείλεται στην ταχύτερη μείωση του σταθμισμένου για τον κίνδυνο ενεργητικού, κατά 2,5%, έναντι της μείωσης των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2016.

Το α' εξάμηνο του 2018 θα διεξαχθεί άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τις τέσσερις συστημικές ελληνικές τράπεζες

Διάγραμμα III.25 Κατανομή του σταθμισμένου ενεργητικού ανά κίνδυνο και εξέλιξη της κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

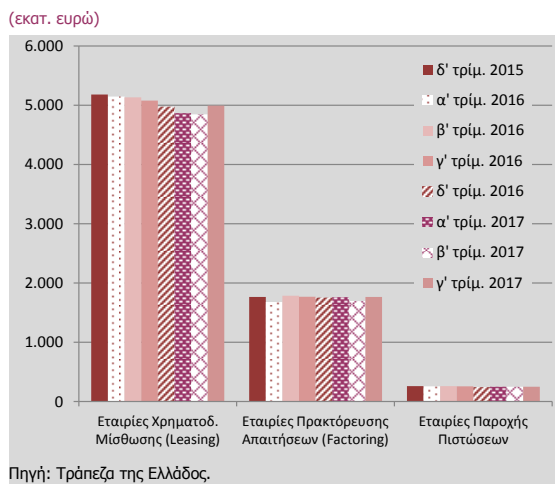
σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών για την πανευρωπαϊκή άσκηση ακραίων καταστάσεων για το 2018 προκειμένου να αξιολογηθεί η ανθεκτικότητα των τραπεζών σε οικονομικές και χρηματοπιστωτικές διαταραχές.

2. ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (leasing) – Εταιρίες Πρακτόρευσης Επιχειρηματικών Απαιτήσεων (factoring) – Εταιρίες Παροχής Πιστώσεων (consumer credit companies)

Μικρή αύξηση παρουσίασε το ενεργητικό των λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα κατά τη διάρκεια του 2017. Ειδικότερα, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το ενεργητικό των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) αυξήθηκε οριακά το Σεπτέμβριο του 2017 κατά 0,3% σε σχέση με το τέλος του 2016, αντιστρέφοντας την τάση που είχε καταγραφεί από το 2015, και διαμορφώθηκε στα 4,99 δισεκ. ευρώ, έναντι των 4,98 δισεκ. ευρώ στο τέλος του 2016 (βλ. Διάγραμμα III.26).

Διάγραμμα III.26 Ενεργητικό λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα

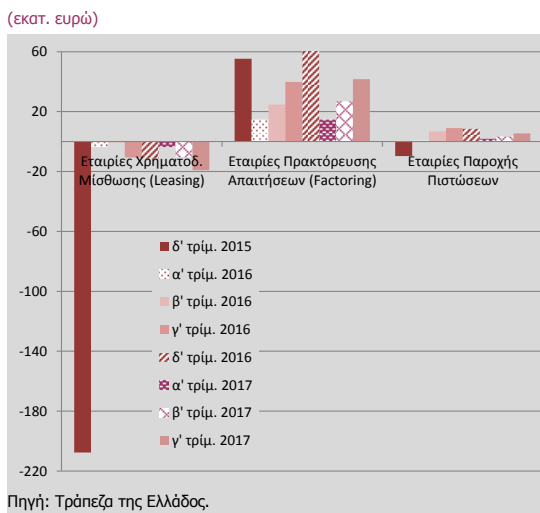
Ομοίως, το ενεργητικό των εταιριών πρακτόρευσης επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) εμφάνισε μικρή αύξηση κατά 0,3% το Σεπτέμβριο του 2017 έναντι του τέλους του 2016 και ανήλθε στα 1,76 δισεκ. ευρώ (βλ. Διάγραμμα III.26).

Μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση κατά 2,5% εμφάνισε το ενεργητικό των εταιριών παροχής πιστώσεων, το οποίο ανήλθε στα 251 εκατ. ευρώ το Σεπτέμβριο του 2017, έναντι 246 εκατ. ευρώ στο τέλος του 2016 (βλ. Διάγραμμα III.26).

Αναφορικά με τη διασύνδεση των λοιπών επιχειρήσεων με τα πιστωτικά ιδρύματα στο εννεάμηνο του 2017, διαπιστώνεται ότι το 16,6% του παθητικού τους αντιστοιχεί σε υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα, έναντι 20,7% στο τέλος του 2016. Αντίθετα, οι απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων αντιστοιχούν σε μόλις 1,9% του ενεργητικού τους, έναντι 2,0% στο τέλος του 2016.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα χρήσεως, το γ' τρίμηνο του 2017 οι εταιρίες leasing παρέμειναν ζημιογόνες. Έτσι, την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του 2017 οι ζημιές του κλάδου έφθασαν τα 19,2 εκατ. ευρώ, έναντι ζημιών 11,4 εκατ. ευρώ στο τέλος του 2016 (βλ. Διάγραμμα III.27).

Διάγραμμα III.27 Αποτελέσματα χρήσεως λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα

Αντίθετα, κέρδη συνέχισαν να παρουσιάζουν οι εταιρίες factoring και παροχής πιστώσεων, φθάνοντας τα 41,6 εκατ. ευρώ και 5,4 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα, το γ' τρίμηνο του 2017 (βλ. Διάγραμμα III.27).

Τέλος, τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα (εντός και εκτός ισολογισμού) συγκεντρωτικά για τους τρεις κλάδους εταιριών (leasing, factoring και εταιρίες παροχής πιστώσεων) αυξήθηκαν κατά 1,0% και ανήλθαν σε 3,32 δισεκ. ευρώ το Σεπτέμβριο του 2017, έναντι 3,28 δισεκ. ευρώ στο τέλος του 2016, ενώ το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων προς το σύνολο των ανοιγμάτων (NPE ratio) μειώθηκε οριακά σε 41,3% το γ' τρίμηνο του 2017, έναντι 42,3% το 2016.

Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΛΑΔΠ) – Θεσμικό πλαίσιο

Σε δέκα έχει ανέλθει ο αριθμός των εταιριών που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος για τη διαχείριση απαιτήσεων από συμβάσεις δανείων ή άλλων πιστώσεων βάσει του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου (ν. 4354/2015, όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 4389/2016 και τον ν. 4472/2017).

Οι εταιρίες αυτές, σε συνεργασία με τα πιστωτικά ιδρύματα, αναλαμβάνουν τη διαχείριση μη εξυπηρετούμενων στεγαστικών, επιχειρηματικών, αλλά και καταναλωτικών δανείων, και εργάζονται για την εξεύρεση λύσεων που θα οδηγήσουν στη σταθεροποίηση και την ανάκαμψη των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών.

IV. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

1. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΗΣ

1.1 ΚΑΡΤΕΣ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Αριθμός καρτών πληρωμών

Ο συνολικός αριθμός των καρτών πληρωμών αυξήθηκε το α' εξάμηνο του 2017 κατά 685 χιλ. (+5%), σε σχέση με το β' εξάμηνο του 2016, και ανήλθε σε 15,6 εκατ. κάρτες. Η αύξηση προέρχεται από την έκδοση νέων χρεωστικών καρτών καθώς εκδόθηκαν επιπλέον 650 χιλ. κάρτες (+5%) συγκριτικά με το β' εξάμηνο του 2016. Σε ότι αφορά τις επιμέρους κατηγορίες καρτών, στο τέλος του α' εξαμήνου του 2017 παρατηρείται το ίδιο αυξημένο ποσοστό των χρεωστικών καρτών (83%) επί του συνόλου των ενεργών καρτών σε κυκλοφορία σε αντιστοιχία με το προηγούμενο εξάμηνο (βλ. Διάγραμμα IV.1).

Διάγραμμα IV.1 Αριθμός καρτών ανά κατηγορία κάρτας

(σε εκατ.)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Συναλλαγές με κάρτες πληρωμών

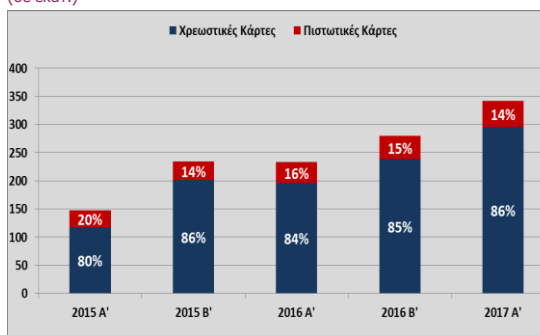
Παρά την αύξηση του αριθμού των καρτών πληρωμών και την αύξηση του συνολικού αριθμού συναλλαγών που διενεργήθηκαν με κάρτες το α' εξάμηνο του 2017, η συνολική αξία των συναλλαγών μειώθηκε σε σχέση με το β' εξάμηνο του 2016.

Συγκεκριμένα, ο όγκος των συναλλαγών με κάρτες πληρωμών ανήλθε σε 341 εκατ. συ-

ναλλαγές και παρουσιάζει αύξηση 22% σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο (βλ. Διάγραμμα IV.2).

Διάγραμμα IV.2 Εξέλιξη όγκου συναλλαγών με κάρτες

(σε εκατ.)

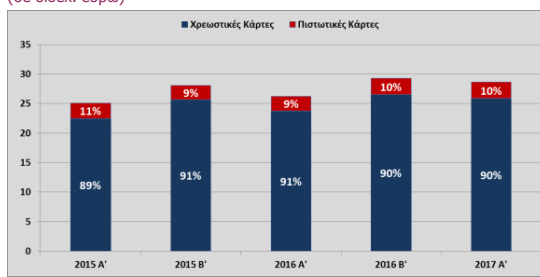

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Αντίστοιχα, η αναλογούσα αξία διαμορφώθηκε στα 28,6 δισεκ. ευρώ και εμφανίζεται μειωμένη κατά 641 εκατ. ευρώ (-2%) σε σχέση με το β' εξάμηνο του 2016 (βλ. Διάγραμμα IV.3).

Διάγραμμα IV.3 Εξέλιξη αξίας συναλλαγών με κάρτες

(σε δισεκ. ευρώ)

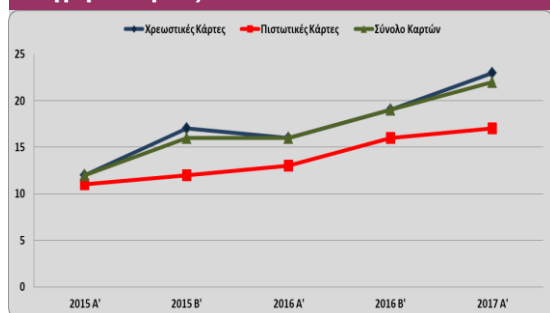
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι μεταβολές των ανωτέρω στοιχείων συναλλαγών μπορούν να αποδοθούν στην υποχρέωση του «χτισίματος» του αφορολογήτου εισοδήματος αποκλειστικά μέσω συναλλαγών με χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής και στην εξοικείωση των συναλλασσομένων με τη χρήση καρτών για τη διενέργεια πληρωμών.

Εστιάζοντας στις συναλλαγές ανά κάρτα, ο μέσος αριθμός συναλλαγών ανά κάρτα αυξήθηκε στις 22 συναλλαγές, σε αντιστοιχία με την αύξηση του συνολικού αριθμού συναλλαγών το α' εξάμηνο του 2017.

Οι χρεωστικές κάρτες συνεχίζουν να κατέχουν πρωτεύοντα ρόλο ως υποκατάστατο των μετρητών με τον μέσο αριθμό συναλλαγών ανά χρεωστική κάρτα να αυξάνεται σε 23 συναλλαγές, από 19 το προηγούμενο εξάμηνο και τον μέσο αριθμό συναλλαγών ανά πιστωτική κάρτα να αυξάνεται στις 17 συναλλαγές από 16 το προηγούμενο εξάμηνο (βλ. Διάγραμμα IV.4).

Διάγραμμα IV.4 Μέσος αριθμός συναλλαγών ανά κατηγορία κάρτας

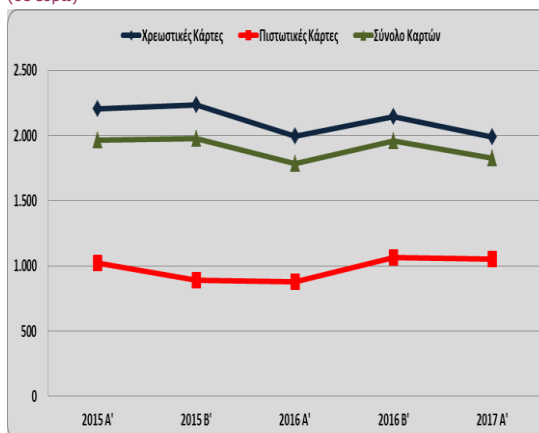

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Παρά το γεγονός ότι ο μέσος αριθμός συναλλαγών ανά κάρτα παρουσιάζει αύξηση το τρέχον εξάμηνο, η μέση αξία συναλλαγών ανά κάρτα μειώθηκε σε 1.828 ευρώ (-7%) συγκριτικά με το προηγούμενο εξάμηνο (βλ. Διάγραμμα IV.5). Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση της μέσης αξίας συναλλαγών ανά χρεωστική κάρτα σε 1.986 ευρώ (-7%).

Διάγραμμα IV.5 Μέση αξία συναλλαγών ανά κατηγορία κάρτας

(σε ευρώ)

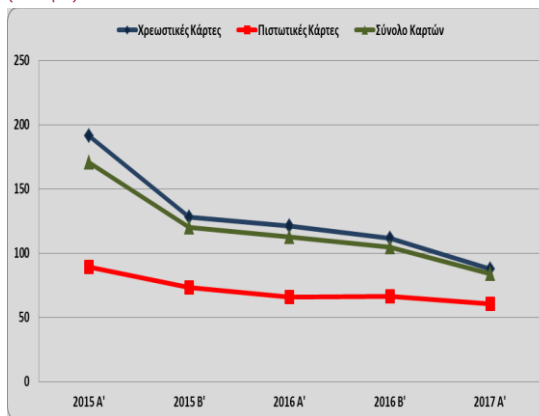

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Η συνεχιζόμενη δυσχερής οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών και επιχειρήσεων εξακολουθεί να αποτυπώνεται και στους δείκτες της μέσης αξίας ανά συναλλαγή (βλ. Διάγραμμα IV.6).

Διάγραμμα IV.6 Μέση αξία ανά συναλλαγή με κάρτες

(σε ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Το α' εξάμηνο του 2017, η μέση αξία ανά συναλλαγή για το σύνολο των καρτών μειώθηκε σε 84 ευρώ (-20%) σε σχέση με το β' εξάμηνο του 2016. Για δε τις χρεωστικές κάρτες, η μέση αξία ανά συναλλαγή παρουσίασε μείωση στα 87 ευρώ (-21%).

Απάτη στις συναλλαγές με κάρτες πληρωμών

Η εκτενής χρήση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής επιτάσσει την παρακολούθηση της

εξέλιξης της απάτης στις συναλλαγές με κάρτες πληρωμών για τους σκοπούς αφενός μεν της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος αφετέρου δε της διατήρησης και επαύξησης της εμπιστοσύνης του κοινού στις νέες συναλλακτικές πρακτικές.

Αντιπροσωπευτικοί δείκτες της έντασης της απάτης αποτελούν η αναλογία των περιστατικών απάτης και της αντίστοιχης αξίας τους προς τον αριθμό και την αξία των συναλλαγών με κάρτες. Ο δείκτης αυτός, σε όρους αξίας της απάτης, κυμαίνεται σταθερά στο χαμηλό επίπεδο του 0,01% (βλ. Πίνακα IV.1) και, για το α' εξάμηνο 2017, αναλογεί σε 1 ευρώ αξία απάτης ανά 9 χιλ. ευρώ αξία συναλλαγών.

Πίνακας IV.1 Αξία συναλλαγών απάτης ως προς τη συνολική αξία συναλλαγών

(σε ευρώ)

Χρονική Περίοδος	Αξία συναλλαγών	Αξία συναλλαγών απάτης	% συναλλαγών απάτης
2017 Α'	28.644.468.194	3.032.565	0,01%
2016 Β'	29.285.564.522	2.644.468	0,01%
2016 Α'	26.209.423.595	2.621.141	0,01%
2015 Β'	28.096.973.502	2.021.590	0,01%
2015 Α'	25.108.023.828	2.797.699	0,01%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Σε όρους περιστατικών απάτης, ο δείκτης κυμαίνεται στο επίπεδο του 0,01% (βλ. Πίνακα IV.2) και αναλογεί σε μία συναλλαγή απάτης ανά 8 χιλ. συναλλαγές.

Πίνακας IV.2 Όγκος συναλλαγών απάτης ως προς το συνολικό όγκο συναλλαγών

Χρονική Περίοδος	Αριθμός συναλλαγών	Αριθμός συναλλαγών απάτης	% συναλλαγών απάτης
2017 Α'	341.718.924	44.318	0,01%
2016 Β'	279.937.464	32.557	0,01%
2016 Α'	233.192.850	29.673	0,01%
2015 Β'	234.034.179	18.821	0,01%
2015 Α'	147.150.009	21.134	0,01%

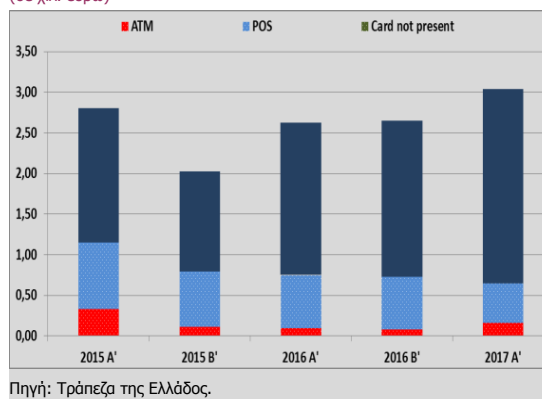
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ο χαμηλός δείκτης 0,01% επιτυγχάνεται με την υιοθέτηση ισχυρών μηχανισμών και διαδικασιών ασφάλειας από τους φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών.

Η επιμέρους ανάλυση της απάτης ανά τύπο συναλλαγής με κάρτες πληρωμών, όπως α) συναλλαγές σε τερματικά ΑΤΜ, β) πληρωμές σε τερματικά POS και γ) εξ' αποστάσεως συναλλαγές χωρίς την φυσική παρουσία της κάρτας, καταδεικνύει πως το υψηλότερο ποσοστό της απάτης εκδηλώνεται στις εξ' αποστάσεως συναλλαγές μέσω διαδικτύου ή ταχυδρομείου/τηλεφώνου (βλ. Διάγραμμα IV.7).

Διάγραμμα IV.7 Διαχρονική εξέλιξη αξίας συναλλαγών απάτης ανά τύπο συναλλαγής

(σε χιλ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Από την ανάλυση της εξ' αποστάσεως απάτης παρατηρείται πως αυτή αφορά στην πλειονότητα της συναλλαγής που αφορούν στη διαδικτυακή αγορά προϊόντων από εμπόρους του εξωτερικού. Η μη εκτενής χρήση του διεθνούς τεχνικού προτύπου ασφαλών συναλλαγών 3D Secure από φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών του εξωτερικού συνεπάγεται υψηλότερα ποσοστά απάτης στις διασυνοριακές συναλλαγές με κάρτες πληρωμών ελληνικών κατόχων σε αντίθεση με την ελληνική αγορά όπου οι φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών έχουν υλοποιήσει σε ευρεία έκταση το αντίστοιχο πρότυπο ασφαλών συναλλαγών 3D Secure.

Αναφορικά με την απάτη στις συναλλαγές με φυσική παρουσία της κάρτας σε τερματικά POS παρατηρείται μείωση της αξίας της το τρέχον εξάμηνο κατά 16%, εξέλιξη που συ-

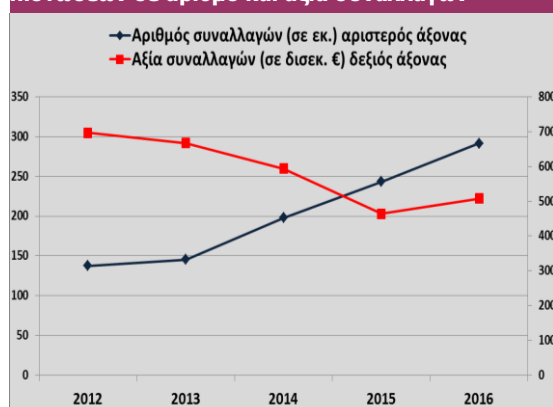
νάδει με την ενίσχυση του επιπέδου ασφάλειας σε αυτούς τους τύπους συναλλαγών.

1.2 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ

Συναλλαγές με μεταφορές πιστώσεων

Βάσει των ετήσιων στοιχείων που συλλέγει η Τράπεζα της Ελλάδος, το έτος 2016 διενεργήθηκαν 292 εκατ. πελατειακές συναλλαγές με τη χρήση μεταφοράς πίστωσης αξίας 507 δισεκ. ευρώ. Σε σχέση με το 2015, παρατηρείται αύξηση του αριθμού των συναλλαγών κατά 20% και, αντίστοιχα, αύξηση της αναλογούσας αξίας κατά 9% (βλ. Διάγραμμα IV.8).

Διάγραμμα IV.8 Διαχρονική εξέλιξη μεταφορών πιστώσεων σε αριθμό και αξία συναλλαγών

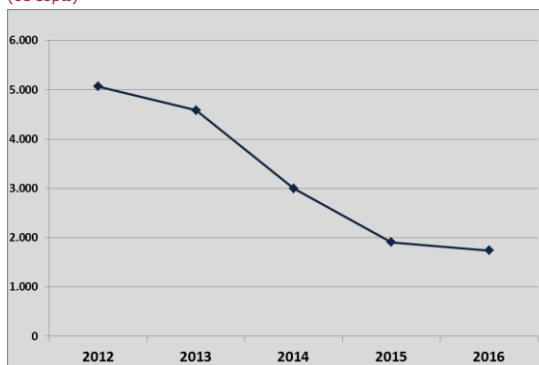

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στη σταδιακή χαλάρωση των επιβαλλόμενων ανώτατων ημερήσιων και μηνιαίων χρηματικών ορίων στις μεταφορές πιστώσεων των φυσικών και νομικών προσώπων. Η υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση του αριθμού συναλλαγών σε σχέση με την αξία των συναλλαγών αποτυπώνεται στη μέση αξία ανά συναλλαγή η οποία μειώθηκε σε 1.740 ευρώ το 2016 από 1.907 ευρώ το 2015 (βλ. διάγραμμα IV.9).

Διάγραμμα IV.9 Μεταφορές πιστώσεων - Διαχρονική εξέλιξη μέσης αξίας ανά συναλλαγή

(σε ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Απάτη στις συναλλαγές με μεταφορές πιστώσεων

Οι συναλλαγές απάτης στις μεταφορές πιστώσεων τόσο σε αριθμό όσο και σε αξία με βάση τα στοιχεία του έτους 2016 που έχουν συλλεχθεί από ασφαλές αντιπροσωπευτικό δείγμα φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών, μειώθηκαν σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Συγκεκριμένα, διενεργήθηκε μία συναλλαγή απάτης ανά 2,1 εκατ. συναλλαγές μεταφοράς πίστωσης με 1 ευρώ αξία απάτης ανά 2,7 εκατ. ευρώ αξία συναλλαγών. Σε όρους ποσοστών, οι συναλλαγές απάτης στις μεταφορές πιστώσεων παρουσίασαν μείωση με το ποσοστό των περιστατικών απάτης να διαμορφώνεται σε 0,00005% και το ποσοστό της αξίας της απάτης σε 0,00004%.

Σε ότι αφορά τις τεχνικές διενέργειας της απάτης, καταγράφεται σημαντική αύξηση στη χρήση τεχνικών που εστιάζουν στην υποκλοπή των προσωπικών στοιχείων ασφάλειας των χρηστών υπηρεσιών μεταφοράς πίστωσης μέσω παραπλανητικών μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (phishing).

Οι φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών συνεχίζουν τις εκτεταμένες δράσεις ενημέρωσης των καταναλωτών και των επιχειρή-

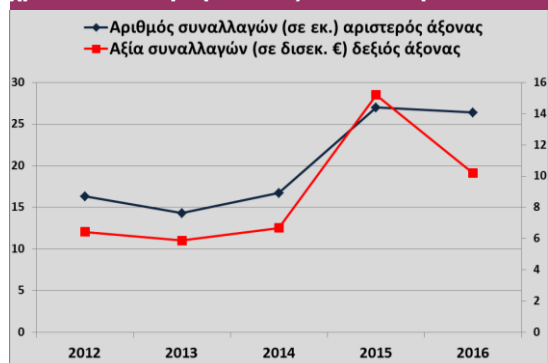
σεων ώστε να ενισχύσουν τη γνώση των χρηστών υπηρεσιών μεταφορών πιστώσεων σε θέματα ασφάλειας. Στόχος τους παραμένει η υιοθέτηση από τους χρήστες ασφαλούς συναλλακτικής συμπεριφοράς ώστε να προστατεύονται από κακόβουλες ενέργειες τρίτων.

1.3 ΑΜΕΣΕΣ ΧΡΕΩΣΕΙΣ

Συναλλαγές με άμεσες χρεώσεις

Σε ετήσια βάση, οι πελατειακές συναλλαγές με τη χρήση άμεσων χρεώσεων παρουσίασαν το 2016 μείωση κατά 2%, συγκριτικά με το 2015, και διαμορφώθηκαν στις 26,4 εκατ. συναλλαγές. Η αντίστοιχη αξία των συναλλαγών παρουσίασε σημαντική μείωση κατά 33% στα 10,2 δισεκ. ευρώ (βλ. Διάγραμμα IV.10), αποτυπώνεται δε χαρακτηριστικά στη μείωση της μέσης αξίας ανά συναλλαγή η οποία διαμορφώθηκε στα 386 ευρώ από 563 ευρώ το 2015 (βλ. Διάγραμμα IV.11).

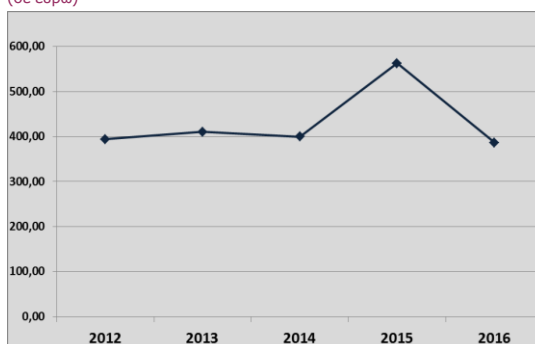
Διάγραμμα IV.10 Διαχρονική εξέλιξη άμεσων χρεώσεων σε αριθμό και αξία συναλλαγών

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα IV.11 Άμεσες χρεώσεις - Διαχρονική εξέλιξη μέσης αξίας ανά συναλλαγή

(σε ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Απάτη στις συναλλαγές άμεσων χρεώσεων

Οι άμεσες χρεώσεις συνεχίζουν να αποτελούν το πλέον ασφαλές μέσο πληρωμής δεδομένου ότι τα έτη 2015 και 2016 δεν έχουν καταγραφεί περιστατικά απάτης από τους φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών.

2. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΙΤΛΩΝ

Στον τομέα των συστημάτων διακανονισμού τίτλων, σημαντική εξέλιξη, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ήταν η ολοκλήρωση της τελευταίας φάσης μετάπτωσης των ευρωπαϊκών αποθετηρίων στην κοινή πλατφόρμα διακανονισμού TARGET2-Securities (T2S) το Σεπτέμβριο του 2017—συνολικά η μετάπτωση στο T2S πραγματοποιήθηκε σε πέντε φάσεις, κατά το χρονικό διάστημα Ιουνίου 2015-Σεπτεμβρίου 2017. Το T2S είναι μια υποδομή του Ευρωσυστήματος η οποία, από την έναρξή της τον Ιούνιο του 2015, προσφέρει στα ευρωπαϊκά αποθετήρια μια ενιαία πανευρωπαϊκή πλατφόρμα για το διακανονισμό τίτλων σε χρήμα κεντρικής τράπεζας, τόσο σε ευρώ όσο και σε άλλα νομίσματα. Μέχρι το Σεπτέμβριο του 2017, 20 κεντρικά αποθετήρια τίτλων είχαν μεταβεί στο T2S. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τα από το Μάρτιο 2017 ισχύοντα ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα του Κανονισμού CSDR (Κανονισμός (ΕΕ)

Πίνακα IV.3 Μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος

(ονομαστική αξία σε εκατ. ευρώ)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ιανουάριος	7.096,20	4.575,02	3.043,14	7.154,57	7.875,16	1.655,73	4.235,79
Φεβρουάριος	7.373,38	12.264,46	5.309,67	7.230,32	9.732,19	1.984,11	8.092,08
Μάρτιος	8.179,58	13.420,38	6.430,53	7.416,68	6.573,52	2.727,62	7.755,32
Απρίλιος	7.087,55	7.186,56	5.867,68	8.633,30	6.258,86	2.899,13	6.342,42
Μάιος	7.009,56	6.674,08	7.410,18	7.132,08	5.386,06	3.853,81	8.219,23
Ιούνιος	7.421,40	5.577,31	7.810,40	7.258,80	7.278,41	6.096,57	5.652,42
Ιούλιος	7.955,05	3.165,96	6.796,00	5.970,67	762,52	3.853,60	6.632,58
Αύγουστος	5.646,81	2.147,91	5.320,37	4.372,33	947,13	4.204,61	6.210,87
Σεπτέμβριος	6.504,64	2.624,21	7.087,89	5.129,95	773,63	3.911,92	3.759,71
Οκτώβριος	5.812,87	3.271,61	8.706,07	6.397,47	1.397,40	3.284,88	
Νοέμβριος	5.176,58	2.734,26	8.274,94	4.814,90	1.499,89	4.639,48	
Δεκέμβριος	6.793,57	6.056,76	9.141,36	5.262,31	2.590,70	4.235,34	

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

αριθ. 909/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη βελτίωση της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας του διακανονισμού τίτλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κεντρικά αποθετήρια τίτλων), συνέβαλε σημαντικά στην περαιτέρω εναρμόνιση των μετασυναλλακτικών δραστηριοτήτων, καθώς εφαρμόζεται ένα ενιαίο σύνολο κανόνων και προτύπων σε όλες τις συναλλαγές που πραγματοποιούνται στις αγορές που εντάσσονται στο T2S. Παρόλο που έχουν ολοκληρωθεί όλες οι φάσεις μετάπτωσης στο T2S, στην κοινή υποδομή μπορούν να συμμετάσχουν και άλλα αποθετήρια κατόπιν αιτήματός τους. Επιπλέον, ο διακανονισμός έναντι της δανέζικης κορόνας αναμένεται να είναι διαθέσιμος στο T2S κατά το δ' τρίμηνο του 2018.

2.1 ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΙΤΛΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Το Σύστημα Διακανονισμού Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος (Σύστημα Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή), μέσω του οποίου εκδίδονται, καταχωρίζονται και παρακολουθούνται άυλοι τίτλοι του Ελληνικού Δημοσίου καθώς και ξένοι τίτλοι που έχουν εκδοθεί σε άλλα αποθετήρια, εντάχθηκε στο T2S τον Ιούνιο του 2015 και λειτουργεί σύμφωνα με τους κανόνες και τις ενιαίες απαιτήσεις για το διακανονισμό που θεσπίζει ο κανονισμός CSDR. Κατά τη διάρκεια του 2017, ο όγκος συναλλαγών επί τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου που διακανονίστηκαν στο Σύστημα παρέμεινε σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα λόγω της περιορισμένης συναλλακτικής δραστηριότητας στην αγορά τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου και της συνέχισης των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων.

Στον Πίνακα IV.3 απεικονίζεται η μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στο Σύστημα για το διάστημα Ιανουάριος 2011-Σεπτέμβριος 2017. Η άνοδος που παρατηρείται στην αξία συναλλαγών κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2017 σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες του 2016 οφείλεται κυρίως στην εφαρμογή των βραχυπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους για την Ελλάδα που εγκρίθηκαν τον Ιανουάριο του 2017 από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και το

Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος
Ιανουάριος 2018

Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Τα μέτρα αυτά, που αποσκοπούσαν στη μείωση του επιτοκιακού κινδύνου για την Ελλάδα, περιελάμβαναν και μέτρα ανταλλαγής τίτλων, κατά τα οποία ομόλογα του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας με κυμαινόμενα επιτόκια ανταλλάσσονταν με αντίστοιχους τίτλους με σταθερό επιτόκιο. Η δραστηριότητα αυτή αντικατοπτρίζεται στον όγκο των συναλλαγών που διακανονίζονται στο Σύστημα.

2.2 ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΨΛΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ «ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΟ ΤΙΤΛΩΝ»

Το Σύστημα Ψλων Τίτλων (Σ.Α.Τ.) της Εταιρίας «Ελληνικό Κεντρικό Αποθετήριο

Τίτλων» αναμένεται να λάβει άδεια λειτουργίας κατά το προσεχές διάστημα από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού CSDR.

Η συναλλακτική δραστηριότητα στο Σ.Α.Τ. παρουσίασε ελαφρά ανοδική τάση κατά το 2017, σε αντίθεση με την πτωτική πορεία των προηγούμενων δύο ετών όπως φαίνεται από τη μέση ημερήσια αξία διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών που παρουσιάζονται στον Πίνακα IV.4. Στον ίδιο πίνακα απεικονίζεται επίσης ο μέσος ημερήσιος αριθμός διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών για το διάστημα 2011 – Σεπτέμβριος 2017, ανά κατηγορία προϊόντος.

Πίνακας IV.4 Μέσος ημερήσιος αριθμός και μέση ημερήσια αξία διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών¹ στο Ελληνικό Κεντρικό Αποθετήριο Τίτλων

	Μετοχές	Δικαιώματα προτίμησης	Εταιρικά ομόλογα	Διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια	Warrants ²	Κρατικά ομόλογα	Εναλλακτική αγορά (μετοχών)	Σύνολο
Μέσος ημερήσιος αριθμός διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών								
2011	25.917	247	12	9	-	0	-	26.185
2012	24.965	42	6	7	-	0	-	25.020
2013	28.379	793	1	8	1.462	0	-	30.643
2014	27.728	30	0	7	1.689	0	-	29.454
2015	25.890	1	0	5	1.096	0	1	26.993
2016	18.810	0	2	3	54	0	1	18.870
Ιαν-Σεπ 2017	17.493	1	25	2	26	0	3	17.550
Μέση ημερήσια αξία διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών (σε ευρώ)								
2011	81.793.353	523.334	61.613	93.754	-	0	-	82.472.054
2012	51.812.545	12.736	31.173	51.574	-	0	-	51.908.028
2013	79.718.331	1.276.784	2.121	42.275	5.584.864	0	-	86.624.375
2014	120.284.343	109.222	1.123	61.898	6.601.126	0	-	127.057.712
2015	84.547.482	36	87	35.643	1.127.119	90	2.345	85.710.367
2016	60.408.550	13	26.845	9.464	10.115	0	7.684	60.462.670
Ιαν-Σεπ 2017	59.991.684	348	489.342	42.717	4.719	0	4.709	60.533.519

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο AxiaNumbers, Ελληνικά Χρηματιστήρια - Χρηματιστήριο Αθηνών.

¹ Ως χρηματιστηριακές συναλλαγές νοούνται οι συναλλαγές του Χρηματιστηρίου Αθηνών που διακανονίστηκαν στο Σύστημα Ψλων Τίτλων, υπολογισμένες με τη μέθοδο single count (μόνο αγορές).

² Warrants ή Τίτλοι Παραστατικοί Δικαιωμάτων προς Κτήση Κινητών Αξιών είναι το χρηματοοικονομικό προϊόν που εισήχθη προς διαπραγμάτευση στο Χρηματιστήριο Αθηνών στο πλαίσιο της ανακεφαλαίωσης των ελληνικών τραπεζών (Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου αριθ. 38 της 9.11.2012).

3. ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ

Η αύξηση του όγκου των συναλλαγών επί παραγώγων που εκκαθαρίζονται από τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους στις διεθνείς αγορές αφενός μεν τόνισε και διεύρυνε το συστημικό χαρακτήρα των υποδομών αυτών, αφετέρου δε δημιούργησε την ανάγκη για ενίσχυση της ασφάλειάς τους, με αποτέλεσμα την υποβολή νέων προτάσεων για την προστασία της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Στα τέλη Νοεμβρίου του 2016 υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόταση κανονισμού σχετικά με ένα πλαίσιο ανάκαμψης και εξυγίανσης των κεντρικών αντισυμβαλλομένων και στις 20 Σεπτεμβρίου 2017 δημοσιοποιήθηκε η γνώμη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ)¹¹ σχετικά με την πρόταση αυτή. Επιπλέον, στις 4 Μαΐου και στις 13 Ιουνίου 2017 εγκρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή δύο προτάσεις για την αναθεώρηση/τροποποίηση του Κανονισμού EMIR (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους και τα αρχεία καταγραφής συναλλαγών). Η πρόταση του Μαΐου αποσκοπεί στη βελτίωση της διαδικασίας υποβολής στοιχείων και εκκαθάρισης συναλλαγών για ορισμένους αντισυμβαλλόμενους, εφαρμόζοντας την αρχή της αναλογικότητας. Η δεύτερη πρόταση, που εκδόθηκε τον Ιούνιο (για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του Brexit – της προβλεπόμενης αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ), αποσκοπεί στην ενίσχυση του

¹¹

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_con_2017_38_eu_f_sign.pdf

υφιστάμενου κανονιστικού πλαισίου όσον αφορά α) τη διαδικασία χορήγησης άδειας λειτουργίας και την εποπτεία των ευρωπαϊκών κεντρικών αντισυμβαλλομένων και β) τις απαιτήσεις για τους συστημικά σημαντικούς κεντρικούς αντισυμβαλλομένους τρίτης χώρας. Η πρόταση αυτή δίνει στο Ευρωσύστημα μεγαλύτερο ρόλο στην εποπτεία τόσο των ευρωπαϊκών κεντρικών αντισυμβαλλομένων όσο και αυτών των τρίτων χωρών. Η γνώμη της ΕΚΤ¹² σχετικά με την πρόταση αυτή δημοσιοποιήθηκε στις 4 Οκτωβρίου 2017.

3.1 ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ (ΕΤ.ΕΚ.)

Η Εταιρία Εκκαθάρισης Συναλλαγών του Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΕΤ.ΕΚ.) έλαβε άδεια λειτουργίας από την Επιτροπή Κεφαλαιαγορά το 2014, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού EMIR.

Η συναλλακτική δραστηριότητα στην ΕΤ.ΕΚ. κατά τη διάρκεια του 2017 διεξήχθη ομαλά, παρουσιάζοντας αισθητή άνοδο σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Στον Πίνακα IV.5 απεικονίζεται ο ετήσιος μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών στην αγορά παραγώγων για το διάστημα 2014-Σεπτέμβριος 2017, ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος.

¹²

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_con_2017_39_eu_f_sign.pdf

Πίνακας IV.5 Μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών στην αγορά παραγώγων ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος

	Σ.Μ.Ε. επί δεικτών	Δικαιώματα προαίρεσης επί δεικτών	Σ.Μ.Ε. επί μετοχών	Δικαιώματα προαίρεσης επί μετοχών	Γενικό σύνολο
2014	14.405	917	28.125	122	43.569
2015	9.574	425	55.651	60	65.709
2016	3.596	269	58.218	48	62.131
Ιαν-Σεπ 2017	2.682	295	75.660	102	78.739

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο (Παράγωγα), Ελληνικά Χρηματιστήρια - Χρηματιστήριο Αθηνών.

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ Ι

ΠΩΛΗΣΗ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΑΝΟΙΓΜΑΤΩΝ (ΜΕΑ) ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Εισαγωγή

Τα πιστωτικά ιδρύματα, στο πλαίσιο της ενεργητικής διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ)¹³, (Ιούνιος 2017: 101,8 δισεκ. ευρώ) έχουν διαμορφώσει ένα σύνολο ενεργειών με στόχο αφενός να επιτευχθούν οι τεθέντες εποπτικοί επιχειρησιακοί στόχοι (operational targets)¹⁴, αφετέρου όμως και να αποδεσμευθούν πόροι οι οποίοι μπορούν να διοχετευθούν για την επανεκκίνηση της πιστωτικής επέκτασης και ανάπτυξης της πραγματικής οικονομίας.

Επισημαίνεται, ότι οι πωλήσεις ΜΕΑ από τη θέσπιση των επιχειρησιακών στόχων τον Σεπτέμβριο του 2016, μέχρι και τον Σεπτέμβριο 2017¹⁵, ανέρχονται σε 1,96 δισεκ. ευρώ, ενώ ο στόχος μέχρι το τέλος του 2019 είναι να ανέλθουν σε 11,6 δισεκ. ευρώ, αντιστοιχώντας στο 11,2% του συνολικού υφιστάμενου αποθέματος των ΜΕΑ.

Επιπρόσθετα, δεδομένου ότι οι στόχοι εξαρχής ήταν οπισθοβαρείς (backloaded),

¹³ Σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (European Banking Authority), στα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα περιλαμβάνονται δάνεια με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών και δάνεια αβέβαιης είσπραξης χωρίς τη ρευστοποίηση εξασφάλισης, ανεξαρτήτως ημερών καθυστέρησης (EBA, Commission Implementing Regulation (EU) No 680/2014 on Supervisory Reporting of institutions, Annex V, Part 2, σελ. 145-162).

¹⁴ Το Σεπτέμβριο του 2017 τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα επανυπέβαλαν στην Τράπεζα της Ελλάδος και στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (Single Supervisory Mechanism) τους εποπτικούς επιχειρησιακούς στόχους για τη διαχείριση των ΜΕΑ. Αναλυτική παρουσίαση έχει πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της σχετικής τακτικής περιοδικής αναφοράς http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Nov17_Report_Operational_Targets_for_NPEs_GR.pdf

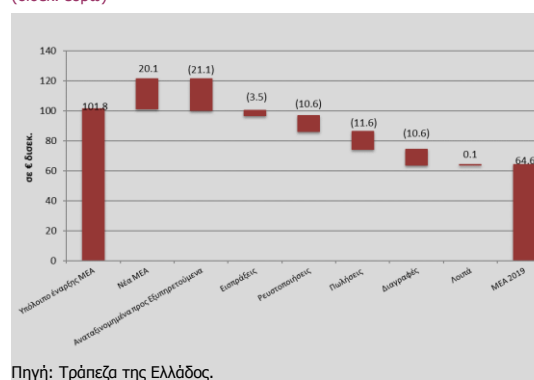
¹⁵ Οι πωλήσεις ΜΕΑ (On balance sheet) για το εννεάμηνο του 2017 είναι 1,8 δισεκ. ευρώ, ενώ σημειώνεται, η εξαιρετικά σημαντική επίδραση μίας μεμονωμένης συναλλαγής συγκεκριμένης τράπεζας (1,3 δισεκ. ευρώ).

δηλαδή αφορούσαν κυρίως την επόμενη διετία, προκύπτει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα καλούνται να επιταχύνουν τις διαδικασίες πώλησης χαρτοφυλακίων δανείων στο εναπομείναν διάστημα μέχρι το τέλος του 2019.

Στο Διάγραμμα 1 που ακολουθεί περιγράφεται το καθορισμένο πλαίσιο των εποπτικών επιχειρησιακών στόχων για τη μείωση των ΜΕΑ με τη συνεισφορά των επιμέρους παραγόντων.

Διάγραμμα 1. Επιχειρησιακοί στόχοι μείωσης των ΜΕΑ για την περίοδο β' εξάμηνο 2017 έως τέλος 2019

(δισεκ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Στη συνέχεια παρατίθεται ανάλυση ευαισθησίας, σκοπός της οποίας είναι η διερεύνηση των κεφαλαιακών περιθωρίων των πιστωτικών ιδρυμάτων με βάση το υφιστάμενο κεφαλαιακό απόθεμα του τραπεζικού συστήματος, για την επίτευξη του στόχου των πωλήσεων των ΜΕΑ. Επιπλέον, με την εφαρμογή σεναρίων, όσον αφορά την επιλογή συγκεκριμένων χαρτοφυλακίων και λαμβάνοντας υπόψη τις παραμέτρους που επηρεάζουν συνολικά την πώληση ανοιγμάτων, διερευνώνται οι επιδράσεις στην κεφαλαιακή τους βάση στο πλαίσιο ενδεχόμενης επιδίωξης μιας πιο ενεργητικής διαχείρισης των ΜΕΑ.

Περίμετρος Ανάλυσης Ευαισθησίας – Δεδομένα – Παραδοχές

Η περίμετρος της ανάλυσης ευαισθησίας περιλαμβάνει τις τέσσερις συστημικές τράπεζες (Significant Institutions) και τις τρεις μη συστημικές υψηλής προτεραιότητας (High Priority, Less Significant Institutions), ήτοι το 99,6% του τραπεζικού συστήματος σε επίπεδο ενεργητικού και ΜΕΑ.

Ο υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα υπόλοιπα των ΜΕΑ, οι προβλέψεις και εξασφαλίσεις λαμβάνονται με ημερομηνία αναφοράς την 30.6.2017. Διευκρινίζεται ότι η ανάλυση έγινε σε ατομική βάση, ενώ ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της κατηγορίας 1 (CET1-fully loaded) σε επίπεδο συστήματος σε ατομική βάση για την ημερομηνία αναφοράς ανέρχεται σε 17,74%.

Η ανάλυση χρησιμοποιεί υπόλοιπα επιχειρηματικών και καταναλωτικών ανοιγμάτων σε καθυστέρηση άνω των 360 ημερών, ήτοι το 10,4% των ΜΕΑ, καθώς και τα αντίστοιχα καταγγελλόμενα ανοίγματα των εν λόγω κατηγοριών, ήτοι συνολικά το 34,4% των ΜΕΑ.

Βασική παραδοχή της ανάλυσης αποτελεί ο απαιτούμενος βαθμός της εσωτερικής απόδοσης του υποψήφιου δυνητικού επενδυτή (internal rate of return) που θεωρείται ότι είναι ενσωματωμένος στην προσφερόμενη τιμή αγοράς και δεν αποτελεί χωριστή παράμετρο²⁰. Συνεπώς, η αντίστροφη σχέση που υφίσταται μεταξύ τιμής και εσωτερικού βαθμού απόδοσης αντικατοπτρίζεται στο εύρος των χαμηλών τιμών πώλησης στις οποίες η ανάλυση στηρίζεται για λόγους συντηρητικότητας.

²⁰ Η διαμόρφωση του απαιτούμενου ποσοστού εσωτερικής απόδοσης των επενδυτών ενσωματώνει και τον κίνδυνο χώρας (country risk)

Επιπροσθέτως, το διάστημα ρευστοποίησης των εξασφαλίσεων το οποίο έχει ληφθεί ως προεξοφλητικός παράγοντας των ταμειακών ροών έχει προσδιοριστεί στην πενταετία²¹, ενώ η ανάλυση καλύπτει ποσοστά επιμέρους χαρτοφυλακίων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η ανάλυση χρησιμοποιεί για λόγους συντηρητικότητας την προσέγγιση του στατικού ισολογισμού (static balance sheet).²²

Αποτελέσματα ανάλυσης ευαισθησίας

Η ανάλυση ευαισθησίας περιλαμβάνει τρία σενάρια τα οποία, συνδυαστικά με διαφορετικά ποσοστά πώλησης των προαναφερθέντων συγκεκριμένων κατηγοριών ανοιγμάτων, εκτιμούν την επίπτωση στην κεφαλαιακή βάση του τραπεζικού συστήματος την ημερομηνία αναφοράς.

Το πρώτο σενάριο περιλαμβάνει τις καταγγελλόμενες καταναλωτικές απαιτήσεις αθροιστικά με τα καταναλωτικά ανοίγματα αντίστοιχα σε καθυστέρηση άνω των 360 ημερών. Το δεύτερο σενάριο περιλαμβάνει τις καταγγελλόμενες επιχειρηματικές απαιτήσεις αθροιστικά με τα επιχειρηματικά ανοίγματα αντίστοιχα σε καθυστέρηση άνω των 360 ημερών και το τρίτο σενάριο περιλαμβάνει το άθροισμα των προαναφερθέντων ανοιγμάτων των δύο σεναρίων.

Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί παρατίθεται περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών

²¹ Η επίδραση του χρόνου ρευστοποίησης στηρίζεται στα ευρήματα της Έκθεσης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1519.pdf> (IMF SDN/15/19), ενώ επιπλέον η σημασία του στη διαμόρφωση της τιμής των ΜΕΑ έχει αναλυθεί στο Ειδικό Θέμα Ι της Επισκόπησης του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος του Ιουλίου 2017.

²² Η προσέγγιση του στατικού ισολογισμού δεν λαμβάνει υπόψη τη δυνητική εξέλιξη των ισολογισμών των πιστωτικών ιδρυμάτων με τον υπολογισμό βασικών μεγεθών αναφορικά με τη μελλοντική κερδοφορία, την εξέλιξη των προβλέψεων, τις αναταξινομήσεις δανείων προς τα εξυπηρετούμενα (Cure Rate Ιουνίου: 1,7%) ή αντίστοιχα σε καθυστέρηση (Default Rate Ιουνίου: 2,4%) την επισκοπούμενη περίοδο, καθώς και στοιχεία για το ύψος των ρευστοποιήσεων των εξασφαλίσεων και των διαγραφών που προβλέπεται να πραγματοποιηθούν.

των επιλεγέντων χαρτοφυλακίων των τριών σεναρίων, ενώ στον Πίνακα 2 περιλαμβάνονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης, καταδεικνύοντας το ύψος των απαιτούμενων κεφαλαίων, με βάση την υπόθεση εργασίας ότι τα πιστωτικά ιδρύματα επιδιώκουν να διατηρήσουν μετά την πώληση Δείκτη Κεφαλαίου

Κοινών Μετοχών της κατηγορίας 1 (CET1-fully loaded) στο επίπεδο του 12,5% σε ατομική βάση.

Πίνακας 1 Βασικά χαρακτηριστικά σεναρίων ανά χαρτοφυλάκιο κατά το β' εξάμηνο του 2017 (ποσά σε εκατ. ευρώ)

Σενάρια Ανάλυσης Ευαισθησίας		Κατηγορία ανοιγμάτων	Υπόλοιπα	Δείκτης Κάλυψης	Δείκτης Συνολικής Κάλυψης
Σενάριο 1:	Καταναλωτικό χαρτοφυλάκιο σε καθυστέρηση > 360ημερών & καταγγελλόμενες απαιτήσεις	Καθυστέρηση >360 ημέρες	1.488	66,1%	84,4%
		Καταγγελλόμενες απαιτήσεις	8.453	78,6%	94,0%
		Σύνολο:	9.941	76,7%	92,5%
Σενάριο 2:	Επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο σε καθυστέρηση > 360ημερών & καταγγελλόμενες απαιτήσεις	Καθυστέρηση >360 ημέρες	9.211	55,0%	102,8%
		Καταγγελλόμενες απαιτήσεις	26.987	60,5%	105,8%
		Σύνολο:	36.199	59,1%	105,1%
Σενάριο 3:	Σύνολο καταναλωτικού και επιχειρηματικού χαρτοφυλακίου σε καθυστέρηση >360 ημερών & καταγγελλόμενες απαιτήσεις.	Καθυστέρηση >360 ημέρες	10.700	56,5%	100,2%
		Καταγγελλόμενες απαιτήσεις	35.440	64,8%	103,0%
		Σύνολο:	46.140	62,9%	102,4%

Σημειώσεις:

1. Ο Δείκτης Κάλυψης περιλαμβάνει το σύνολο των προβλέμων σε σχέση με το ύψος του ανοίγματος.
2. Ο Δείκτης Συνολικής Κάλυψης περιλαμβάνει το σύνολο των προβλέμων και εξασφαλίσεων σε σχέση με το ύψος του ανοίγματος με την παραδοχή ότι οι εξασφαλίσεις προσδιορίζονται μέχρι το ποσό του ανοίγματος (capped).

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Πίνακας 2 Βασικά χαρακτηριστικά σεναρίων ανά χαρτοφυλάκιο κατά το β' εξάμηνο του 2017

	Τιμή Πώλησης ¹	Ποσοστό πώλησης Χαροφυλακίου				Ποσοστό πώλησης Χαρτοφυλακίου			
		25%	50%	75%	100%	25%	50%	75%	100%
		Δείκτης CET1 μετά την πώληση του χαρτοφυλακίου				Κεφαλαιακές Ανάγκες σε εκατ. ευρώ ²			
Σενάριο 1	3,0%	17,5%	17,3%	17,0%	16,8%	-	-	-	-
	5,0%	17,5%	17,3%	17,1%	16,9%	-	-	-	-
	10,0%	17,6%	17,5%	17,3%	17,2%	-	-	-	-
	15,0%	17,7%	17,6%	17,6%	17,5%	-	-	-	-
	20,0%	17,8%	17,8%	17,8%	17,8%	-	-	-	-
Σενάριο 2	3,0%	16,1%	14,3%	12,4%	10,5%	-	-	100	3.068
	5,0%	16,2%	14,5%	12,8%	11,0%	-	-	-	2.344
	7,0%	16,4%	15,1%	13,6%	12,2%	-	-	-	534
	10,0%	16,7%	15,6%	14,5%	13,3%	-	-	-	-
	20,0%	17,0%	16,2%	15,4%	14,5%	-	-	-	-
Σενάριο 3	3,0%	15,8%	13,8%	11,6%	9,3%	-	-	1.395	4.794
	5,0%	15,9%	14,0%	12,0%	9,9%	-	-	702	3.872
	7,0%	16,3%	14,8%	13,16%	11,5%	-	-	-	1.565
	10,0%	16,6%	15,5%	14,3%	13,0%	-	-	-	-
	20,0%	17,0%	16,2%	15,4%	14,5%	-	-	-	-

Σημειώσεις:

1. Προσφερόμενη τιμή (bid price) του επενδυτή ως ποσοστό επί της ονομαστικής αξίας του χαρτοφυλακίου
2. Υπολογισμένες με βάση το υφιστάμενο κεφαλαιακό απόθεμα και την υπόθεση εργασίας για ποσοστό δείκτη CET1 12,5%. Επισημαίνεται ότι λαμβάνεται υπόψη η κεφαλαιακή ελάφρυνση που προκύπτει από τη μείωση του σταθμισμένου ενεργητικού (Risk Weighted Assets) εξαιτίας της πώλησης

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης πιστοποιούν, ότι για το πρώτο σενάριο δεν προκύπτει έλλειμμα κεφαλαίων, καθώς ακόμη και στο ενδεχόμενο πώλησης του 100% του εν λόγω χαρτοφυλακίου στην τιμή του 3% της ονομαστικής αξίας του ο δείκτης CET1 διαμορφώνεται σε 16,8%.

Αντίστοιχα, στο δεύτερο και τρίτο σενάριο κεφαλαιακές ανάγκες προκύπτουν μόνο στην περίπτωση που τα πιστωτικά ιδρύματα προβούν σε πώληση άνω του 75% των εν λόγω χαρτοφυλακίων, ήτοι προβούν σε πωλήσεις ανοιγμάτων 27,1 δισεκ. ευρώ και 34,6 δισεκ. ευρώ αντίστοιχα και σε επίπεδο τιμών κάτω του 10% της ονομαστικής τους αξίας.

Το μεγαλύτερο κεφαλαιακό έλλειμμα εμφανίζεται στο τρίτο σενάριο, όπου για τιμή πώλησης στο 3% της ονομαστικής αξίας των προς πώληση χαρτοφυλακίων, ο Δείκτης CET1 διαμορφώνεται στο 9,3%.

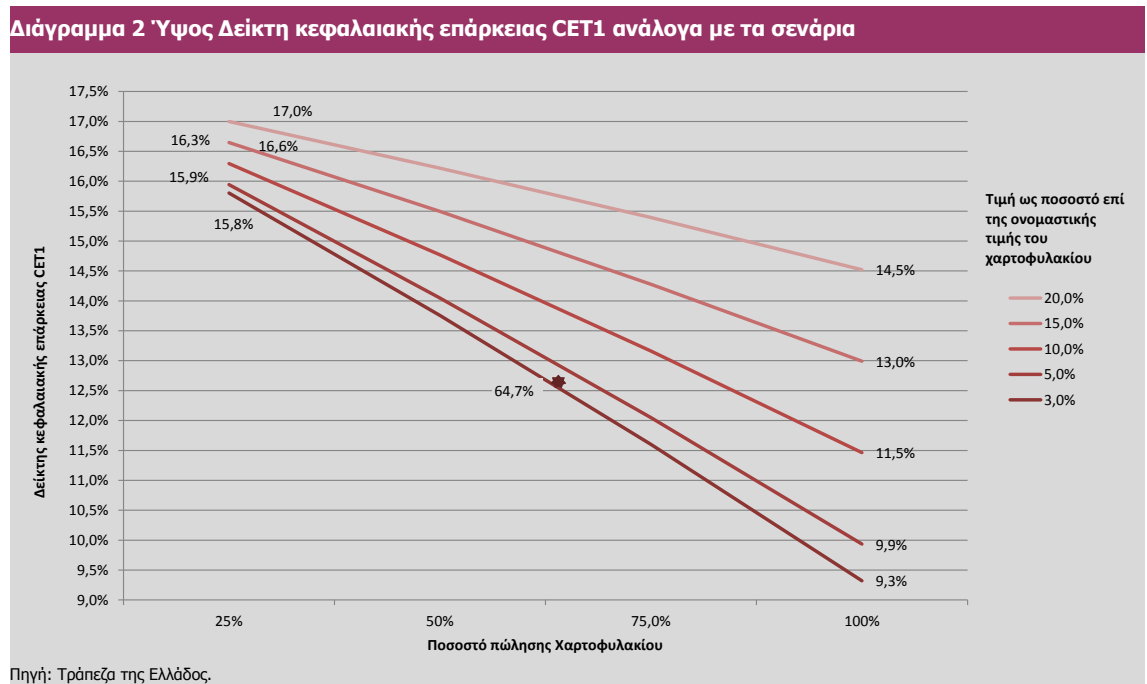
Παρ' όλα αυτά, εύκολα γίνεται κατανοητός ο υψηλός βαθμός συντηρητικότητας, αναφορικά με το ύψος των τιμών πώλησης, που η ανάλυση υιοθετεί με βάση τον υψηλό βαθμό συνολικής κάλυψης των επιχειρηματικών α-

νοιγμάτων, με προβλέψεις και εξασφαλίσεις να ανέρχονται σε ποσοστό άνω του 100%, ενώ επιπλέον χρήζει αναφοράς ότι το 78,8% των εξασφαλίσεων στις επιχειρηματικές απαιτήσεις έχει τη μορφή ακίνητης περιουσίας.

Επιπρόσθετα, η ανάλυση καταδεικνύει συνολικά το περιθώριο κεφαλαίων που διαθέτουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην περίπτωση μιας πιο ενεργητικής διαχείρισης με στόχο την ελάφρυνση των ισολογισμών τους από τα ΜΕΑ. Στο Διάγραμμα 2 προσδιορίζεται ότι στο επίπεδο μιας πολύ χαμηλής τιμής της τάξεως του 3% της ονομαστικής αξίας, θα μπορούσαν να διαθέσουν το 64,7% του πιο συντηρητικού τρίτου σεναρίου, ήτοι ποσό αθροιστικά 29,8 δισεκ. ευρώ, χωρίς ο Δείκτης CET1 να υποχωρήσει κάτω από το 12,5%. Συνεπώς, επιβεβαιώνεται η ανθεκτικότητα και το υψηλό περιθώριο ελιγμών που διαθέτουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην πώληση ΜΕΑ.

Συμπεράσματα

Η μεγαλύτερη πρόκληση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στην παρούσα χρονική συγκυρία είναι η ενεργητική διαχείριση του

υφιστάμενου αποθέματος ΜΕΑ. Στο πλαίσιο αυτό και παρά το εύρος των μεταρρυθμίσεων που έχουν υλοποιηθεί για τη διευκόλυνση και λειτουργία μιας ενεργούς δευτερογενούς αγοράς, οι πωλήσεις ΜΕΑ δεν έχουν μέχρι τώρα επιλεγεί ως μέσο επίτευξης του στόχου.

Με βάση τα σενάρια που εξετάζει η ανάλυση με στοιχεία 30.6.2017 και με γνώμονα τη διατήρηση του δείκτη CET1 άνω του 12,5%, το μεγαλύτερο δυνητικό έλλειμμα κεφαλαίων προκύπτει στην περίπτωση πώλησης του συνόλου αθροιστικά των καταγγελλόμενων επιχειρηματικών και καταναλωτικών απαιτήσεων και των αντίστοιχων ανοιγμάτων τους σε καθυστέρηση άνω των 360 ημερών, ήτοι του 44,8 % των ΜΕΑ ή 46,1 δισεκ. ευρώ σε τιμές κάτω του 13,4% της ονομαστικής αξίας.

Επιπλέον, με την επιλογή υποχαρτοφυλακίου των ΜΕΑ για τις επιχειρηματικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των καταγγελλόμενων απαιτήσεων, οι οποίες βρίσκονται σε καθυστέρηση άνω των 360 ημερών, τα αποτελέσματα πιστοποιούν κεφαλαιακό έλλειμμα να προκύπτει μόνο σε τιμές κάτω του 10% και σε ποσοστό πωλήσεων άνω του 75% των εν λόγω ανοιγμάτων, ήτοι σε ποσό άνω των 27,1 δισεκ. ευρώ.

Το διαμορφούμενο περιβάλλον σταδιακής άρσης της αβεβαιότητας για την πορεία του τραπεζικού συστήματος, αλλά και ευρύτερα

της εμπιστοσύνης για την πορεία της ελληνικής οικονομίας, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη διαδικασία πώλησης ΜΕΑ, δεδομένου ότι η ψήφος εμπιστοσύνης των επενδυτών θα συμβάλει και θα αντικατοπτριστεί σε υψηλότερες προσφερόμενες τιμές. Το γεγονός αυτό θα διευκολύνει περισσότερο τη διαδικασία πώλησης των ΜΕΑ, θα αμβλύνει το εύρος μεταξύ της τιμής αγοράς και πώλησης και θα εξυπηρετήσει το στόχο για τη συνολική διαχείριση του αποθέματος ΜΕΑ.

Συμπερασματικά, κατανοούμε ότι η υφιστάμενη κεφαλαιακή βάση του πιστωτικού συστήματος δεν αποτελεί τροχοπέδη στη διαδικασία επιτάχυνσης της πώλησης ΜΕΑ. Οι πωλήσεις ΜΕΑ εξαρτώνται από την ακολουθούμενη στρατηγική των πιστωτικών ιδρυμάτων και από την ολοκλήρωση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με στόχο τη βελτιστοποίηση του τρόπου λειτουργίας της διαμορφούμενης δευτερογενούς αγοράς. Συνεπώς, η στόχευση για επιτάχυνση των διαδικασιών επίλυσης των εκκρεμών υποθέσεων των ανοιγμάτων σε καθεστώς νομικής προστασίας, αλλά κυρίως για επίσπευση των διαδικασιών δικαστικής εκκαθάρισης, ώστε να μειωθεί δραστηρικά ο χρόνος αναμονής επίλυσης των υποθέσεων, αποτελεί επιτακτική ανάγκη και προτεραιότητα.

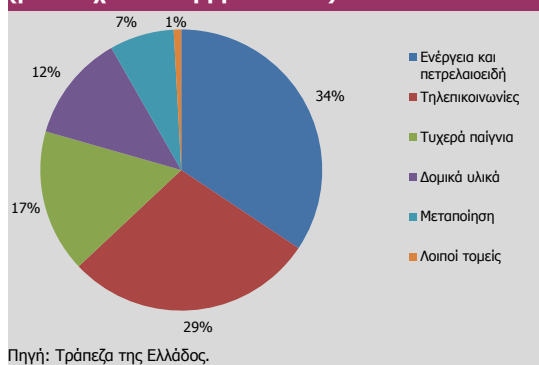
ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ II ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ

Η βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ενίσχυση των προοπτικών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Υπό το πρίσμα αυτό, η έκδοση εταιρικών ομολόγων αποτελεί μια εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Το παρόν ειδικό θέμα αποσκοπεί στην καταγραφή των κυριότερων εξελίξεων σχετικά με τα εταιρικά ομόλογα που εκδίδουν ελληνικές επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα.

Στο τέλος Δεκεμβρίου του 2017 η συνολική αγορά εταιρικών ομολόγων εκδόσεως μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων ανερχόταν σε 5,8 δισεκ. ευρώ (βλ. Πίνακα 1). Οι περισσότερες εκδόσεις έχουν γίνει από μεγάλες επιχειρήσεις με εξαγωγικό προσανατολισμό ή/και σημαντικές διεθνείς δραστηριότητες. Επίσης, εταιρικά ομόλογα έχουν εκδώσει επιχειρήσεις οι οποίες εμφανίζουν ισχυρή κερδοφορία από εγχώριες δραστηριότητες. Όσον αφορά την κλαδική κατανομή, η ενέργεια και τα πετρελαιοειδή αντιπροσωπεύουν το 34% των εκδόσεων, οι τηλεπικοινωνίες το 29% και ακολουθούν οι τομείς των τυχερών παιγνίων, των δομικών υλικών και της μεταποίησης (βλ. Διάγραμμα 1). Όλες οι εκδόσεις είναι σε ευρώ με εξαίρεση ένα ομόλογο της Folli Folie σε ελβετικό φράγκο.

Μεγάλο μέρος των υφιστάμενων εκδόσεων πραγματοποιήθηκε την περίοδο Ιουνίου 2016 – Δεκεμβρίου 2017, οπότε αντλήθηκαν 2,9 δισεκ. ευρώ από 11 επιχειρήσεις. Στην εξέλιξη αυτή συνέτεινε η σταθεροποίηση των οικονομικών συνθηκών και η σταδιακή αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών.

Διάγραμμα 1. Κλαδική κατανομή των ελληνικών ομολόγων μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (με στοιχεία Δεκεμβρίου 2017)

Παράλληλα, σημαντική θετική εξέλιξη αποτελεί η δημιουργία εγχώριας αγοράς εταιρικών ομολόγων, η οποία απευθύνεται και σε μικροεπενδυτές. Συγκεκριμένα, ήδη έχουν γίνει 7 εκδόσεις συνολικού ύψους 660 εκατ. ευρώ. Τα ομόλογα αυτά είναι διαπραγματεύσιμα στο Χρηματιστήριο Αθηνών και, κατά συνέπεια, η επένδυση σε αυτά δεν επηρεάζεται από τους υφιστάμενους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων. Η ανάπτυξη της εν λόγω αγοράς διευκολύνθηκε από το ν. 4416/2017, σύμφωνα με τον οποίο το επιτόκιο των εταιρικών ομολόγων συμφωνείται ελεύθερα (χωρίς δηλαδή να υφίσταται ανώτατο όριο) και επίσης τα εταιρικά ομόλογα μπορούν να αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε Πολυμερή Μηχανισμό Διαπραγμάτευσης, όπως είναι η Εναλλακτική Αγορά (EN.A) του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

Οι αποδόσεις των ελληνικών εταιρικών ομολόγων στη δευτερογενή αγορά ακολούθησαν σταθερά καθοδική τάση από την αρχή του 2017, ανεξάρτητα από γεγονότα που κατά περιόδους επηρέασαν τις αποδόσεις των κρατικών ομολόγων. Η εξέλιξη αυτή αντανακλάται στην απόδοση του δείκτη εταιρικών ομολόγων της Τράπεζας της Ελλάδος GR NFC index, ο οποίος παρακολουθεί τις αποδόσεις

των ομολόγων ελληνικών μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων που έχουν προβεί σε εκδόσεις άνω των 100 εκατ. ευρώ με συμμετοχή διεθνών επενδυτών. Η υψηλότερη τιμή του δείκτη (13,9%) σημειώθηκε τον Ιούλιο του 2015, ενώ από τα μέσα του 2016 παρουσιάζει καθοδική πορεία. Το 2017 η απόδοση του δείκτη μειώθηκε κατά 381 μ.β. και διαμορφώθηκε σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο, πλησίον του 3%, από τις αρχές Αυγούστου του 2017. Αναλυτικότερα, στο τέλος Δεκεμβρίου του 2017 οι αποδόσεις των περισσότερων ελληνικών εταιρικών ομολόγων διαμορφώνονται μεταξύ 2,5 και 4,5%. Τη χαμηλότερη

απόδοση εμφανίζουν τα ομόλογα του ΟΤΕ και του Τιτάν, ενώ την υψηλότερη της ΔΕΗ (πλησίον του 7%).

Οι ευνοϊκές αυτές συνθήκες επέτρεψαν σε πολλές επιχειρήσεις (π.χ. Ελληνικά Πετρέλαια, Ιντραλότ, Τιτάν) να προχωρήσουν στην αναχρηματοδότηση του υφιστάμενου χρέους τους και την παράταση του χρόνου αποπληρωμής του με την αντικατάσταση παλαιότερων εκδόσεων ομολόγων με νέες χαμηλότερου επιτοκίου, μειώνοντας σημαντικά το κόστος δανεισμού τους (βλ. Πίνακα 1).

Πίνακας 1 Κυριότερα χαρακτηριστικά ελληνικών ομολόγων μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (με βάση τα στοιχεία έως τέλος Δεκεμβρίου 2017)

Επωνυμία επιχείρησης	Ημερομηνία έκδοσης	Ημερομηνία λήξης	Ποσό (σε εκατ.)	Κουπόνι
Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος Α.Ε.	07/02/2013	07/02/2018	€700	7.875
Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού Α.Ε.	08/05/2014	01/05/2019	€500	5.5
Folli Follie Α.Β.Ε.Τ.Ε.	03/07/2014	03/07/2019	€249.5	1.75
Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.	04/07/2014	04/07/2019	€325	5.25
Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος Α.Ε.	10/07/2014	09/07/2020	€700	3.5
Α.Ε. Τιμέντων Τιτάν	10/07/2014	10/07/2019	€300	4.25
Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος Α.Ε.	02/12/2015	02/12/2019	€350	4.375
Α.Ε. Τιμέντων Τιτάν	17/06/2016	17/06/2021	€300	3.5
<i>MLS Πληροφορική Α.Ε.*</i>	<i>11/07/2016</i>	<i>11/07/2020</i>	<i>€4</i>	<i>5.3</i>
Ιντραλότ Α.Ε. Ολοκληρωμένα Πληροφοριακά Συστήματα και Υπηρεσίες Τυχερών Παιχνιδιών	23/09/2016	15/09/2021	€250	6.75
<i>Housemarket Α.Ε.*</i>	<i>06/10/2016</i>	<i>04/10/2021</i>	<i>€40</i>	<i>5</i>
Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.	14/10/2016	14/10/2021	€375	4.88
<i>Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου Α.Ε.*</i>	<i>21/03/2017</i>	<i>21/03/2022</i>	<i>€200</i>	<i>3.5</i>
ΜΟΤΟΡ ΟΪΛ (Ελλάς) Διυλιστήρια Κορίνθου Α.Ε.	10/04/2017	01/04/2022	€350	3.25
<i>Συστήματα Sunlight Α.Β.Ε.Ε.*</i>	<i>20/06/2017</i>	<i>20/06/2022</i>	<i>€50</i>	<i>4.25</i>
<i>Μυτιληναίος Α.Ε. – Όμιλος Επιχειρήσεων*</i>	<i>27/06/2017</i>	<i>27/06/2022</i>	<i>€300</i>	<i>3.1</i>
<i>Τέρνα Ενεργειακή Α.Β.Ε.Τ.Ε.*</i>	<i>21/07/2017</i>	<i>21/07/2022</i>	<i>€60</i>	<i>3.85</i>
Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.	26/07/2017	14/10/2021	€74.53	4.875
<i>MLS Πληροφορική Α.Ε.*</i>	<i>31/08/2017</i>	<i>31/08/2022</i>	<i>€6</i>	<i>5.3</i>
Ιντραλότ Α.Ε. Ολοκληρωμένα Πληροφοριακά Συστήματα και Υπηρεσίες Τυχερών Παιχνιδιών	20/09/2017	15/09/2024	€500	5.25
Folli Follie Α.Β.Ε.Τ.Ε.	11/10/2017	11/02/2021	CHF150	3.25
Α.Ε. Τιμέντων Τιτάν	09/11/2017	16/11/2024	€250	2.375

Πηγή: Bloomberg, δικτυακοί ιστότοποι των εν λόγω επιχειρήσεων.

* Τα ομόλογα αυτά έχουν εκδοθεί στην εγχώρια αγορά και διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

